DE RUBICONE ANTIQUO DISSERTATIO VINCENTII CIUIS CÆSENATIS...

Vincenzo : da Cesena

N. 3495 Firenze il 6 Magg.° 1831
Comprato dal Libraio [illegible] [illegible] e [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

PRIMA PARS COLLECTIONIS

Eorum, quę Ariminẽſibus a Cæſenatibus reſcri-bũtur de Rubicone.

Verſa pagina quæ continentur indicat.

CÆSENÆ

Ex Apotheca Illuſtriſ. Communitatis. M.DC.XXXXIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Typographus.

Eorum quæ zelo publicæ existimationis collegi pro Cæsenatibus aduersus impotentem cuiuspiam Ariminensis Scripturam, est hæc prima pars. Sunt autem, quæ continet.

1. Responsio Vincentij Ciuis præclari.

2. Notę ex monitu Illustriss. & Reuerendiss. Marci Aurelij Maraldi.

3. Alia Roma missa ex Ambulatione Gregoriana a Sanctissimo Vrbano VIII. Pontifice Summo restituta.

Secunda Pars suo tempore sequetur.

ILLVSTRISSIMIS DD.

D·D· SENATORIBVS,

ET

INCLITO MAGISTRATVI

CIVITATIS CÆSENÆ

DOMINIS SVIS.

Carolus Nerius Typographus F. V. P.

AB Annis aliquot me ex prædecessoribus meis possidētem Ciuium Cæsenatum iura insignis vna liberalitas vestra (Illustriss. DD.) erexit, in spemq; melioris fortunæ animauit; tunc videlicet cum iam, iam ad claros Exteros industria mea calcographicam regulam obsignare properarem; Iniecistis manicas, & compedes munificentia nobili. Ita factum est, vt non modo apud Panates quiescere, sed pro Penatibus laborare toto cordis hiatu conceperim, sed vt, & insignioribus quibusvis formarum manum admouere non dubitarim, quod ex Genij mei propensione est. En experimentum exibeo eorum ad quæ consurgit animus. Cum enim per hos dies ad manus meas deuenerit Nobilissimi, pariterq; Doctissimi Ciuis præssa Responsio ad cuiusdam, nescio vtrum ne Carpensis, vel Saxolensis, aut Ariminensis laruatæ Plusæ ficturam; opificio meo illam communem reddere elegi, hoc est atra-

mentum id ei subinducere, cui immortalitas in ea latens suffragatur. Excitauit, & exacuit diuersorum ex iunioribus calamos audax aduersarij conatus, sed de Thersite tam & fistomacum gererent Graeci Heroes, expeditaq; gestarent arma, haud tamen conserere decens duxerunt. Sat sit, vt splendores hosce, vel de longinquo videat, si forte manum veritati dabit, probitatem indutus. Zelum Auctoris Responsionis huiusce ego pro modulo meo aemulatus, qui pro sarcta veritate, proque dilecta Patria expeditus, promptusq; stare voluit; illam Clarissimo vestro nomini nuncupare aequum duxi. Tesseram ciuilis meae militiae, gratiq; animi admittite, & quem fouere capistis, iugiter confouete. Caesenae Cal. Augusti.

DE RVBICONE ANTIQVO

DISSERTATIO

VINCENTII CIVIS CÆSENATIS

Aduersus Ariminenses Scriptores.

IN QVA

Replicatio cuiusdam Hypodidascali Ariminensis aduersus Claramontium eadem de re discutitur, & reijcitur.

Vincentij Nomen dum aliud non sacra dedere.
Primum non præsens Hæccine pugna decet.

CÆSENÆ
Ex Officina Illustrissimæ Communitatis M.DC.XXXXIII.

Superiorum permissu.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

A

B

C

N.° 3495 [illegible] il 6 Magg.° 1831
Comprato dal Libraio F. Bizzarri [illegible] e [illegible] con altri [illegible]
[illegible] essere opera [illegible] [illegible]

PRIMA PARS COLLECTIONIS

Eorum, quę Ariminēsibus a Cæsenatibus rescri-būtur de Rubicone.

Versa pagina quæ continentur indicat.

CÆSENÆ

Ex Apotheca Illustriss. Communitatis. M.DC.XXXXIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Typographus.

Eorum quæ zelo publicæ exiſtimationis collegi pro Cæſenatibus aduerſus impotentem cuiuſpiam Ariminenſis Scripturam, eſt hæc prima pars. Sunt autem, quæ continet.

1. Reſponſio Vincentij Ciuis præclari.

2. Notę ex monitu Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Marci Aurelij Maraldi.

3. Alia Roma miſſa ex Ambulatione Gregoriana a Sanctiſſimo Vrbano VIII. Pontifice Summo reſtituta.

Secunda Pars ſuo tempore ſequetur.

ILLVSTRISSIMIS DD.

D·D· SENATORIBVS,

ET

INCLITO MAGISTRATVI

CIVITATIS CÆSENÆ

DOMINIS SVIS.

Carolus Nerius Typographus F. V. P.

AB Annis aliquot me ex prædecessoribus meis posidẽtem Ciuium Cæsenatum iura insignis vna liberalitas vestra (Illustriss. DD.) erexit, in spemq; melioris fortunæ animauit; tunc videlicet cum iam, iam ad claros Exteros industria mea calcographicam regulam obsignare properarem; Iniecistis manicas, & compedes munificentia nobili. Ita factum est, vt non modo apud Penates quiescere, sed pro Penatibus laborare toto cordis hiatu conceperim, sed vt, & insignioribus quibusvis formarum manum admouere non dubitarim, quod ex Genij mei propensione est. En experimentum exibeo eorum ad quæ consurgit animus. Cum enim per hos dies ad manus meas deuenerit Nobilissimi, pariterq; Doctissimi Ciuis præssa Responsio ad cuiusdam, nescio vtrum ne Carpensis, vel Saxolensis, aut Ariminensis laruatæ Plusæ picturam; opificio meo illam communem reddere elegi, hoc est atra-

mentum id ei subinducere, cui immortalitas in ea latens suffragatur. Excitauit, & exacuit diuersorum ex iunioribus calamos audax aduersarij conatus, sed de Thersite tam & fistomacum gererent Græci Heroes, expeditaq; gestarent arma, haud tamen conserere decens duxerunt. Sat sit, vt splendores hosce, vel de longinquo videat, si forte manum veritati dabit, probitatem indutus. Zelum Auctoris Responsionis huiusce ego pro modulo meo æmulatus, qui pro sarcta veritate, proque dilecta Patria expeditus, promptusq; stare voluit; illam Clarissimo vestro nomini nuncupare æquum duxi. Tesseram ciuilis meæ militiæ, gratiq; animi admittite, & quem fouere cæpistis, iugiter confouete. Cæsenæ Cal. Augusti.

DE RVBICONE ANTIQVO

DISSERTATIO

VINCENTII

CIVIS CÆSENATIS

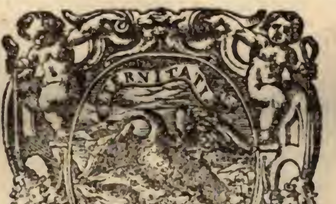
Aduerſus Ariminenſes Scriptores.

IN QVA

Replicatio cuiuſdam Hypodidaſcali Ariminenſis aduerſus Claramontium eadem de re diſcutitur, & reijcitur.

Vincentij Nomen dum aliud non ſacra dedere.

Primum non præſens Hæccine pugna decet.

CÆSENÆ

Ex Officina Illuſtriſſimæ Communitatis M.DC.XXXXIII.

Superiorum permiſſu.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

A

B

C

filo;

Flu-

*† quam

Pis-

FINIS.

Errata.	*Corectio.*
pag.2.l.1. subiuisse	subiecisse
12.l.7. Cæsas	Cęsar.
16.l.pr. molatriuæ	moletrinę & sic semper.
17.l.27. aplicat	applicemus nunc
21.l.4. describir	describit
22.l.10. aureijs	aureis
28.l.16. finilis	finibus
25.l.16.demõstrator	ꝑmõstrator
34.l.12. pecimum	decimum
35.l.5. cnoijcere	conijcere
49.l.pen. intetdum	interdum

Erata.	*Correctio.*
50.l.9. poteratis	poteratis
59.l.23. Bianchese	Branchise
60.l.vlt. Bullionum	Dollionum & sic semper.
63.l.12. sigillat	sugillat
71.l.31.brobatur	probatur
72.l.27. excussam	excursam
73.l.2.petitionem	petitione
74.l.pen. transmituntur	transmutantur
77.l.33.definiuit enim	definiuit
80.l.9. excicaret	excitaret

Cæteri errores ex literæ alicuius mutatione, vel duplicatione, aut interpunctione Lectoris iudicio, & æquitati relinquuntur.

IN-

INDEX CAPITVM.

SECTIO PRIMA.

SECTIO SECVNDA.

SECTIO TERTIA.

Cap.

FINIS.

Die sexta Iunij 1643. Vidi ego infrascriptus pro Illustrissimo, & Reuerendiss. D. D. Petro Bonauentura Episcopo Cæsenæ, & pro Reuerendiss. P. Magistro F. Michaele Saxo Inquisitore Generali Romandiolæ Opus hoc aduersus Rubiconem Ariminensem; & cum nihil contineat aduersus leges, illud approbo. In Conuentu Abbatiæ S. Crucis.

Ita est D. Celsus Rosinus Abbas, Doctor Theol. & Consultor.

Imprimatur
P. Episcopus Cæsenæ.

Imprimatur
Fr. Thomas de Ancona Sac. Theol. Lector primus, & Vicarius S. Officij Cæsenæ.

DE RVBICONE ANTIQVO CONTRA ARIMINENSES SCRIPTORES.

Sectio Prima.

PRÆFATIO.

INIVSTA omninò est, quam Scriptores quidam Ariminenses intentarunt, & adhuc intentant Cæsenatibus de Rubicone controuersia; tum si originem spectemus, tum si progressum expendamus disputationis. Vtrumq; Caput diligenter tractemus: & præcedat constitutio causę. Duos Fluuios Cæsena habet, Sapim ad occidentem, a quo prope alluitur, & alium ad ortum duobus prope milliarijs distantem, quem vulgari nunc nomine in Cęsenate Territorio Pisatellũ appellant: at superiores Accolę Mōtilianenses vsq; ad fontes Runchone, & Rigone dicunt. Hunc esse antiquum Rubiconem constante ab initio vsq; sermone dicimus; Est vero alter Fluuius itidem ad ortum Cęsenæ quatuordecim milliarijs ferme ab ea procul, qui Lusus dicitur. Hunc Ariminenses nondum centum ab hinc annis esse antiquum Rubiconem contendere cæperunt ea animositate, vt dicantur Senatus consulto vsque cauisse, & iussisse Lusum pro antiquo Rubicone esse Statuendum. Vix tamen crederem prudentem Ciuitatem suis suffragijs

gijs subiuisse, quo nomine latini antiquitus Fluuios appellarint, quod ad eruditos, & antiquitatis consultos pertinet, eorumq; determinationi non populorum suffragijs subest: at certe id est animositatis argumentum, quod qui nos de antiquissima possessione deturbare conantur, ipsi de nobis vt possessionis perturbatoribus querantur repetundarumq; in iudicium vocent.

CAPVT PRIMVM.

In quo consistat iniustitia ex origine summatim.

INiustitia ex origine in eo sūmatim consistit, quod cū ab antiquissimo tempore fuerit Fluuius, qui nunc Pissatellus dicitur, Rubico vocatus, & qui consecuti sunt Scriptores in eadem appellatione perstiterint, & antiquiores vsq; Ariminenses eandem significationem susceperint, recentiores tamen Ariminenses post annum ab hinc octogesimum mordicus priorem sententiam nullo testimonio, nullaq; ratione nisi admodum futili carpunt, & damnant. Vt ergo constet hæc neotericorū Ariminensium conatus iniustitia, quam modo summatim exposui, nunc singillatim aperiam, testimonia quæ pro nobis sunt numerando. Tripartita vero erit enumeratio, prima quidem Scriptorum per se grauium, & fide dignorum qui exteri sint, & nullo cum hac Ciuitate vinculo colligati; Secunda enumeratio erit Ariminensium antiquiorum, qui pariter Pissatellum Rubiconem faciunt; quorum sane testificatio Ariminensibus nunc contrarium asserentibus magno est præiuditio; monstrat enim hos recentiores pugnare cum iudicio tot seculis in Ariminensibus perseuerato, qui ob antiquitatem fuerunt etiam antiquæ appellationis consultiores. Tertia enumeratio erit eorū Authorum, quos hi nouitij Ariminenses pro se adducunt in hac ipsa disputatione, eorumq; ea pro se verba exscribunt, quæ sunt euidentia pro nobis testimonia. Adeo veritas ex ore mentientium interdum vi sua erumpit.

CAPVT SECVNDVM.

Prima pars enumerationis.

IN prima parte enumerationis primum locum obtinet Strabo, qui seriem locorum describens à Placentia, ad Ariminũ hęc habet. *Inter has Placentiam, & Cremonam, & Ariminum sunt Parma, Mutina, Bononia, prope Rauennam in harum medio exigua quadam iacent Oppida, per quæ iter est Romam Acara, Regium, Lepidi, Nacri, Campi vbi quot annis Forum conficitur Cliterna, Forum Cornelium, Fauentia, Sena Isapi Fluuio, & Rubiconi propinqua, hæc proxima Arimino.* Hic loqui de Cæsena, siue Senam legamus, vt monstratum est à Claramontio in Apparatu siue Cæsenam, vt Causobonus, conueniunt omnes de Cæsena nostra esse sermonem. Porta accerrimus contra Pissatellum Scriptor fatetur ibi Strabonem de Cæsena loqui ipsiq; tribui Rubiconis propinquitatem, sicut, & Sapis. Euasionem tamen quærit dicendo descriptam esse Cęsenam Rubicone etiam si is fuerit Lusus, non ob propinquitatem, sed ob celebritatem: at confutauit Claramontius responsionem, ostendendo morem Geographorum esse proprijs, non alienis Fluuijs loca determinare, & pręterea si ob celebritatem abhibitus esset cur non Ariminotanto propinquiori assignasset? quam Ciuitatem vnico Arimini Fluuio scilicet vuulgo Mariculæ describit. Habet (inquit) Ariminum Portum, & eiusdem nominis Amnem; sed videatur Apparatus Claramontij vbi confutatio hæc luculentius ponitur, infra rursus repetetur locus hic Strabonis aduersus elusionem quandam. Post euidens adeo Strabonis testimonium sequuntur Scriptores cum ammissa iam lingua latina præsens hæc Italica esse in vsu vulgo cæpit. Horum Ioannes Bocaccius, qui trecentis ab hinc annis scripsit, in Libro de Fluminibus in voce Rubico habet, adduco verba ex versione Liburni (careo enim interim latino Codice.) *Rubicone è Fium (doue già Ital a Prouintia f à Rimino, e Rauenna per li Capitani Romani era separata dalla Francia picciolo verso da monti vicini và nel Mare Adriatico, hoggidi da gli*

 Abi-

Abitanti è addimandato Pissatello appena conosciuto. Blondus antiquitatum admodum consultus idem pariter dicit, Rubiconem, scilicet antiquum nunc vocari Pissatellum, verba sunt. *Succedit paruus Torrens Rubico terminus olim Galliæ Cisalpinæ Italiæq; infra Flaminiam viam Pissatellum vocant, suprà Riconem: Florente Romana Republica vetabatur ne quis armatus illum absq; Magistratuum licentia transiret, quæ iussio nunc quoq; ibi legitur in marmore elegantissimè scripta.* Hæc Blondus, & paulo post hæc alia scribit. *Nunc vbi Rubico Mare ingreditur est Cæsenæ Portus.* Nicolaus Perotus Episcopus Sipontinus Vir eruditissimus assignat Rubiconem Cæsenæ in eiusq; agro existere scribit. verba sunt. *Sunt, qui existimant Cæsenâ quoq; Flaminiæ Vrbem a cadendo appellatam, quod exiguo intus Amne Cæsa, hoc est diuisa sit, vel quod ager eius duobus Fluminibus Isapi, & Rubicone sit diuisus.* Hęc Sipontinus, qui alios etiam suppresso nomine in eadem sententia esse memorat. Marcus Antonius Sabellicus in Suetonium hæc de Rubicone habet. (Inquit) *Finis olim Gallia Cisalpinæ, & Italiæ. Lucanus. Qui Gallica certus limes ab Ausonijs disterminat arua colonis. Hodie corrupto nomine Ricone Accolæ vocant.* Et paulo post subiungit. *Priusquam ad Mare sit ventum proximo Amniculo insinuatis aquis, & nomine confusis in Adriam inter Ariminum, & Rauennam deuoluitur.* Hæc duo, quæ Sabellicus tunc temporis tribuit, Pissatello soli conueniunt: Riconem scilicet ab Accolis dici; ita enim supra viam Æmiliam Accolæ vocant: & immisceri Amniculo, cum eoq; deuolui in Mare, cum Flumicino scilicet vocato. Leander Albertus in descriptione Italiæ nemini secundus, hæc de Rubicone habet. *Passando più auanti si giunge al picciolo Fiume Pissatello da gl antichi chiamato Rubicone, si come da Strabone, Liuio, Plutarco, Plinio, Cesare ne suoi Comentarij, Lucano, Siluio Italico nell' ottauo, e da molti altri Scrittori, e perche appresso molti è dubbio se questo Pissatello sia il Rubicone, ouero quell' altro, che habbiamo descritto per Plusa, chiaramente il dimostra Strabone nel quinto quando dice, Cæsena Isapi Fluuio, propinqua, & Rubiconi, cioè Cesena ella è vicina all' Isapi, & al Rubicone, conciosia che dall' altro hà il Sauio, come dimostrerò, e da quest' altro il Rubicone, laonde pare a*

mè, che siano in errore quelli, che altrimenti voglioно tenere. Hæc Albertus, qui vnà etiam veram Strabonis intelligentiam ponit de propinquitate Rubiconis, Cæsenæq;. Sebastianus Munsterus in Cosmographia vniuersali Coloniæ impressa Anno MDLXXV. apud hæredes Arnaldi Grocmanni libro secundo, qui est de Italia pag. 213. testatur Pissatellum esse antiquum Rubiconem: sunt eius verba. *Ariminum est Ciuitas Flaminia non procul à Fluuio Rubicone, qui Pissatellus hodie appellatur.* Ptolemæus in Geographia edita Lugduni apud Vgonem a Porta, versa autem de græca in latinam a billibaldo Pyrckeymeno, Michaelq; Villanouanus supleuit nomina noua habet lib. tertio tab. sexta Europę: *Rubiconis Fluuij ostia Pissatello, Ruccone.* Aldus Manutius nostrum hunc Fluuium pro Rubicone agnoscit dum Anno 1565. in eius ripa Columellam erectam, & edictum idem, quod in hoc nostro, & solo, & tunc reperiebatur, & nunc reperitur, se legisse asserit: exscribo verba eius in libro de Ortographia pag. 766. *Tyro nouus miles cum y non cum i ex inscriptione Edicti vetustissimi adhuc in Rubiconis ripa conspicitur, à me superiore Anno 1565. cum Venetijs Romam redirem diligenter exscripta.* Fluuius autem in cuius ripa Columella, & edictum reperitur, est Pissatellus noster, nec Aduersarij negant: edictum ipsi fictitium esse contendunt, at Fluuium in cuius ripa reperitur, siue verum, siue fictitium Edictum Pissatellum esse aduersarij etiam fatentur. Abram Ortelius hæc habet. *Flaminia Flumen Italiæ quoniam, & Galiæ terminum, & Georgius Fabritius scribit hodie Runchone appellari. Leander Albertus Pissatello, vterq; scilicet Author verum dicit: appellatur enim Runchone, vel Riccone supra viam AEmiliam, vt dicit Fabritius, infra AEmiliam Pissatello, vt dicit Albertus.* Filippus Bergomas in suplemento Cronicorũ de Ciuitate Arimini hæc profert. *Ariminũ habet Portum, & eiusdem nominis Fluuiũ in quo nauigia tuta a fluctibus Maris cõtinẽtur, habetq; Fluuiũ propinquum Rubiconem, qui Fluuius cum paruulus sit ab Accolis Pissatello appellatur.* Nicolaus Dulionus in Europa sua Italicè conscripta cis Sauinianum, immo cis Butrium Rubiconem ponit, cumq; Pissatellũ nunc vocari diserte asserit. Ioannes Antonius Maginus tum in Tabula vniuersæ Italiæ, tum in Topographia Romandiolæ Pissatellũ

Ru-

Rubiconis nomine donat. Malombrius in Geographia idem facit. Alexander Braccius Secretarius Florentinus in versione Appiani, hęc de Cæsare scribit. *Arrivò con veloce camino sul Fiume Rubicone, il quale, si chiama hòggi Pissatello, e passa frà Rimini, e Rauenna.* Itinerarium Andreæ Scoti in linguam Italicam versum, ac Venetijs impressum Anno MDCX. ad instantiam Francisci Bolzetæ Bibliopolę Patauij habet vbi de Ceruia agit. *Vedrai il Porto Cesenatico, e Borgo, e poi ti potrai fermare al Pissatello, che già si chiamaua Rubicone celebre.* Et ibi de Arimino hæc alia scribit. *Doppo ritornando da Rimini si sperati i Picenti da Appio Claudio, che di loro trionfò, e dilatò i confini dell' Imperio dall' Esino, o Fiumicino sino al Fiume Pissatello.* Gerardus Mercator in Atlante, seu Geographia vniuersali impressa a Iansonio in Tabula Romandiolæ ponit Rubiconem, seu Pissatellum ita scilicet pro eodem Rubiconem, & Pissatellum faciendo. Petrus Messia in Imperatorum Vitis de Cæsare agens prohibitionem narrat transeundi Rubiconem armatis copijs; Ab Alfonso Vlloa nobili Hispano versus in marginem scholium habet. *Rubicone hoggi si dice Pissatello.* His addo, qui ita Rubiconis appellationem Pissatello tribuerunt, vt excitatam iam opinionem Ariminensium de Luso refutauerint vltra scilicet Leandrum Albertum, de quo iam diximus, & cuius verba retulimus. Philippus Antoninus in Chronico, Veruculi controuersiam hanc adducens pro Cæsena; & pro Pissatello solide decernit, & Philippus Ferrarius Familiæ Sacræ Seruorum iam supremus Præfectus in Lexico suo Geographico repellit Ariminensium sententiam; Cæsenatum vero amplectitur, ac luculenter confirmat. Nedum ergo Scriptores huius Prouinciæ, Sassinates scilicet; vt Antoninus Foroliuiensis, vt Blondus, sed Florentini, Boccatius, & Braccius, Ticinenses, vt Ferrarius; Sed Germani, Bataui, Hispani disertis verbis Pissatellum pro antiquo Rubicone pronunciant: Supersunt quos secunda, & tertia enumerationis partes continebunt.

CAPVT TERTIVM.

Secunda Pars enumerationis, quæ est Ariminensium ipsorum ante Annos circiter octoginta.

ARiminenses ipsimet ante Annos ferme octoginta Rubiconem esse Pissatellum absq; vlla controuersia, vel vllius controuersiæ mentione concesserunt. Testatur hoc Oratio habita a Patre Angelo Maria Torsano Ariminensi Ordinis Seruorum: Is Orationes quindecim dixit, vt præseferunt ipsæmet Orationes, & edidit, quarum hic est catalogus. De laudibus Vmbriæ. De laudibus Spoletij. De laudibus Tubertis. De laudibus Naruiæ. De laudibus Tipherni. De laudibus Fulginei. De laudibus Eugubij. De laudib⁹ Sācti Sepulchri. De laudib⁹ Romādiolæ. De laudibus Rauennæ. De laudibus Foroliuij. De laudibus Arimini. De laudibus Fauentiæ. De laudibus Foricornelij. De laudibus Cæsenæ. In Oratione de Cæsena ter illi Rubiconem assignat nulla facta mentione vllius Ariminensium suorum dissensus. Verba refero. *Cæsenam eo, quod ager eius duobus Fluminibus Sapi, & Rubicone sit cæsus, id est diuisus.* Secundus locus ac secundum testimonium est. *Sedetq; inter duos Amnes Sapim, & Rubiconem, Rubiconem habet ab Ortu, Sapim habet ab Occasu.* Tertium testimonium alijs adhuc luculentius est. *In agro* (inquit) *Cæsenate est Amnis Rubicon maximis Scriptorum rumoribus celebratus in cuius Ripa Iussu Pauli Tertij Pontificis Maximi stat eleuata Columna obelisci forma scapo infixam habens marmoream tabulam longe vetustam, in qua incisum cernitur Edictum Senatus, Populiq; Romani, ne quis armatus iniussuq; Senatus transire audeat Amnem.* At antiquioribus adhuc temporibus apertissima erat significatio nomine Rubiconis Pissatelli nostri in ea Ciuitate. Acta coram Prætore Vberto tum Bononiæ, & Arbitro inter partes producta ab Ariminensibus Clementino asserente, & adducente ostendunt. Clementinus inquam Historicus Ariminensis ad probandam conclusionem, quod Lusus sit Rubico adducit diploma quoddam Federici primi Impera-

toris, pręterea q; iudicium, & arbitrium Vberti Vicecomitis, arbitri inter vtramq; Ciuitatem nostram, & Ariminensem tum acta ambarum per Syndicos suos. Erat vero controuersia de finibus, limitibusq; statuendis. Exscribit Clementinus vniuersum Diploma Imperatoris sub 1265. die 21. Martij. Ego partem ad litem de Rubicone spectantem solum repono. Est autem. *Qui fidelibus nostris Ciuibus Ariminensibus Imperiali Aulæ constitutis totum comitatum, & districtum suum sicut trahit Rubicon vsq; ad Mare a latere Cesenæ: a latere Pisauri vsq; ad Foliam. Ariminum* (forte Arimino erat scribendum) *liberam potestatem, & meram iurisdictionem concedimus.* Hæc in diplomate, quæ terminum statuunt Ariminensis Territorij, & districtus Rubiconem ab occidente scilicet. Post multa vero Historicus libro eodem tertio adducit Verbotenus libellos, & petitiones partium, & iudicium deinceps Vberti ad litem determinandam. Verba sunt ex Clementino ipso. *Nos Ariminenses dicimus Comitatum nostrum, & districtum, & fines esse debere, & nunc esse ex latere Cesenæ supra stratam sicut trahit, & incipitur a termino lapidis Strigariæ, & descendit in Rium Fazzeti, & per eundem Riuum descendens in flumine Rubiconis, & per Rubiconem veniens ad stratam ante Hospitale Butrij, & in strata inferius sicut trahit via pergens iuxta illud idem hospitale à latere Cesenæ, & exit ad Plebem Ruffi, & inde vadit ex illo latere Plebis versus Cesenam ad vadum Bagnarolæ, Plebe etiam dicta cum suis pertinentijs omnibus, & plebatu in nostro Territorio remanente, & inde exit ad vadum Aguzzam, & sicut inde procedit ad Castellare Casarigi, & inde descendit ad Castellare S. Thomæ, deinde ad locum qui dicitur S. Thomæ supra litus Maris. Quæ omnia dicimus a nobis, & pro nobis Ariminensibus detineri, & possideri, & esse detenta, & possessa. Hæc omnia Castus Sindicus communis Arimini nomine ipsius communis proponit, & dicit, & petit: prædictos fines sicut distincti sunt, vt comprobetis, & terminos imponatis, & sicut in hoc libello designati sunt supra.* Hæc Ariminensium acta refert Clementinus, posteaq; refert hęc acta Cæsenatis Syndici Zenonis, libellumq; eius.

Ego Zeno Syndicus Communis Cesenæ nomine Communis dico Co-

mitatũ Casenæ, seu districtũ, & fines esse, seu esse debere: & nunc eo vsq; detineri à Casenatibus, & extendi ex latere Casenæ supra stratã sicut incipit terminus lapidis Strigariæ, quæ incipit inter nos, & comitatum Imperij, quẽ dicunt Ariminenses suũ esse debere, & descẽdit in Riuũ Fazeti, & per eũdẽ Riuũ confinãdo in Flumine Rubiconis, & per Rubiconẽ descendens vsq; ad vadũ S. Apolinaris, & per vadum exiens de Rubicone trahit per viã inter vnũ vadũ Archiepiscopi, & aliud vsq; ad vadum de Fã is, Tumba tantũ camezanij de nostro remanẽte districtu; & sicut trahit fundũ Rigossæ, vbi fuit Pons trabis de Rigossa, & ab ipsa strata inferius, quæ vadit ante Hospitale Butrij incipit Comitatus Casenæ, & districtus in supra strata in alueo Rigossæ ibi vbi fuit pons trabis, & descendit per antiquũ alueum Rigossæ ipso alueo redeunte super Ecclesiam de Rõcone ipsa Ecclesia remanente in Plebatu Bulgariæ, & Comitatu Casenæ, & sic confinando decurrit in pontanũ, & descẽdens ipse põtanus in Treponcellum decurrens cum ipso Treponcello ad vadum trabis ad f. ssaltam, & trahit ad cortinas Blãchesi, & tenditur retro portas Gualdi in via Pauirani ad rancum Rusani, & exit ad vadum Casellæ in trepontiũ, & trabit per ipsum Trepontium in Mare: districtus vero Casenæ Comuni pertinens vltra protenditur vsq; ad pontem marmoris de Sauignano, & descendit per Riuũ Trepontij cõfinando in Mare. Quæ omnia pro Comuni Casenæ postulo a vobis D. Vberto Potestate Bononiæ declarari. Sequitur sententia Vberti secũdũ relationẽ ipsius Clementini. *Dico ego Vbertus Vicecomes Bononiæ Potestas laudo, arbitror, & statuo scilicet a strata superius sicut trahit, & incipit a termino lapidis Strigariæ, & descendit in Riuũ Fazeti per eundẽ descẽdens in flumine Rubiconis, & per Rubiconem vsq; ad vadũ S. Apolinaris vsq; ad stratã ad terminũ, qui ponatur in eadẽ strata in medio inter hospitale Bãzoli & hospitale Butrij: a strata vero inferius terminus ponatur in eadẽ strata vero inferius terminus ponatur in eadem strata per mediũ inter Bulgariam veterem, & Bulgariã nouã, & sicut trahit illud mediũ ad Cortinas Blanchesij Cortinis Blanchesij, & Bulgaria noua remanentibus ex parte Casenæ, & Bulgaria vetere remanente ex latere Ariminensiũ, & a Cortinis Blanchesij recta linea vsq; ad mare, Bulgaro noua remanẽte ex latere Casenatũ, & quicquid est ab illis cõfinibus, seu terminis ponendis versus Casenã inferius, & superius a strata adiudico pro districtu, & Comitatu Casenatibus, quicquid*

 vero

vero ab illis confinibus versus Ariminum adiudico pro districtu, & Comitatu Ariminensibus, & inferius, & superius a Strata. Sic statuo, sic arbitror, sic laudo, sic præcipio ab vtraq; parte Ariminensium, & Cæsenatum perpetuo obseruari, & his secundum quod superius legitur esse contentam. Data in scriptis anno a Natiuitate Domini 1222. Hæc reposui ad verbum, vt ex Ariminensium tabulis vnanimi consensu Ariminensium, Cæsenatum, Iudicis Rubiconem ortũ esse sub Strigaria, & in eum influere Riuum Fazeti vocatum, ad Ruffij, Bagnarolæ, Blanchesij Villas accedere citra Bulgariam ad Occidentem, scilicet esse, quę vni nostro Pissatello congruunt, longe absunt à Luso. Sub Strigaria noster oritur Pissatellus in eum delabitur Fazeti Riuus, prope Villas Bagnarolæ, Blanchesij fluit, quarum etiam alias findit. Num auserint aliqui Luso hoc tribuere, qui tot miliarijs procul ab illis fluit? Præterea ex sententia Vberti Butriũ est vltra Rubiconem versus Ariminum, erit ne quispiam adeo positionis tenax, qui Butrium inter Lusum, & Ariminum collocet? Placet nũc vrgere eos Scriptores ex Diplomate Federici Imperatoris: Rubiconem facit is limitem, & finem agri Ariminensis. Num est is Lusus? Num restringunt Ariminenses ad Occidentem agrum intra Lusum suum? Si restringunt cur Casottus Sindicus ad Bagnarolam, ad Casalidium, ad D. Thomæ Castellare, vt vocant extendi contendit? Cur non assensere tum Cæsenatibus citra pontem marmoreum Sauiniani fines suos contrahentibus? Cum citra Lusum sint ij fines circiter quinq; millia passuum? Cur damnatur a Clementino Vbertus si vltra fines ab Ariminensibus petitos tantũ illis citra Sauinianum assignat? At Ariminenses scilicet iustam Rubiconis significationem sequebantur Rubiconem sincerè appellantes Pissatellum, qui citra Butrium, & citra Sauiniani pontem, & citra Bulgariam, aliosq; Locos a Casoto petitos, & ab Arbitro cõcessos fluit: vt constet seculis duodecimo, & decimo tertio Ariminensibus non nisi Pissatellum nostrum Rubiconem fuisse, neq; contrariam recentium nunc Ariminensium opinionem, vel tantillum eorum mentes subijsse. Sed ostendo etiam recentiores Ariminenses aliquos in eandem sententiam apertè ex vi dictorum suorum

du-

duci, alios quidem non repugnantes, alios vel repugnantes, & in contrarium contendentes, qui sunt Clementinus, & Porta. Caput huius demõstrationis est locus Plinij pro nobis aperte faciens: Expositio autem eiusdem loci ab Ariminensibus allata eos ipsos conuincit. Plinij locus est (quem ideo in hunc locum distuli, quoniam iungendus erat expositionibus Ariminensium, & ideo argumentis, quæ ab Ariminensibus ipsis desumo) Plinius inquam libro tertio Naturalis Historię Cap. 14. hæc habet. *Octaua Regio determinatur Arimino, Pado, Apennino: in ora Fluuius Ariminum Colonia, cum amnibus Arimino Apprusa; hinc Rubicon quondã finis Italiæ ab eo Sapis, & Vitis, & Anemo.* Hæc ille, ex quibus patet Rubiconem ab Aprusa distinctum esse, & cum series narrationis Plinij procedat ab Oriente ad Occidentem, oportet Rubiconem esse ad Occidentem Aprusæ, qui est situs Pissatelli nostri: Idq; subiungo fateri, Portã oportere Rubiconem esse, vel Lusum, vel Pissatellum, at non est Lusus ex ipsis Rubico, cum non sit Aprusa Rubico, quę Aprusa est Lusus, ergo Pissatellus est Rubico. Explano vim argumenti Porta primo contendit Aprusam esse Auesam Fluentum ad ortum Arimino; postea concedit Aprusam esse Lusum; hic ego prius argumentor ex verbis Plinij, postea ex interpratatione verborum ipsius (secundum Clementinum, & Portam.) Plinius ergo in enumeratione sua Aprusam, & Rubiconem distinguit, & cum procedat ab Oriente in Occidentem constituit Rubiconem ad Occidentem Aprusæ qui est situs Pissatelli, cui & mox vt consequentem numerat Sapim, ita ex verbis Plinij euidenter pro Pissatello aduersus Aprusam, adeoq; Lusum argumentum. Nunc ex interpretatione Clementini, & Portæ adduco argumentum. Exponunt hi viri non fuisse Aprusam Plinij Rubiconem, sed Lusam hoc est nomen Rubiconis non fuisse a Plinio tributum Fluuio Lusi, quẽ vocat ex eorum dictis Lusam. Clementinus. *Gl' Ariminesi all' incontro sono di parere, ch' il loro Fiume Luso chiamato da Plinio Lusa.* Sit scilicet Rubico. Porta in Apologia aduersus suplementum Chronicorum Veruculi ipse quoq; in sentẽtiam Clementini vadit, quod Flumen Lusi a Plinio sit dictum Plusa, mutat scilicet Lusam

in Plusam. Verba sunt. *Di maniera che resta assai prouato, che non sia quella celerità immoginata dall' Authore sudetto, e da quanto hò discorso, che Cesare da Luso nostro Fiume, Rubicone all hora, e Plusa di Plinio.* Ex horum ergo Auctorum confessione, Rubico a Plinio memoratus non est Lusus: fuit enim a Plinio Lusa, vel Plusa vocatus non Rubico. Tum pro Cæsenatibus aduersus eos infero neq; ergo Rubico, quem apud Suetonium Cæsar transiuit fuit Lusus: neque enim ita vocabatur tempore etiam Suetonij, si non tempore Plinij, quia contemporanei fuerunt Plinius, & Suetonius vicini, ac propinqui saltem adeo, vt lingua à nulla adhuc barbarie immutata sub eadem Republica, Imperio ue florẽte nomina eadem retinuerit in Flumine præsertim celeberrimo. Adstringo argumentum. A Plinio viuente Lusus non vocabatur Rubico, Rubico ergo neq; tempore Suetonij, imo neque tempore Plutarchi; Plutarcus enim sub Traiano vixit, sub quo, & Suetonius. Ariminenses ergo, tum antiquiores, tum qui ante octogesimum ab hinc annum vixerunt, aperte Rubiconis nomen Pissatello concesserunt, tum etiam, qui postea contrarium contendere, imprudentes clamq; se ipsis ea concesserunt, quæ vel inuitos in Cæsenatium sententiam trahant. At non contra disputans Antonius Cerrus Ariminensis dum Auesam negat esse Aprusam, quem Fluuium Lusum prius Porta asserit, in opinionem certe descendit negantium Lusum esse Rubiconem. Hęc de testimonijs Ariminensium.

CAPVT QVARTVM.

Tertia Pars enumerationis, quæ est Authorum, quos pro se Ariminenses adducunt.

SVccedunt testimonia Authorum ab aduersarijs pro se adductorum, ac laudatorum, sunt autem Antonius Augustinus Episcopus Tarraconensis, Cluuriusq;. Ariminensis Scriptor de Antonio Augustino hæc prius præfatur. *Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, qui Fuluij Vrsini calculo sibi vniuersa Romana antiquitatis suppellectilem comparauit.* Tanti ergo hominis disputationem refert ad verbum de Edicto in ripa nostri Pissatelli

po-

posito; quæ disputatio sane tendit ad infirmandam veritatem Edicti, de quo postea dicam: At disputatione ea ipsa hæc verba continentur.. *Di la a pochi mesi tornando d'Alemagna feci il camino da Bologna a Roma per la Romagna, e giunto à Cesena passai il Fiume Rubicone tanto nominato per quel, che Cesare fece in tal luogo. Viddi una Pietra molto antica scritta in due luoghi, e quel ch'era in vno, &c.* Et continuando sermonē subiungit continuisse. *vn comandamento, che nessuno Capitano, ne Soldato hauesse ardire di passare il Rubicone, che diuideua la Gallia dall'Italia.* Pauloq; posterius ponit inscriptionis Edictiq; principium: *Iussu, mandatoue P. R. &c.* Tantus ergo homo, & tam antiquitatum peritus Rubiconem Cæsenæ ferme iungit, & eum Fluuium esse dicit in cuius ripa est Edictum qui Fluuius non ne est Pissatellus? Et nullus alius Fluuius est in eo tractu, in quo eiusmodi Edictum reperiatur, quem tamen hominem, ipsius verba ipsimet Ariminenses adducunt contra Cæsenatum assertionem de Rubicone, cum nihil clarius, nihil euidentius dici possit pro ea. Alter cui plurimum in hac ipsa conrrouersia innituntur est Philippus Cluerius, cuius verba hæc adducunt, & exscribunt. *Falsissimo igitur loco supra memorata inscriptio* (est nostrum Edictum) *hodie duobus millibus à Cæsena ad superiorem Rubiconis partem conspicitur, & ipsa sane falsa; & adulterina, &c.* Cluerius ergo Edictum illud, quod adulterinum reputat, asserit esse in ripa Rubiconis, & distare solum duobus millibus à Cæsena. Potest ne hic Ariminensium Aduocatus clarius dicere Rubiconem esse Pissatellum, qui est Fluuius distans duobus millibus à Cæsena, & in cuius ripa reperitur tabella, & inscriptio siue vera, siue fictitia; ea ipsa tamen ibi, & in nullo alio Flumine reperitur; multo minime in Luso. Idem Cluerius hæc amplius habet lib. pr. cap. 2. de Antiqua Italia. *Mox deletis Gallis Senonibus Rubico Amnis inter Ariminum, & Rauennam nunc Rugone fuit.* Est hic sane Pissatellus, qui supra Æmiliam viam Rugone dicitur, & ad ostiū Fiumicino, & rursus eodem lib. cap. 22. *Limes inde inter Italicas, Gallicasq; gētes constitutus fuit Rubico Amnis vulgo nunc Rugone dictus, in via AEmilia duo millia passum à Cæsena, circa ostium tria millia ab Oppido Cæsenatico Fiumicino appellatus.* Nō

ne

ac hic apertè est Pissatellus, qui distat duo milia a Cæsena in via Æmilia Fluuius dicitur *Rigone* supra Æmiliam, dicitur *Fiumicino* ad ostium, quod distat à Cæsenatico tria circiter milia. Hæc, & alia Cluerius, qui in dessignādis distantia Cæsenæ nominibus fluuij, & Tabella in eius ripa posita itá Pissatellū nostrum adamussim describit, vt admirari oporteat ineptiam eorum, qui aduersus nos locū adducunt. Noto tamen cùm in cæteris recte loquatur Cluerius in eo decipi, quod Pissatellum cū Butrio confundit, in hocq; discentientes Blondum, & Albertum iniuria reprobat. At condonèmus aliquid homini extero, cum præsertim tot alia vera dixerit.

CAPVT QVINTVM.

Concluditur iniustitia noua Ariminen: sententiæ ex capite originis.

TOT ergo testimonia pro se habet Cæsenatum assertio, & tot seculis in possessione fuit atributi Flumini suo nunc Pissatello nominis antiqui Rubiconis; posteriores tamen Ariminenses aduersus confirmatam adeo nominationem, nouam opinionem ausi sunt inducere. Oportebat sane ab opinione tot prꝑiuditijs vallata nō sine aliquo testimonio graui, qui tot alijs contrarijs æquiponderaret, vel prævalida aliqua ratione, quę vna tot scribentium authoritatem exinaniret, recedere. At ne vnum quidem pro se adducunt, ipsi sibi sufficiunt; ipsi litigatores, ipsi testes, ipsi iudices pro se sunt, at forte firma aliqua ratione nitùntur. Sed vix leuius quidquam excogitari potest, quam leuitatem cum, Claramontius in Apparatu suo ostenderit: Hic ego succintè repetam. Postquam pro eo quod veritati tam claræ cedere debuerant, nouam sunt replicationem moliti. De replicatione postea in tertia Sectione, in præsenti autem Sectione rationes quas Clementinus Historicus Ariminensis, & Porta adduxerunt, & Claramontius soluit, hic repetam solutionibus Claramōtij adiectis. Ex leuitate rationum horum Scriptorum, & ex proteruia Replicationis constabit iniustitia progressus, quam sum ab initio protestatus.

DE RVBICONE ANTIQVO CONTRA ARIMINENSES SCRIPTORES.

Sectio Secunda.

CAPVT PRIMVM.

IN ſecunda itaq; hac Sectione rationes Clemẽtini, ac ſolutiones Claramontij, rationes Portæ ac ſolutiones earum per eundem Claramontium afferemus. Præmitamus autem Piſſatelli eiuſq; quantitatis deſcriptionem, nam Scriptores Ariminenſes, deſpicatiſſimę paruitatis effingunt, & eiuſmodi paruitati, tanquam præcipuo fundamento innituntur. Dixerat Clementinus ſeſquiperticam ad ſummum latum eſſe, & eius aquam vix vni molæ ſufficere: in Replicatione dicitur eſſe foſſam manu factam inſtar earum quæ ſingulis agris ad excolandas aquas pluuias affiguntur, illiſq; ęquari. Mirum eſt in re oculis tranſeuntium ſubiecta tantum audere. In via ipſa Æmilia vbi pons per quem tranſeunt Romam euntes, vel inde recedentes eſt latitudo Fluminis perticarum quinque, & duarum quintarum, totidemq; pontis longitudo: at ſub Montiliano vbi ripæ ſunt humiles extenditur latitudo ad perticas vſque plures quam duodecim reliquus alueus modo ſtrictior, modo latior, pro vt ripæ extolluntur, vel deprimuntur: ſepti-

molatrinæ Tuſcorum Cæſenatum Patritiorum eſt quinque perticarum in longitudinem. Num ergo latitudo ſeſquiperticę eſt, aut incilium, & foſſarum agrorum? Apertis ergo mendatijs impugnatur tot Scriptorum, & tantorum aſſertio. Sed vni vix molę ſufficere aiunt Piſſatelli aquam, & tamen in eo ſunt octo molatrinæ, ſeu piſtrina, quorum tria nunc a molendo ceſſant, licet extent ędificia, at quinque reliqua frumenti quantitatem non exiguam expediunt. omnes numero. Eſt Molatrina Alexandri Rouerelli Comitis Mõtis Leonis, ſuccedit Mollatrina Rouerelliorum Subriuoli Comitũ, duæ ſunt Marchionis Marateſtæ, quarum altera nunc non exercetur, poſt quas ſunt altera Plebatus Caleſidij, altera Tiberij Fancagutij Patritij Cæſenatis, ambę nunc otioſæ, at molitionem exercet cum multo prouentu, quæ ſequitur Tuſcorum, at poſtrema eſt monacorum D. Benedicti in Villa Bagnarolæ exiſtens, quę tres molas habet ſicut ſuperiores ad minus duas; vt in hoc aperti mendatii quoq; conuincantur, dum dicunt vix vnam molam aquam ipſius fluenti expedire, cum vel vnica molatrina tres molas exerceat. Impetus quoq; & vis Fluuij inde conſtat, quod Tuſcorum ſeptum ex lateribus, & calce confectum, nec ſine ſtudio, & cura euertit, cum craſſitudo molis longitudini reſponderet. Septum pariter molatrinæ Monacorum D. Benedicti, tum ligneum ſane, at munitum pariter diſiecit, vt opus illis fuerit latericium condere, cũ erogatione plurium millium coronatorum, vt hinc pateat abeſſe ab illa exiguitate, quam Scriptores Ariminenſes imponunt, quibus quæ fides adhibenda eſt dum in patentibus adeo rebus tanta confidentia mentiuntur? Subijcio nunc Luſum, quem tantum magnificant, vt excidant fere ex cauſa (nam Rubicon a Lucano, & a Suetonio non deſcribitur magnificus, ſed exiguus, & paruus) ſubiicio inquam cum Luſum nullam Molatrinam in toto ſuo curſu habere conſtet, totq; Piſſatellus habeat, qua prudentia inſultant de molis Piſſatello in collatione cum Luſo, ſi Luſus nullas, Piſſatellus pluſquam decem exerceat? Subiiciam his alia in quibus aperte mentiuntur de hoc ipſo Flumine infra Sectione tertia cap. 5. præbebit occaſionem Replicationis pro Ariminenſibus proteruia.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

Rationes Clementini, ac solutiones earum.

AGrediamur rationes primo loco Clementini, & solutiones singularum Claramontij, apud quem quisq; potest latius singula videre: ego enim restrictius eadem reponam quantum tamen requiritur ad leuitatem rationum, & insuper replicationis iniquitatem ex collatione clarius deprehendendam.

Prima ratio Clementini est ex testimonio Liuij, cuius ipse verba hęc refert. *Rubicon est prope Ariminum.* Respondit Claramontius falsò adduci Liuium: nusquam enim ea is Author verba habuit. Quod etiam Porta re melius cognita fatetur, attamen cum aliqui (nisi Liuius) id ipsum dixerint, responsionem adhibet, quæ vna, & eadem ad plures rationes soluendas pro fundamento sufficit. Est vero fundamentum morem esse Geographorum Flumina ex ostijs describere, & pro vicinis Flumini locis numerari, quæ propiora sunt hinc inde ostio. Exemplo duorum Fluminum celebriũ Tiberis, & Arno penes Ptolemæum rem declarat. Tibrim enim determinat graduatione ostij grad. 36. 30. secundum longitudinẽ, & grad. 41.30. secundum latitudinem. Loca quæ proxima eiusmodi ostio ponit. Est in ostio ipso Ostia Ciuitas, at ab Occasu alsium, cuius longitudinis gradus ponit 36. 15. latitud. 41.40. ab Ortu autem Alsium grad. 36. 50. secundum longitudinem, & grad. 41. 20. secundum latitudinem, nulla hic mentio Romæ. Arni pariter descriptio, & collocatio est per ostium; huius gradus secundum longitudinem grad. 33. 20. secundum latitudinem grad. 42. 40. huic proxime ab Occasu statuit Templum Herculis grad. 32.40. longitudinis grad. 42.45. latitudinis ab Ortu Populoniam collocát grad. 33. 30. secundum longitudinem grad. 42. 30. secundum latitudinem. Nulla hic quoq; Pisarum facta mentione. Aplicat solutioni primæ rationis fundamentum. Dicitur Rubicon Arimino propinqus ex ostio, quod est proximum Arimino ab Ortu, sicut Rauennæ ex altera parte; propius tamen Arimino, quam

Rauennæ huic solidæ responsioni. Addo ego aduersus peruicaces; Authores ipsi, qui dicunt Ariminum esse propinquum Rubiconi ipsi declarant propinquitatem eiusmodi non esse maiorem, quam, quæ intercedit inter Ariminum, & Pissatellum, quem eundem cum Rubicone dicunt. Verba Sebastiani Munsteri, Philippi Bergomatis, &c. supra retuli. Secunda ratio Clementini est ex Strabone, & Calepino. *Rubicon est inter Ariminum, & Rauennam.* Ita Strabo. *Rubicon fluuit inter Ariminum, & Rauennam.* Ita Calepinus. Infert Clementinus ergo Lusum, non Pissatellum esse Rubiconem. Respondit Claramontius, inferre Lusum esse Rubiconē ex eo quod Rubicon fluuit inter Ariminum, & Rauennam, & pariter Lusus inter eas Ciuitates fluuit; peccare in formam syllogisticam: est enim ex duabus propositionibus affirmatiuis in secunda figura syllogismus. Confirmat exemplo, quoniam pariter concluderetur Sapim esse Rubiconem: etenim sequeretur pariter: Rubicon fluuit inter Ariminum, & Rauennam, Sapis fluuit inter Ariminum, & Rauennam, ergo Sapis est Rubicon. Tertia ratio Clementini est ex authoritate Silij Italici dum Ciuitates fideles memorat, quæ auxilium præstitere Romanis. Dicit autem. *Et Clanis, & Rubico, & Senonum de nomine Sena,* Respondet Claramontius nullā in ijs verbis mentionem esse Arimini; at Senæ fieri, vt testimonium pro se adducat Clementinus, aut nihil pro ipso faciens, aut contra ipsum faciens. Satis est hęc dixisse; cæterum videatur locus ad pleniorem intelligentiam repulsionis. Senam autem Cęsenam multo potius quam Ariminum significare ex prima parte sui Apparatus indicat; ad eam remittens, qui legit. Quarta Ratio Clementini. A nemine fit mentio, vel minima Cæsenæ, ergo scilicet Rubico non est Cæsenæ. Claramontius respondet primo lenius accipiendo dictum, quod a nemine mentio facta sit, vel minima Cæsenę, interpretatus scilicet a nemine factam esse mentionem in proposito Rubiconis Cęsenæ; quo circa non pertinere ad Cæsenā, instat de Tibri, & de Arno ex proxime dictis; in quorum Fluuiorū descriptione nulla fit mentio Romæ, nulla Pisarum. Præterea negat nullam factam Cęsenæ mentionem inter memorandum Ru-

bi-

biconem cum scilicet Strabo Cæsenam tum Senam inter Sapim, & Rubiconem collocauerit, At ad amariorem sensum, iustam suspitionem emergere (dicit) antiquæ cuiuspiam vomicæ. Quinta ratio est ex diplomate Federici, & sententia Vberti Vicecomitis antea a me adductis, & prius a Claramontio pro euidente demonstratione, quod tum temporis Rubico pro Pissatello habebatur ab Ariminensibus. Respondit itaq; Claramontius a Clementino pro se adduci, quæ prorsus aduersantur. Sexto loco annectit idem Scriptor aliam rationem contendens, dum Edictum illud stetit nullum ius in Rubicone habuisse Cesenates, ergo scilicet nullo modo Rubico ad Cęsenam spectat. Instetit consequentię Claramontius, quia nunc non quæritur vtrius fuerit Rubico Cæsenæ, an Arimini, sed vter Pissatellus, an Lusus antiquus Rubico fuerit. Excidere itaque dicit rationem eiusmodi a statu causæ. At præterea temeritatis accusat assumptum, dum ponit Cæsenam, tum neq; ad Pissatellum agro, & iurisdictione peruenisse: opus fuisset enim Ariminense Territorium vltra Pissatellum protendi, quicquid enim tum Cæsenæ non erat, erat Arimini, at Arimini ager a Rubicone finiebatur, ergo oportebat Rubiconem esse inter Pissatellum, & Cæsenam, at Fluuentum inter Cæsenam, & Pissatellum est Matalardus, vtrum ergo velint Ariminenses Rubiconem esse Riuum Matalardi, cum de fluuio Pissatello negent? Septima ratio Clementini est ab experientia naturali, ex qua constare inquit Fluuenta, & alueos eorum centum quinquaginta quibusq; annis duplo crescere, ideo Pissatellus annis antea 1600. cum toties duplicauerit alueum suum, paruus adhuc existens, debebat fossulus esse. Respondet Claramontius falsam esse vniuersalem eam prepositionem centum quinquaginta quibusq; annis Fluentorum alueos duplicari: instantia fuit ex Aristotele, qui primo Meteorum docet Flumina primum crescere, deinde in statu permanere, post multum senescere; diminui scilicet, & postea exsicari. Crescere itaq; Fluuenta non semper est verum: non enim crescunt, cum sunt in statu, neq; cum in decremento, sed solum in tempore incrementi; oportuisset ergo Clementinum ostendere ab elapsis temporibus hucusq; in increme-

to fuisse Flumina hæc nostra. At aparet prorsus contrarium, in antiqua scilicet sua latitudine persistere ex Fluuio Arimini ipsius, qui sub ponte ab Augusto condito pariter nunc continetur, sicut tunc continebatur. Hæc prior instantia, vel hæ priores instantiæ. At instat postea enormitati asserti incrementi in duplum scilicet centenis quinquagenis annis, nam Flumen Ariminum, Flumen tum scilicet alueum habens duodecim perticarum secundum latitudinem, vt ex ponte patet nunc, inito calculo si duplicasset annis centenis quinquagenis latitudinem, nunc milliaria sexaginta tria vsque latus esset: portentum scilicet enorme. At etiam si vnius tantum perticæ tum latitudo fuisset, nunc quinque milliarium esset. Videatur in Authore Claramontio calculus. Octaua Clementini ratio est ex pusillitate Pissatelli, cui alij tribuunt quindecim milliarium longitudinem, alij sex tantum; latitudinem autem sesquiperticæ tantum. Non est vero pro dignitate tantarũ Regionum exiguus Riuus potius quam Flumen limes, qui Riuus non in Mare, sed in alium Fluuium aquam demittit cum etiam nullus pons ei sit magnificus: at Lusus contra altitudine, & copia aquarum scatet, magnificentia olim pontium potiebatur; quorum ruinæ nunc, qui, & quanti fuerint, indicant. Soluit argumentum Claramontius primo quidem, quoniam non ex magnitudine limites, sed ex situ constituuntur, quod si ex magnitudine ne Padus quidem tantarum Regionum diuisioni esset par. Respondet secundo non esse illam inter Lusum, & Pissatellum differentiam, quam ipsi præscribunt, esseq; Amnem, non fossam, nec riuolum Pissatellum, immo multos riuos accipere, cumq; plenus fluuit non secus, ac olim Cæsari negotium transeuntibus facit, vt paulo prius Clementi Octaui etiam si multa fecisset Ciuitas ad præcauẽdum impedimentum. Retorquet præterea argumentum, ex pusillitate scilicet Pissatelli contra deprehendi potius esse Rubiconem: describitur is pusillus a Lucano.

Vt ventum parui Rubiconis ad vndas.

Item. *Fonte cadit modico paruisq; impellitur vndis*
Puniceus Rubicon.

Et ponticulum, non pontem magnificum tribuit Suetonius: at erat

cua-

euasio Portæ dictum Rubiconem paruum a Lucano præ Mosa, & Rheno, a quibus tum discedebat Cæsar. Sustulit euasionem Claramontius, quoniam Poeta ibi ex sui persona loquitur non ex persona Cęsaris; prætereaq; eam paruitatem describir, quæ pede quasi sicco in magno æstu transitur: quę est absoluta paruitas non ex collatione cũ alijs Fluminibus. Ego nunc subicio ex præmisso de Pissatello fundamento non esse sesquiperticam latum, sed quinque perticas, & amplius, & alicubi perticas multo plures 12. Positionis itaq; amor virum etiam grauẽ qualis Clementinus fuit, præstringit. Est nona postrema ratio viri. Rubico nascitur ex Alpibus Appenino, scilicet Lucanus. *Venerat Alpini paruum Rubiconis ad Amnem:* at Pissatellus non ex Appenino procedit, sed parum supra montem Cogoruzzium nascitur. Soluit Claramontius respondendo nasci etiam ex Appenino Pissatellum, quoniam montes hi omnes sunt Apenini propagines, & Lusus etiam non nisi ex propagine nascitur, non enim ex iugo.

CAPVT TERTIVM.

Rationes Portæ, & solutiones per Claramontium.

NVnc ad Portę rationes accedamus, quas Claramontius adduxit pariter, & soluit. Prima ergo est in Epistola inserta Historiæ Clementini, est autem. Cæsar cum Rauenna Ariminum adiuit non transiuit per Ciuitatem Cęsenæ, ergo Rubico non pertinet ad Cæsenam. Soluit Claramontius, negando consequentiam. Non transiuit Cæsar Cæsena, ergo Rubico non pertinet ad Cæsenam. Tybris scilicet pertinet sane ad Romam, at quot vada is habet per quæ transitur a non transeuntibus per Vrbem? neq; etiam nos (inquit Claramontius) dicimus tunc Cæsarẽ per hanc Ciuitatem transijsse, sed propius Mare. Secunda ratio Portæ. Cæsar sub auroræ initio ad Rubiconis ripam peruenit, inde vero ante Solis ortum Ariminum cæpit, oportet ergo Rubiconem propiorem esse Arimino, quam Pissatellus sit, Pissatellus enim abest Arimino milliarijs 18. probat autem peruenisse Cæsarem ad

Ru-

Rubiconis ripam sub initio auroræ ex verbis Suetonij, quæ sunt. *Ad lucem duce reperto per angustissimos tramites pedibus euasit*. Respondet Claramontius, ad lucem non significare Suetonio aurorã, sed lucem manu, & arte excitatã: opponiq; verbis prope elapsis. *Cum luminibus extinctis decessisset diu erabundus*. Erant lumina extincta faces quocirca ibi (ad lucem) lux quoq; factitiam significat non diurnam. Nec si conciliandi sunt Plutarcus, & Suetonius, aliter conciliari possunt; quoniam vero asserit Porta Cæsarem pertransisse Rubiconem circa finem Martij. Claramontius ostendit falsitatem dicti ex Ciceronis Epistolis ad Aticum; ex quibus constat Pompeium ex Italia a Cæsare pulsum die 15. Martij, & pertransisse Rubiconem die circiter 13. Ianuarij videatur Apparatus Claramontij, vbi hæc plenius cum alijs quoq; iunctis traduntur. Tertia ratio Portæ est ex loco Plinij ibi. *Ariminum Colonia cum Amnibus Arimino, Aprusa hinc Rubicon quondam finis Italiæ, ab eo Sapis, & Vitis, & Anemo*. Adducit pro se locum Porta, quasi Aprusa sit Ausa, nunc, & Rubico lusus. Soluit Claramontius ex Porta ipso: is enim post Epistolã in qua argumentum illud afferebat, in opusculo aduersus supplementum Chronicorum Veruculi mutata sententia testatur Lusum a Plinio non significari Rubiconis, sed Plusæ nomine; deinde retorquet argumentum modo a me exposito, & inducto in argumento supra ex eo ipso Plinij loco aduersus Ariminenses. Quarta ratio Portæ est ex contractu Maltaleonis, qui vendidit Malatestę prætio centum aureorum quicquid habebat in Castro Scorticatæ, & eius circiter Flumen Mariculæ, & Flumen Rubiconis vsq; ad Castrum Soliani. Quasi ergo vendiderit tum Maltaleo non quicquid habebat, sed quicquid iacebat in eo tractu, arguit Rubiconem esse Lusum, secus si esset Pissatellus nimis magnus tractus centum solis aureijs vænisset. At verba tamen sunt in relatione ipsa Portæ (quicquid habeo.) Respondet Claramontius ridiculam esse interprætationem, (quicquid iacet) pro eo quod est (quicquid habeo) præterea neq; si quicquid iacet inter Mariculam, & Lusum interprætaremur tractus eiusmodi solis centum numis vęniret æstimaretur ve, vt ibi latius Claramontius deducit. Mirum

est

est in cuius vis animum præsertim literati hominis leuem adeo rationem cadere. Quinta ratio eius ex Frizolij versu. Non infimus accola Plusę. Inde enim ducit Plusam esse Rubiconem, & deductio est immo potius extorta expositio. Cum Frizolius natus fuerit in pago, quem alluit Plusa, tum dicere Poetam etiam si natus sit in humili loco non esse tamen infimum hominem, quia Pagus alluitur a Plusa, & Plusa est celebris cum sit Rubico. Soluit Claramontius cum protestatione (si opus sit soluere) cur enim opus solutione vbi nulla est ratio, sed commentitia interpretatio? Quis enim non agnoscit Germanum sensum Frizolij se inter suos conterraneos conspicuum, ortu, & conditione esse? Peccasset (dicit Claramontius) Poeta si ex Rubiconis nomine suas laudes ducere intendisset, reticendo Rubiconem, ex quo pendebat honor, & dicendo Plusam nomen inglorium; contra enim documentum Aristotelis fecisset ex Simonidis exemplo ductum, qui laudaturus mulas filias velocium Equorum; vituperaturus, filias Asinorum vocauit. Sexta ratio est ex Areosto, qui ad laudem Geneuræ Malatestæ tum Arimini Principis. Si (inquit) tum Arimini fuisset cum Cęsar Rubiconem transiturus hærebat, facile placasset hominem, ergo Rubico est Lusus. Respondet Claramontius quærendo num sit eiusmodi consequentia, vel respicienda, cur etiam si Pissatellus fuisset Rubico, non potuisset placidum reddere hominem, & mitem facere, ac conciliare Patriæ? Nonne eadem ibi fuisset Heroinę illius pulcritudo suadela, & venustas?

Finis secundæ Sectionis.

DE RVBICONE ANTIQVO CONTRA ARIMINENSES SCRIPTORES.

Sectio Tertia.

Hypodidascali cuiusdam Replicatio pro Ariminensibus excutitur quantumq; incrementum iniustitia progressus ex ea sumpserit aperitur in quatuordecim Capita scinditur.

CAPVT PRIMVM.

HÆ sunt rationes, quibus recentiores Ariminenses vtuntur pro sententia sua confirmanda aduersus antiquissimam tot testimonijs grauissimorum Scriptorum vallatam, qui disertis verbis Pissatellum esse Rubiconem antiquum, vel verbis idipsum necessario importantibus asseuerarunt cum ne vnus quidem Lusum Rubiconem esse dixerit præter Ariminenses hos posteriores, qui in dicendo in eas se tricas indant vt vel inuiti ad contrariam sententiam trahantur. Leuitas etiam rationũ, quas loco testimoniorum adducunt plane constitit mirum sane est non destitisse post explanatam adeo veritatem a deplorata causa catos alioquin homines, nec inanem laudem quærere, cum præsertim solidis eorum Ciuitas laudibus abundet. Sed quid dixerim laudem apparentem nunc ab ipsis quæri? immo ad detractionem potius laudis cer-

certant, nam longius a se fines habere Ciuitatem est dignitatis, & potentiæ; propius autem habere est impotentiæ, & obscuritatis? Attamen loco, quiescendi emissarium immiserunt cuius certe humilitas neq; eligentium dignitati conueniebat neq; eorum in quos eligebatur grauitati. Superat is vanitate dictorum superiorum Scriptorum longe debilitatem, sed defectum veritatis, & doctrinæ compensant excessu imodestię, & maledicentiæ. Dixerim facile inuectiuam, & libellum famosum potius quam ex aduerso disputationẽ vt magis sit indicanda temeritas, quam refutanda, quæ nulla est doctrina. Hanc ego Prouintiam suscipio aduersus ignobilem Scriptorem cuius nomini semper, an chartæ? parcam: ex eius olim professione Hypodidascalum vocabo, postquam Scipio dedignatur antagonistam in agone Scipioni Vincentius, olim succedet. propositum meum præsertim erit ostendere proteruiam disputationis aduersæ nedum falsitatem: si enim falsa sit disputatio non tamen semper est proterua? At si proterua semper falsa. Primo autem conditioues proteruæ disputationis ex Aristotele ipso notabo, postea eas conuenire Replicationi Hypodidascali, omnes singilatim ostendam.

CAPVT SECVNDVM.

Quæ sit proterua disputatio eiusq; conditiones: quæ presenti applicantur.

ARistoteles, qui cum in reliquis disciplinis alios, in Logica se ipsum superauit iniquam, & proteruam disputationem non semel describit, & damnat; conditiones proteruę disputationis has ipse præ cæteris refert. Occultationem, quæ scil. ad inuoluendam veritatem pertinet, audaciam in concludendo, cũ nulla sit vis concludendi, impudentiam, peruersionem methodi in respõdẽdo: permissis scil. antea rationis ꝓpositionibus negare deinceps cõclusionẽ: occultationis autẽ elemẽta sophistica prolixas, ira & contentio. Verba Aristotelis de singulis his conditionibus sunt. De prolixitate *Prolũgare* (inquit) *& interponere, quæ nullo sunt vsui*

ad orationem quemadmodũ pſeudographia vtentes. De impudentia *&* *circa omnia*(inquit)*impudentẽ eſſe*. De audacia autem in concludendo, cum nulla eſt vis concludendi hæc habet. *Maxime ſophiſtica calumnia interrogantium cum nihil colligẽtes nõ interrogationem faciunt id quod eſt vltimum, ſed concludentes dicunt veluti colligentes: non igitur hoc & hoc*. De peruerſione autem methodi. *Nã proterui* (inquit) *maxime prima admittunt, niſi omnino manifeſtum eſt quod ſequuturum eſt in fine autem proteruiunt*. His conditionibus abunde inſigniri Replicationem, jam oſtendam. Replicatio hæc in tres partes diſtinguitur ab ipſo, vel Autore in velitationem, ita is vocat, quæ primis decem paginis continentur, in conſiderationum rationum Cæſenatum, & in confirmationem rationum Ariminenſium aduerſus ſolutiones Claramontij.

CAPVT TERTIVM.

Ad primam velitationem Hypodidaſcali, quæ conſiſtit iniurgijs aduerſus Ciuitatem.

IN velitatione primordium ſumit a iurgijs in Cæſenam, in quam perpetuo ſcribit; non in Claramontium Scriptorem, ſed in Ciuitatem ſcriptam ſtilum torſit. Deponere grallas, abluere faciem aceruſa, & minio; cauere ſibi ab affictis a Claramontio laudibus ſeuere monet. Ego contra monebo ipſum tantam deponere audaciam. Num conuenit homuncioni, qui rudimenta ſuę iuuentutis poſuit in præſtando pueris ducatu Ciuitatem Ciuibus Illuſtriſſimis florentem, quos vereretur ipſe adire, non vt iniurioſè compellere auderet, contumelijs inſuper afficere? At erunt forte ex Ciuibus, qui contumelias rependant; non eſt id meum: at mitius reſpondeo. Si qui incedunt grallis, eminent non nullas habet grallas Cęſena: habet enim Gimnaſium publicum omnium ſcientiarum, & facultatum, ex quo multi etiam exteri docti euauunt, & Doctoratus laurea inſignes: Habet Haſtiludium, cui in-

vni-

vniuersa Italia par non reperias. Habet præterea naturales dotes, quę iunctę non facile, nec passim reperiuntur: agrum scilicet habet vberem, frumenti, vini, & reliquorum fructuum fæcundum, sed salis insuper, & sulphuris, cui prætiosi metalli venas annexas adesse, non iniuria creditur. Sunt hæ grallæ, quas a modestia mea expromit aliena contumelia. Quo ad fucum autem, & cerusam, & minium frustra est admonitio; ne mulieres quidem Cæsenates nuptæ, aut innupte genas inficiunt: sunt ipsæ suo colore contentæ, tanto minus vniuersa Ciuitas. At potius deberet Scriptor exuere animum liuore, & frontem ferrea duricie, qui in hac eadem compellatione audet tribuere nouitatem Pissatello apellationis Rubiconis, cum sit antiquissima, & contra Luso nouissima, & hęc intra paucos Ariminenses; illa vsq; ad Græcos, & Germanos, ad Gallos, ad Hispanos, nedum ad Dissitos Italos, fusa. At sunt hæc mendacia prælu dia plurimorum, quæ consequentur pudendorum mendaciorum,

CAPVT QVARTVM.

Ad secundam velitationem, quæ est aduersus primam Apparatus Claramontij partem.

SEcunda velitatio est aduersus primam partem Apparatus Claramontij, in qua ipse ostendit Senam antiquam Vmbrorum esse Cęsenam ex authoritate Strabonis, qui Oppidum inter Fauentiam, & Ariminum prope Isapim, & Rubiconem Senam, Sinamue vocat, quod Oppidum procul dubio illud est, quod modo Cæsenam dicimus: ex authoritate Polybij, & ex authoritate Liuij, idem demonstrat. Hanc sententiam vellicat, ceu per transenam Hypodidascalus: sed certe stataria pugna non velitatione opus erat ad euertendam sententiam firmissimis rationibus stabilitam, quam tamen temere (sunt enim sociæ indiuiduę temeritas, & ignorantia) chimærā vocat; Vnicam solum Claramontij rationem

 atin-

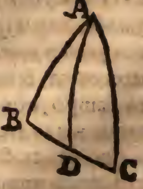
attingit, quã ex Polybio is adducit. Conſtituit Polybius triangulum ex Apennini, & Alpium iugis a Gallia, & Germania Italiam diuidentibus, inter ſeq; ad angulum iunctis; & ex Veneto litore, vt baſi. In anguloq; ad baſim auſtrali Senam collocat. Hunc eſſe ſitum Cæſenę Claramontius demonſtrat oſtendendo latus venetum qua cum Apennino proxime iungitur habere ibi Cæſenam. Demonſtrationem non diſcutit: velicat tamen ex authoritate eiuſdem Strabonis, planitiem Italię magnam ad Anconam vſque extendentis. Adducit verba Strabonis latine verſa non vſq; quaq; reſpondentia græcis: at quadret verſio, tamen ſenſus aperitur Strabonis ex verbis, quæ ſubiungit, quæ etiam reponit oppoſitor ipſe. Sunt verba Strabonis ab oppoſitore relata. *Subiacet ſtatim Alpibus planities inſignis bis mille, ac centum ſtadiorum longitudine, ac latitudine ferme æquali, cuius meridionale latus litore Venetorum, & Apennini iugis ad Ariminum, & Anconam vſq; porrectis includitur*, mox *atq; his finibus Gallia Ciſalpina includitur*. Hęc Strabo ex verſione quam ſequitur Hypodidaſcalus, qua verſione etiam interim admiſſa conſtat ibi a Strabone non terminari ſolum triangulũ Polybianum: ſed vniuerſam Galliam Ciſalpinam, vt totam Regionem Senonum includit; quo etiam modo Senonum Regio vſq; Ad Anconam deſcribitur: nulla ergo inter Polybium, & Strabonem diſſenſio: quia non eadem terminant, neque ad eadem ſiſtitur eorum terminatio. Confirmatio ex oppoſitoris doctrina: vult enim Apennini tractum terminantem dictam planitiem eſſe trium millium, & quingentorum ſtadiorum quomodo tractus vſq; ad Anconam poſſet eſſe ſolum duorum millium, & centum ſtadiorum, vt hic ex Strabone refert? Cogor agnoſcere in hoc homine indolem ad pauca reſpiciendi; non terminari autem in adducta deſcriptione Lombardiæ planitiem magnoſq; Italiæ campos clariſſimè apparet, eo quod poſt multa, & poſt communem eam deſcriptionem ad ſingulas particulatim deſcendens, eandem planitiem arctius terminat. Verba ſunt. *Hæc igitur de vniuerſa huius ætatis Italia, talem in formam dicta ſunt; denuo autem ſingula ſuſcipientes dicere de ſingulis particulatim conabimur, & ante omnia de ſubiecta*

Al-

Alpibus Regione dicemus. Est autem fælix admodum campus, & fru-ctuosis Collibus varius. Hunc medium fere Padus diuidit; eaq; Regio hinc Cisalpina, hinc Transpadana dicitur; Cispadana quidem monti-bus adiacet, atq; Liguriæ. Hæc ille, ex quibus patet oram, & tra-ctum ab Arimino ad Anconam non contineri in eo campo, non enim Cispadanum eum tractum quis vocet præterquam quod Ci-spadanum ad montes, & Liguriam coarctatur a quo situ tractus idem abest. Ex Polybio secundo loco instat, qui dicit ab angulo trianguli, quem Alpes cum Apennino continent esse tria millia, & quingenta stadia. Conuenit prorsus, & aptatur ea longitudo di-stantię ab angulo illo ad Senogaliam: at distantiæ ab eodem an-gulo ad Cæsenam desunt quingenta, & sexaginta stadia: fateor me imparem fuisse examini rationis: non enim mathematicas retigi, sed consului hominem mathematicarum peritum. Subrisit is, re-spondítq; non rectam suggessisse doctrinam, qui Hypodidascalo eam indigitauit. Facile enim demonstrator circino dimensus est tabulas, quas ex gradibus confectas non ex scala dimetiri opertet, quæ solum dimensio in iconographia, pertica dimēsa locum habet: sed oportet ex trigonometria dimensionem deducere. Rogatus itaq; a me vt ipse mensuram eiusmodi trigonometricam ostende-ret, hanc exibuit.

Polybius triāguli quo campos maximos nunc scilicet Lombardię vocatos cōprahendit tria latera facit alterū tractum Alpium, alterum tractum Apennini ab eodē Alpiū initio vbi ad angulum coniunguntur, non longe inquit a Mari Sardoo supra Massiliam vsq; ad Senam Ciuitatem, tertiū latus ac basis trianguli est litus Venetum. Quæritur nunc quot stadio-rum sit latus ab angulo dicto Alpium, & Apennini, & a principio scili-cet Italiæ ad Senogaliam. Ptolemæus initiū eiusmodi facit graduū secū-dū longitudinem 27.30. & secundum latitudinem grad. 43. quot erat principium Italiæ. Sit ergo polus Mundi A. locus principij Italiæ B. locus Senegaliæ C. ductiq; intelligantur arcus circulorum maximo-rum AB. AC. erit AB. complementum latitudinis ipsius B. grad. scilicet 43. adeoq; erit AB. grad. 47. & totidem erit AC. angulus au-tem BAC. est grad. 8.30. differentia scilicet longitudinis grad. 27.30.

&

& grad. 36. quæritur arcus BC. diſtantia locorũ. Secetur biſariam BC. in D. & intelligatur ductus arcus maximus AD. qui ſecabit pariter biſariam angulum BAC. facietq; ambos angulos ADC. ADB. rectos itaq; BAD. angulus eſt grad. 4. 15. dimidium ſcilicet grad. 8. 30. in triangulo itaq; ſphærico rectangulo in quo angulus alter acutus datur BAD. & latus AB. ſubtendens angulum rectum quæritur arcus BD. oppoſitus angulo dato. Ex canone ergo trigonometrico ita procedetur. Sinus totus adeoq; ſinus anguli recti ADB. eſt 100000. arcus AB. grad. 47. ſinus eſt 73135. ſinus anguli BAD. grad. 4. 15. eſt 7411. erunt termini, & diſpoſitio aureæ regulæ.

1. terminus 2. terminus 3. terminus 4. terminus inuentus.

100000. 73135. 7411. 5420. Eſt hic ſinus arcus BD. qui idcirco eſt grad. 3. 6. 24. totus ergo arcus BC. eſt grad. 6. 12. 48. videamus nunc quot ſtadiorum ſint grad. 6. 12. 48. Ariſtoteles ſingulis gradib. tribuit ſtadia 1111. Hiparcus ſtadia 769. Eratoſtenes ſtadia 700. reliquorum ſententiæ de numero ſtadiorum ſingulis gradibus tribuendorum, vt multo Polybio poſteriores non ſunt in hoc calculo adhibendæ. Accipiendo autem minimam, quæ eſt ſtadiorum 700. in ſingulos gradus erunt grad. 6. 12. 48. ſtadia 4348. plura ſcilicet diſtantia vſq; ad Senam ſtadijs 1188. vt in margine: diſtantia enim vſq; ad Senam erat ſtadiorũ 3060. tantum abeſt, vt adamusſim diſtantia Polybiana Senogalliæ quadret.

4348
3060
———
1288

Quærat itaq; Hypodidaſcalus alias peritiorem magiſtrum. Admiratus eſt etiam idem conſultor meus inæptiam mathematicã in illis verbis Hypodidaſcali contentam. *Tum quia diametro huius curuitatis, quæ a rectitudine excidit, occupat quaſi ſexcenta, & quadraginta ſtadia, & idcirco linea recta ab Cæſena ad Tergeſtem vix longa eſſet mille, & quinquaginta ſtadijs.* Dixit ergo videri portentum in mathematicis: curuitatem eſſe ſtadiorum 640. & rectam lineam eſſe ſtadiorum 1050. inter principia enim Archimedis eſt curuam lineam eſſe maiorem recta, a qua ſubtenditur. Poſtremo cum legi ei illa alia verba (nec officit triangulo ſi vna linea ſit curua; con-

ſta-

ſtabit enim ex duobus angulis miſtis) reprehendit dictum aſſerens cum triangulum ſimpliciter dicitur eſſe ex tribus lineis rectis, vt ipſum definit Euclides; cum vero eſt ex curuis vt triangula ſphærica, tum non niſi cum ſphærici additione triangulum dici. Idem ſi miſceantur lineę rectæ, & curua, dicitur enim tum triangulum miſtum, ſicut illud ſphæricum. Sed ommiſſo alieno colloquio, ad tertiam obiectionem venio. Opponit is authoritatem, & opinionem Briſſij Claramontio exponit Briſſius vocem Senę, vel Sinæ in Cæſenā mutando, & ſuffragatores habet Aldum, & Caſarium, reſpondeo primum nos non componere in literis Claramontium, & Briſſium, qui Aulæ inſeruiuit, non ſtudijs, neq; id toleraret Briſſius qui quę in ea ad Clementem relatione de politia Cæſenæ ſcripſit, a Claramontio habuit. Reſpondeo ſecundo Claramontium in eadem Hiſtoria occuriſſe Briſſio, & oſtendiſſe falſa pietate erga Patriam adductum eraſſe. Eſt reſponſio Claramontij ex vi codicis græci, in quo legitur ſemel Καὶ at oporteret bis legi ſi Cæſena, non Sena eſſet vertenda. Videatur locus in annotatione ad quartum librum Hiſtoriæ, quod idem opponitur Aldo, & Caſario: idem obiecit Cauſobono in Epiſtola hac ſua de re, quæ forſan imprimetur. Objjcit Epitafium Lucretij, in quo Cæſena, non Sena nominatur Ciuitas hæc cuius ipſe ponitur Ciuis. Reſpondeo ſuſpectum fuiſſe prænomen Auli Claramontio, vt ipſemet profitetur, eo quod prænomen Lucretij Poetæ celebris ſit titus non Aulus: attamen non renuit eiuſmodi Ciuem, ſi quis eum inſinuet Claramontius, neq; id repugnat opinioni de nomine Senę: oporteret enim poſt reſtitutionem eius floruiſſe eiuſmodi Poetam, cuius tamen nulla nunc extant opera. Objjcit demum Hypodidaſcalus Senam fuiſſe maritimam, & Cæſenam eſſe mediteraneam. Sed quæro ego cum terminus is litoris Veneti ſit in territorio, & agro Cæſenate vix octo millibus paſſibus a Ciuitate remotus, vtrum Senæ potuiſſet immo debuiſſet tribui? Eſt is terminus angulus ille, quē memorat Strabo lib. 5. non multum a principio. *Eundem in modū* (inquit) *ſe habere arbitror ſinus Adriatici latus, & Iapigiæ cum enim inuicem coincidant ad Rauēnæ & Arimini locos, angulū efficiunt, &c.*

De-

Describit ergo angulum, qui est terminus litoris Veneti, latius inter Ariminum, & Rauennam; quem distinctius Polybius ad locum Senæ restrinxit. Huc illud recidit vulgatum. Qui est de vico dicitur de Vrbe. Memorat plures contrarium de Sena sentientes, qui Senogaliam non Cæsenam eam faciunt. Sed est hoc confirmare non infirmare dictum Claramontij, qui in Aparatu hæc dicit. *Et quoniam in aliam ferme sententiam reliqui Scriptores abeunt, idcirco diligenter excutiam, &c.* Rationibus nititur non testimonijs Claramontius, quę rationes adhuc a nemine solutæ sunt; alteram ex his vellicauit non soluit Hypodidascalus. Hæc alia dicta eius subijcio. Corrigit Claramontium, qui adducit Liuium dicentem Senones ab Athesi ad Vfentem occupasse. Ipse ex Sigonio corrigit ab ęsi ad vtentem. At scipio vsus est Liuio accuratissimè a viris doctis expurgato, & multa cum diligentia, & ornamentis Francofurti ad Mænum impresso 1568. At Vfens (inquit Hypodidascalus) est Campanię; Athesis ad Venetos spectat. Et Senones (inquam ego) ad Campaniam vsq: in bellis aduersus Romam perexere immo, & ibi morati sunt ex Liuio. Et quo ad Athesim fuere ipsi confines Venetis, aduersus quos ob id bellum gessere; & ad eiusmodi bellum gerendum Roma discessere secundum Polybium: vnde dum de locis occupatis agitur non bene corrigit Sigonius; de ijs autem, quæ diuturniore imperio possedere nomenq; ijs dedere, non male dicit.

Indigetat deinde Claramontio locum Seruij dicentis in agro Gallico Celsenam fuisse, quæ nunc bona dicitur. *Si locum* (inquit) *Claramontius vidisset facile altiore methodo Bononiam ad Cæsenatum iura redegisset.* En Hypodidascala superbia erga grauem Scriptorem, & solidum, quē vt inanem eludit, & quę viderit, & legerit longæuus homo perpetuo studijs occupatus ex suis degēer studijs metitur. At illud, quod ex Barclauio adducit Italis semper vitio datum amplificare propria supra cæterorum fortunam, & famam, confirmarem ego exemplo illorum Ariminensium, qui absq; teste vllo, absq; ratione vlla solida, sed meris affanijs Flumen sibi antiquum nouitio conatu contra antiquissimam, & iustissimam aliorum pos-

possessionem vendicare contendunt.

Cethegus mæchos accusat.

Et quoniam ausus est de Historia Claramontij summo veritatis studio ab illo exarata ea imodestissima verba proferre. *Qui* (Claramontius) *tot tricas, spinasq; ad vnam tui ac Casenæ Historiam congessit.* Placet compescere os impurum non offa, sed literis Amplissimi Cardinalis Spatæ, qui, cum sit huius prouintiæ felicissimus partus, & singulare in omne æuum ornamentum, hoc de eadem historia protulit iudicium in literis ad Cæsenæ Conseruatores.

Molto Illust. Signori. *M'è stato sopra modo caro il volume dell' Historia Cesenate resami da Monsig. Albizi per parte delle S.S.V.V. con le quali mi rallegro, ch'argomento cosi glorioso a cotesta Città habbia trouato frà Cittadini vna penna cosi erudita, che la tratti, & vn nome così accreditato che l'authoreggi. Io n'hò già letto la maggior parte, cō mio particularissimo gusto, e mi gioua di credere, che con non diuerso sentimento sarà letto anco da ogn'altro, e massimamente da nostri Conprouinciali, che vi sono, & in vniuersale, & in particolare largamente intereßati: resta ch'io ringratij, come faccio le S.S.V.V. e le confermi la mia solita dispositione a corrispondere sempre al loro affetto.*

Roma il dì 3. Aprile 1541.

D. V.V. S.S.

Affetionatissimo
Il Cardinal Spada.

CAPVT QVINTVM.

Transitur ad impugnationem secundæ partis Apparatus Claramontij ab Hypodidascalo.

EXpleta velitatione ad statariam iam pugnam deuenit, de Rubicone scilicet vter Pissatellus, an Lusus fuerit eo nomine antiquitus apellatus. Ipse nedum nomine Rubiconis Pissatellum spoliat, sed nomine Fluminis, immo plenioris Riuis, ad Fossam agrorum contrahitur eos circundantem, & a

pluuialibus aquis per colliquias susceptis descendentem, ac exsiccantem. Ex quo præmisso fundamento rationibus Claramontij pro Pissatello respondet; deinde solutionibus rationum Clementini, & Portæ ab eodem Claramontio adhibitis occurrit. In tres particulas sequens pars diuidetur: in prima considerabimus, quæ ad exinaniendum Pissatellum dicit; continebitur consideratio hæc duobus capitibus scilicet hoc quinto, & sexto: secundo loco expendemus responsiones eius ad argumenta Claramontij, quæ pars continebitur capitibus septimo, octauo, nono, decimo, vndecimo, includetur in his expurgatio Claramontij a non nullis huius imposturis. In tertia erunt Capita reliqua tria, idest duodecimum, decimum tertium, decimum quartum, in quo epylogus est Operis. De Pissatello igitur ad eum extenuandum hæc enunciat esse scilicet priuatum, carere alueo, esse fossam manu factam quali circundantur agri, non seruire nisi ad leuandam sitim pecudum, non habere pedes neq; caput scilicet neq; fontem, neq; ostium, non habere aquas suas, sed aliunde ductas, & coactas; dici autem sordido vocabulo a meientibus viatoribus deducto, non fluere inter Ariminum, & Rauennam. Laudibus his ornat Fluuium innocuum Hypodidascalus an potius Plagosus Orbilius, ni ferula, lingua? At quod ab initio prędixi me monstraturum, conditionibus proteruæ disputationis scatere hanc eius Replicationem iam se prodit. Magna nunc impudentia eminet. Vidimus Pissatellum patere in latitudinem quinq; perticas, & prope semis in via ipsa Romana, vbi ponte hominibus conspicuo passim transitur, in septo Molatrinæ Tuscorum prope pontem lapideum quinque perticas, alibi vel multo pluriū 12. perticarū esse eius latitudinē,& hic audet in re cōspicua sensui dicere esse fossam, & fossatum manu factum. In re tam patente, tam audacter mentiri, qui quotusq; impudentiæ gradus est? Dicit carere alueo, non seruire nisi ad leuandam sitim pecudum, qui tot molas vnus vertit præterquam in summo æstu (cum etiam Sapis interdum molæ valde remittuntur nisi prorsus ferientur) semper molunt: at tempore æstiuo mense Augusti lacunis can nabim macerantibus semper aquam subministrat. Non habere

fon-

fontem dicit, & duos habet, & hic tam duræ frontis est vt sensu constare dicat ipsum sine fonte esse. Publicæ locorum fides de eius fonte ad calcem ponentur, interim audiamus securitatem hominis in mentiendo. *Pissatellus* (inquit) *absq; capite, hoc est fonte, vt oculis ipsis coijcere licet*. Nũ cnoijcere licet id cui sensus ipse repugnat? somniare id licet, & efutire homini quid dicat (modo dicat) nihil pensi facienti. Habet pariter aquas suas Pissatellus, quæ scilicet ex eius fontibus nascuntur: at habet etiam instar Fluminum nobilium aliunde influẽtes Riuos Fazetũ scilicet, Riuũ Subriuolæ, Donigalliæ, Matalardum, Olcam, Rigossam, Butrium. Ita Padus Aduam, Ticinum, Tarum, Ollium, & alios plurimos. In Tybrim influit Nar, Annienis, & alij multi minores fluuij; non quod magnitudinem tantorum flumiuum æmuletur, sed quod Fluminum indolem obtineat. Satis hæc sunt ad tuendam dignitatem, & denominationem Fluminis in Pissatello, & hinc fallacia rationum, quibus contrarium concludit Hypodidascalus cernitur: ex veris enim falsum nõ concluditur: attamen seorsum eas ipsas rationes adducam, & considerabo. Interim dictorum nonnullorum, quæ interseruntur ab aduersario notabo errores, an malignitatem?

Deridet nomen Pissatelli, etymologiam ex Italica voce *Piscio*, pro vrina, & lotio deducit; sed moneo ego hominem dedecere Hypodidascalum qui ius libros edendi sibi sumit, nullam habere cognitionem prorsus linguæ grçcæ: intellexisset enim Pisas Πισασ græce Fluentum, & Pisæ Πισᾶι irigare, cumq; Grçci Exarchatus tempore sint his partibus dominati, multa etiam vocabula reliquere. Ceruię certe nomen Phicocles græcum est. Ita ipsi celebre Flumen comuni Fluuiorũ nomine, vel munere nominarunt: at ob paruitatem facile diminutiuo sunt vsi: nimirũ Pisation, quod in Pissatellum facile declinauit. Satis est certum, & hic diu imperasse Græcos, ducentis amplius annis, & nomina rebus aliquibus imposuisse, & Pisas, & Pisæ significare irrigationem, irrigareq; ac fluere. Quæro ego ab institutore iuuentutis impura vocabula præsertim repetita, vt in Epitaphio ad calcem vtri ori accomodentur puro, an impuro?

Deridet, qui dixit Pissatellum esse piscosum. Fuit is Maginus, vt ipse interpretatur. *Cachinis* (inquit) *dignum ex arenti Pissatello quemquam capi cupidine piscium nisi forsan in lutulento imbre*. At nedum inquam ego in Pissatello etiam claro pisces capiuntur: sed in Riuo etiam Donigalliæ, qui in Pissatellum influit parua licet portione præ totius Fluminis vndis, aquarum.

Dicit non habere ostium Pissatellum, at quoniam de hoc in quadam hominis ratione examinanda dicendum est, illuc reijcio examen.

CAPVT SEXTVM.

Vtrum Pissatellus sit Flumen, negat Hypodidascalus, ac refelluntur mendacia, quibus grassatur.

RAtiones nunc Hipodidascali probantes Pissatellum non non esse Flumen, non Fluiuum, non Amnem (inter hæc differentiam ponit, licet quisq; grece eodem semper nomine dicatur Ποταμοσ at non immoror.) Ad hanc ergo ita proposítam conclusionem probandam pręmittit distinctionem Fluminũ in perennia, & Torrentia, quæ ad tempus fluunt: in publica, & priuata: pręmittit secundo Flumina constare ex aqua, & alueo, tum arguit primo.

Pissatellus non est perennis, ergo non est Flumen.

Pissatellus non habet alueum, ergo non est Flumen.

Ex prima ratione video Hypodidascalum carere logica omni: ex secunda carere fronte, vel habere ferream. Ipsemet distinguit Flumen in perenne, & non perenne cuiusmodi est Torrens, & recte: est enim legis ipsius dictinctio. Est ergo ex distinctione aliquod Flumen Torrens, ergo aliquis Torrens Flumen; conuertitur enim particularis affirmatiua in se ipsam: dum arguit vero Pissatellum non esse Flumen, quia est Torrens resoluitur necessario in hanc. Nullus Torrens est Flumen, Pissatellus est Torrens, ergo Pissatellus

lus non est Flumen. Maior illa nullus Torrens est Flumen contradicit propositioni aliquis Torrens est Flumen: duas ergo propositiones sibi mutuo contradicentes in suo ratiocinio admittit. Subiungo modo ex legibus, quibus ipse vtitur, probari Pissatellum esse Flumen perenne. Nam il L. 1. ff. de Flumin. §. Item cum Flumina diuiserit in perennia, & in torrentia, postea declarans, quæ perennia, quæ torrentia, dicit. *Torrens est quod tantum hieme fluit, si tamen aliqua æstate exaruit, quod alioquin perenne fluebat non ideo minus perenne.* Hæc lex; quæ prorsus Pissatello ex supra descriptis conueniunt: non enim solum is hieme fluit, sed mense vsq; Augusti aquas ad macerandam cannabim subministrat, & molas nedum hieme, sed etiam medijs temporibus, Vere, & Autumno vertit nec interdum tota æstate cessat. vt prima ratio, & contradictionem implicet, & sit falsa minor eius propositio.

Ad secundam venio, quæ mendacium impudens pro minore sumit, non habere scilicet Pissatellum alueum, quem latum perticas vsque duodecim, & plus alicubi habet, & tantæ etiam latitudinis, vt molatrinę septis egeant admodum firmis, & nunc Monachi D. Benedicti ad D. Mariæ in monte habitantes ad Bagnarolam septũ olim ligneum a Flumine euersum, cum latericium condiderint millia aliquot aureorum impenderunt, & hic in mendacijs triumphans dicit aquam Pissatelli in sua plenitudine calcem peditis non superare. Num caret alueo Fluentum, quod septo firmo, & procero ad vsum molæ eget, & incile prębet aduoluendas molas duas, & tres in eodem Pistrino sufficiens. Non possum non admirari hominis in euidentibus mendacijs securitatem: at ex statuto nostro omnia probat. Videamus pacate rationes, vt constet simul impudentia in asserendo, stupiditasq; in interprętando.

Ad probandum ergo quod Pissatellus careat alueo Statutum nostrum adducit pag. 293. pono verba referentis, & verba relata, sunt autem. *Et primo quod spectat ad alueum Casenatum tuorum Statutis cautum fuit pag. 293. quod lectus Pissatelli cauetur, & reaptetur a Bagnarola vsq; ad mare, & ab inde supra, si opus fuerit, & si Suprastantes dixerint expedire, & ab vtraque parte dicti*

Pis-

Pissatelli fiant, & fieri debeant argines magni, & alti per loca prædicta a latere versus Mesulam, & alias, vt suprastantibus pro vtiliori hominum Cesenæ conuenire videbitur, & sint dicti argines ampli in fundo octo pedes ad pedem perticæ. Hæc sunt verba Statuti ab homine relata, & vere ita se habent, & hæc satis referenti fuere ad conclusionem probandã Pissatellũ carere alueo cũ tamen satis superq; sint ad probandũ habere alueum, & esse Flumen nõ fossã. Flumen enim huius lectum cauari, hoc est vt vulgo dicimus accuari iubetur, iam habet lectum, quod si vt Hypodidascalus interpretatur iussio ea respiceret, & imperaret tũ alueum nouiter excauari Fluento; quod scilicet omni alueo eo vsque caruerit, non erat a Bagnarola solum vsq; ad Mare excauandus alueus, neq; poterat ambigi in arbitrioq; superstitum reponi, vtrum supra Bagnarolam opus fuisset excauari. Num tractus ab initio Fluenti vsq; ad Bagnarolam debebat per terræ summam superficiem fluere? tantum itaq, aquę, quæ nondũ receptis Riuis Donigalliæ, Matalardi, Olchæ sufficit tribus nunc molatrinis, & suffecit antea bis tribus, nullis coercita ripis tot antea seculis euagata esset? Habebat ergo lectum Pissatellus tum, neq; nouiter fieri, sed profundiorem fieri ea in parte in qua iam plenior aquis explurium Riuorum influxu, egrediebatur ripis, pro indeq; aggeribus muniri iubebat Statutum; vt verba ipsa contrariæ conclusionis admonere debuissent hominem, quem stupor non occupasset. Addo nunc pro ijs, quæ dicturus est postea apparere ex ijsdem verbis cum aggeres tam altos, & latos imperent, num Pissatellus sit fossa, fossatum ue, vt huius verba reponam, cuius tanti esse debeant aggeres. Quis fando audierit fossam prędiorum aggeribus eiusmodi muniri? Nos ex Sapi inciles ducimus satis amplos, qui deseruiant tribus molatrinis admodum amplis, & nullum aggerẽ obtinent, quanto minus qui agris ad pluuiales aquas suscipiendas destinantur? Quoniam vero eius assertio continebat Pissatellum carere alueo, & aqua postquã de alueo dixit ad tollendã, eripiendamq; eidem fluento aquã rursus Statutum adducit, eiusq; verba pag. 103. *Quod D. Vicarius, & Anciani, qui pro tempore fuerint teneantur, & debeant mittere, seu mitti facere flumen Sapis, seu*

par-

partem dicti Fluminis in Pissatellum per eum locum, qui magis videbitur conueniens esse magistris, & alijs, qui tunc temporis fuerint electi ad dictum opus faciendum. Subiūgit verba eiusdem Satuti pag. 292. *Statuimus, & ordinamus quod ad euitandum damna, & grauia quæ per aquam fossæ Lupariæ, seu Regossæ continue inferuntur quod per D. Vicarium, qui pro tempore fuerit, & D. Antianos eligantur boni, & idonei Officiales, qui videant vt prædicta aqua possit conduci in lecto, seu loco vnde decurrit modo a Pissatello incipiendo a Triuio de fantis, & ducendo per viam de Malanocte vsq; in lectum Pisatelli prædicti.* Eadem pagina ordinat, & statuit quod mittatur Riuus Matalardi, ita quod flueat, & labatur aqua in Pissatellum pag. 292. cap. supra citato: *Illud etiam statuendo declaramus, quod clauica de petra fiant Riuis, & ductores aquarum, quæ congrue decurrere possunt in ipsum Pissatellum per Comitatum Cæsenæ.* Nec non pag. 294. *Statuit, & ordinat, quod mittatur, & fodiatur, vt reparetur vbi necesse fuerit, & vtile Riuus Manzanibij per homines habentes possessiones supra dictum Riuum capiendo de Lauezolo lectum eius, & cursum consuetum, & trahendo vsq; in viam Castri Pissatelli, & ducendo vsq; ad Montale, deinde deriuando Pisadellum.* Cum tot recensuerit ex Statutis nostris erat inferendum iam id quod sumpserat in minore sua carere aqua Pissatellum: at hanc aliā colligit. *Quid autem esse causæ dixerim cur tam multiplici cautione Cæsenates hanc Pissadelli fossam perpetuis, quidem, sed inuitis aquis refertam velint, nisi vt ea ad leuandam pecodum sitim sufficiat?* Sed iam in principio huius Sectionis anticipaui hanc hominis calumniam, ostendiq; fatuitatem, nunc repetam ad extorquendum hoc fundamentum, cui præsertim innituntur. Immitti ergo, & fluere in Pissatellum Riuos, idq; curæ esse, & præsertim de Riuis, qui aquis suis agris nocent, nisi intra alueum coerceantur, est argumentum pro Pissatello, quod sit capax nominis Fluminis; primum vt dixi quoniam est indoles Fluuiorum suscipere multorū Fluentorum aquas: de Pado, & de Tybri dixi. Secundo ex ratione nota prudenti cuiq; homini; Fluenta scil. omnia demum aut per se, aut per alia influere in Mare: at minora Fluenta si per se in Mare fluerent, ostium tueri non possent: etenim arenis facile

ob-

obstruerentur: videmus Portus nostrates Ceruiæ, & Cęsenę non nisi multa cura, studio, & impensis vix custodiri ne obstruantur, & idcircò natura sua prouidentia plerumq; at interdum etiam Ciuitates arte, minora Fluenta in maiora, Flumina scilicet immittunt: eaq; fuit, & est Cæsenę cura, vt in territorio suo Riui in Flumina quo ad fieri potest decurrant. Sed responsionem restringendo in Fluentum aliquod plura alia Fluenta exonerari, & defluere est magnitudinis non exiguitatis in suscipiente argumentum, vt congregasse tot iussa ad id Ciuitatis nostræ retorqueatur in ipsũmet Hypodidascalum. At intelligemus, esse illi hoc familiare peccatum ijs pro se vti, quæ contra illum faciunt: at videamus locum Statuti ex quo colligit finem Ciuitatis in impedimentis auferendis omnibus, & obicibus vt Riui habeant expeditum in Pissatellum ingressum, eum vnum esse vt pecudes bibant. Est autem pag. 296. *Sancitur quod manuteneantur duo vadi, qui intrent in Pissadellum ab vtroq; latere vnus ad Sanctum Peregrinum, alius super cararia de Vignolo, vbi vtiliores fuerint, ita quod Bestiæ vadant ad bibendum in Pissadellum*. Subnectit his verbis epiphonema Readargutor. *Dignũ sane* (inquit) *institutum vt sibi emendicatis immo vndiq; corrasis aquis non fluat nisi ad pecudum sitim*. Cur non potius tua isthæc oratio Hypodidascale tibi est, non Flumini dedecori? Imperitum te prorsus logicæ ostendit, quæ enim consequentia. Curat Cęsena, vt peccudes possint in Pissatello explere sitim, ergo vnus fuit finis in Rubicone curando vt pecudes ibi potarent: at præter huiusmodi beneficium non ne vidimus tot locis conficiendæ farinæ deseruire, cannabi immo, & lino macerandis, secumq; ducendis aquis aliorum Riuorum, quæ secus sata vastarent, & alicubi stagnarent aerem inficiendo, & quoniam deridet, vt degenere consilium Ciuitatis in consulendo pecudibus non vidit ergo hic Sciolus causam belli inter Gallos, & Hispanos fuisse post diuisionem Regni Neapolitani ex pascuo pecudum.

At subiungit demum non habere ostium Pissatellum, quia in alium Fluuium insertum in mare vadit non suo ipse ostio.

Verum si ex eo quod ostium non habet suum in Mare colligeret ar-

argumentator, non esse Flumen Pissatellum, neq; Adua, neque Ticinum, neque Mincius, & quicunque demum Fluuij in Padum decurrunt non essent Flumina: non Nar, non Annienis, non quicunque in Tybrim fluunt, nō Rhenus Bononiensis, nō Panarus, &c. sed neque verum est carere ostio Pissatellum, verum Flumen Sabiniani ipsum est quod ostio Pissatelli vtitur. Vnico nunc teste vtor Hieronymo Ruscello in pluribus scientijs versato, & pręsertim erudito viro in versione Ptolemæi, in quem quasdam annotationes scribit ostium Rubiconis a Ptolemæo memoratum vertit ipse Fiumicino, quo circa illud ostium nunc Fiumicino vocatum Rubiconi tribuit non certe Luso, quoniam in illo ostio nullum comercium habet; Pissatellus habet, Flumenq; Sabiniani, verum Flumen Sabiniani ab Ariminensibus, præsertim a Porta a Rubiconis nomenclatura reijcitur, ergo Pissatello relinquitur nomen Rubiconis, & ostium Fiumicino a Ruscello vocatū. Est alia ratio quamobrem Flumen Sabiniani in Pissatellum, non contra Pissatellus in illud fluat: nam humilior est planities per quam Pissatellus fluuit; editior per quam alter ille Fluuius decurrit: & aliquibus in locis illa ferme ad palustrem accedit. At non amplius de pusillitare Rubiconi imputata ab hoc homine dico, iniuriam facerem supra demonstratis. Scommata quæ restant erunt forte, qui rependant.

CAPVT SEPTIMVM.

Rationes quædam Hypodidascali, quas immiscet solutio nibus rationum Claramontij soluuntur.

IAm ad responsa, quibus occurrit Claramontij rationibus Hypodidascalus; verum quoniam quasdam ipse rationes im miscet, eas primo loco considero. conclusio eius est, quod Pissatellus non sit Rubico, sed Lusus.

Adducit ergo argumentū ex locis Plinij, Strabonis a me supra pro nobis adductis. Affert ergo Plinium lib.4.cap.5.dicentē *Ariminum Collonia, cum Amnibus, & Aprusa.* Locū primo alienū adducit nā Plinius lib.4.cap.5. de Acaia nō de Italia octauaq; eius Regione agit.

At eſt etiã diminutus in verbis Plinij referendis: nam Plinius dicit. *Ariminum Colonia cum Amnibus Arimino, & Aprusa, Fluius hinc Rubico*. Suprimit is ſequentia continuo. *Quondam finis Italiæ ab eo Sapis, & Vitis, & Anemo*. Ex hoc loco tentat deducere retrogradam adeo concluſionem, interpretatur autem ſed muſſitando verba *hinc Rubico*, quaſi (poſtea dictus Rubico) cum Plinius ordinem ſe ſe ſequentium locorum ab Ortu ad Occaſum deſcribat Cruſtumium, Ariminum. Apruſam, Rubiconem, Sapim, Vitim, Anemonem; hic clara adeo verba, & claram ex ordine rationem pro ſe detorquere impudente expoſitione audet; ſed non minus impudens eſt qua Strabonem pro ſe exponit; eſtq; is ipſe locus vbi apertiſſimè Rubiconem Cæſenæ iungit, eoq; ipſam ſicut, & Sapi determinat; ipſe vero locum pro ſe adducit, an ex ignorantia linguæ græcę, an ex animoſitate partiũ an ex vtroq: iudicent alij. Ego locum corruptè adductum ab homine, oſtendo. Eſt locus vt ſupra dixi. *Sena Isapi Fluuio, & Rubiconi propinqua, hac proxima Arimino*. græce autem. Σινα Πρόσ τῷ Ισαπι Ποταμῷ Καί τῷρουβίkωνι Ηδε συνάπτυςι. At Hypodidaſcalus prioribus de Iſapi, & Sina reiectis poſteriores ſolum voces refert, & vitiata interpretatione. *Rubico iam propinquior Arimino*. Malitioſè ſcilicet, & falſo, nam græca vox Synaptuſi συναπτϐσι ſcilicet eſt tertia vox pluralis numeri, & ſignificat cohærent, iuncta ſunt, & proxima ſunt; verbum ſynnapto συναπτω id ſignificat. Non poteſt itaq; voci ſynaptuſi συναπτυσι iungi ſingularis nominatiuus Rubicon: eſſet enim ſolæciſmus, peccaret ſiquidem conſtructio in numero, vnde plura ea, quæ præcedunt Sena ſcilicet cum ſuis Fluminibus Iſapi, & Rubicone ſunt nominatiua, quæ verbo illi reſpondent, nempe pronomen (hæc) in particula (*hac proxima Arimino*) refert Senã, eaq; duo Flumina ſimul: eſtq; ſenſus planus loca a Placentia ad Ariminum numerata omnia pręter Senam habent, quod ponatur inter ſe, & Ariminum, vel vnicum ſcilicet Oppidum, vt Fauentia, quæ habet ſolum Senam, aut duo, vt Forum Cornelij, vel plura vt Bononia, &c. Sena ſcilicet nullum inter ſe, & Ariminum Oppidum interpoſitum habet, ideoq; cum ſuis Fluminibus iuncta Arimino a Strabo-

ne

ne dicitur, & ita exponunt Guarinus, Gregorius, Tiphernas, & Hereſbacchius. & Aldus; hic tamen temere omnino, qui græca ne ſalutauit quidem nouam ſuam expoſitionem grauibus adeo interpratibus prꝑponit. *Rubicon* (inquit) *iam Arimino propinquior, vt verba ibi bene tranſlata ſonant*. Num tu es qui aptius grꝑca tantis viris vertas? neq; adducas pro te Cluerij expoſitionem: vere enim eſt ea diuerſa, at pro Cæſenatibus, non pro Ariminenſibus, vertit ſiquidem in ſingulari numero verbum plurale grꝑcum ſynaptuſi, at applicat ſoli Oppido Cæſenæ, non etiam Fluminibus verba verſionis ſunt. *Caſena* (inquit) *apud Sapim, & Rubiconem Amnes iam Arimino propinquior*. In rigore verſionis peccat: in primario ſenſu, qui eſt de Oppidis Strabonē aſſequitur. Adducit deinde librū Pandulpheſcum appellatum, vbi rogata erant inſtrumenta Malateſtiorum ex eo dicit conſtare Luſum eſſe Rubiconem, ſed certe non eſt Hypodidaſcalus tantæ fidei, vt illi abſq; teſte credamus; verū, & amplius Sacerdos grauis mihi renunciauit in eo libro, vel ex eo nullum aliud argumentum, quā quod ex contractu Maltaleonis cū Malateſta adduxit Porta, noſq; ſupra reiecimus, colligi. At quid de ea vniuerſi Orbis tabula in qua dicit apparere Luſum eſſe Rubiconem? In generali totius Orbis tabula vix ponitur Arnus non Luſus, immò neq; Ariminum Flumen tanto nobilius Luſo: fallaciꝑ, fallacijs nectuntur. Non ommitto hanc aliam. Verba illa Plinij. *Hinc Rubico quondam finis Italiæ*. Ipſe iungit Arimino, vt ſit oratio Plinij *Ariminum hinc Rubico quondam finis Italiæ*, quaſi ſcilicet deſerenti Ariminum ſtatim occurrat Rubico: verum bonus vir dimittit vocem Apruſæ, quod ſcilicet Flumen occurrat primum diſcedenti ab Arimino non autem Rubico. Litera Plinij eſt. *Ariminum Apruſa hinc Rubico*. mutilatio itaq; hæc non ne eſt aperta fallácia, & fraus?

CAPVT OCTAVVM.

Qua respondeat Hypodidascalus Rationibus Claramontij, & responsionum confutatio.

PRimam ergo rationem ex Edicto in Ripa Fluminis erecto aggreditur, eiq; prolixe respondet quasi Claramontius, & Cæsenates illi plurimum innitantur, indeq; rationem ille deduxerit: at vero non pro ratione attulit, sed pro descriptione, & narratione tantum: non enim fugiebat hominem plurimæ lectionis esse qui de veritate Edicti ambigerent, vt non fuerit necesse immiscere ambiguam rationem tot manifestis Scriptorum testimonijs, verba eius sunt. *In Ripa Fluminis Cæsenam versus in via ipsa AEmilia Collumella erecta, illiq; imposita tabula marmorea, in qua sequens Iussio vetusto sculpta caractere legitur ab vsq; Blondi temporibus annis ab hinc ferme ducentis.* Nulla inde à Claramontio ratio texitur, nullaq; inde legitur illatio, at hic pro ratione imputat, vt Edictum ipsum scilicet carpat. Sed dum aduersus Edictum Autores adducit, ac longa oratione eorum dicta simul imprudens adducit eorundem verba testantia Fluuium illum, in cuius ripa Edictum figitur esse Rubiconem, id quod antea iam monui. Attamen non reijcio ego Edictum, neq; reijcio ex eo argumentum, cum facile omnino sit respondere contrarijs rationibus, quod ego nunc præsto. Est argumentum itaq; contra veritatem Edicti. Quoniam nullum Senatus consultum imperat vni tantum Consuli, sed ambobus, & quoniam omisit Proconsules, Prætores, Tribunos, Præfectos, Centuriones. Respondeo vetasse S. P. Q. R.

Nedum ambobus Consulibus iunctis, sed singulis ne Flumen transirent, ideoq; in singulari numero cuiq; Consuli vetare oportebat, at cur non prohibuit Proconsulibus, Prætoribus, & id genus alijs dum Imperatori cuiq; prohibuit? non meminisse autem Cẽturionum est contra euidentiam litteræ, in qua expresse Centuriones nominantur.

Est secundum argumentum, quia absq; illo Edicto legibus cautũ

erat, ne armatas è Prouincia educerent Copias. esto id esse, at ergo non erat incidenda lex: immo ergo incidenda eius memoria in loco præsertim adeo oportuno. Illac enim solum Copię terestri itinere transire poterāt: ex reliquis Prouincijs non nisi Nauibus. Respiciebatq; insuper transitus Galliam, cuius arma semper plurimi fecerunt Romani, adeoq; non nisi magnis exercitibus petebatur, vt timerentur etiam iusto metu politico exercitus, qui inde reuertebantur.

At nemo Scriptor dicit eiusmodi Edictum a Cæsare conspectum, & lectum. Sed neq; nos dicimus Cæsarem pertransisse per locum vbi erat Edictum, sed infra versus Mare, neq; etiam Scriptores singula memorant. Non est ergo cur Edictum, cui fauet plurium seculorum antiquitas pręsertim in Ciuitate, vel à Ciuitate minime ambitiosa, quæ vulgare nomen Pissatelli in publicis scripturis posuit, cū in eius arbitrio esset statuere, ne alio quā Rubiconis nomine in illis appellaretur, cū præsertim supra Æmiliā extra territoriū retineretur antiquum nomen, vel antiqui nominis magnum vestigium.

Respondet deinde primo vere argumento ducto ex testimonio, & auctoritate Strabonis. *Sina Isapi Fluuio propinqua, & Rubiconi.* Cum autem antea locum illum a se vitiatum versione pro Arimino esse dixerit, nunc vel oblitus, vel mutatus respondet, si Sena vt Claramontius legit vertenda est significare Flumen Cesano vulgo dictum de quo Flumine Sena, dicto longe digreditur elemento scilicet sophisticæ prolixitatis vsus; vsurum autem prædixi. At si Sena legatur ibi vbi Strabo Oppida a Placentia ad Ariminum numerat. Sena erit Flumen, etiā erit Flumen Cæsena, cū dicatur Sena propinqua Sapi, & Rubiconi? qui hæc dicat, quid non audebit dicere? ac si Cæsena inquit non Sena legendum (pono verba) Strabonis seculo Pissatellus non aderat, *quia nondum excauatus; at si aderat, de eo non est loquutus Strabo, sed de Rubicone vero naturali Fluuio, vt Isapis.* At iam extortū est hoc telum, vel scutū. Ostensus enim est Fluuius Pissatellus: at potest ne dissimulari imperitia enormis adeo logicę Hypodid. qui pro sua auctoritate sumit tum non fuisse Pissatellum cum disputetur vtrū is fuerit Rubico, & hęc sit controuersia, quam

sibi

ſibi examinandam ſumit,& modo id quod eſt illi probandum accepit vtq; ex adytis pronunciat. Tam exorbitantẽ petitionem principij, qui non agnoſcit, audet ſcribere libros,inire diſputationem, & ſunt, qui eius ſe patrocinio committant,& pro aduocato vtantur, licet exclamare. *O pectora cæca.*

DIGRESSIO DE ANEMONE.

Cum autem Porta, & prior rationi huic,& loco Strabonis reſpondere conatus ſit, vt antea ego retuli, & ex Claramontij dictis refutaui; in ſolutione is ſua expoſuit Anemonem pro Montone vulgo nunc appellato Claramõtius expoſitionem re præhendit. Eſt enim Anemo *il Lamone non il montone*. Contra Claramontium tuetur Hypodidaſcalus Portam, at de more mendacio, dicit enim a Rauennatibus vniuerſis eos Fluuios Sapim, Vitim, Anemonem appellari vulgari lingua *Sauio, Ronco, Montone*. Compello ego hominem. Ain Rauennates vniuerſos? At audi Rubeum certe Rauennatem inſignem in primo lib. Hiſt. Rauenn: Is primo ennumerat Fluuios ad Rauennam ſpectantes dicens *Cum eſſet Rauenna in æſtuarijs ſua, & quinq; Fluminibus Pado ſcilicet Anemone, Montone Viti, Sapi.* Non facit ergo Rubeus propinquum Viti, ſcilicet nunc *il Ronco* Anemonem, ſed Montonem, & Anemonem a montone ſeiungit, & clariſſime adhuc dicit Montonem eſſe, non Anemonem, qui cum Viti Rauennam cingit. verba ſunt. *Quam* (Rauennã) *duo Flumina ita ambiunt, vt facile appellare Meſopotamiam poſſimus, alterum, qui ab Occidente, & Septentrionibus fluit, Montonem veteri vocabulo appellant, alterum Roncum ab Oppido quod alluebat, vel vt alij aquæ ductum, quem nonnulli, vt Blondus ex antiquis: Plinioq; præſertim Vitim fuiſſe teſtatur.* Sed intelligamus vt aperte Anemonem *il Lamone* vocat. *Certum* (inquit) *ex tot Fluminibus vnus Anemo, quem Fantinum Lamonem, Raſanarium, & Santernum vocant in Paduſam cum influeret auorum noſtrorum ætate in Padum eſt traductus.* Reſpondet deinceps ſecundę Claramontij rationi, quæ ex Plinij teſtimonio ducitur anteaq; eam ego retuli Sect 1. cap. 3. cum reſponſione Portę, & Clementini, & ex eorum dictis deductionem Claramontij colligentis non eſſe Luſum Rubiconem Pli-

nij

nij, neq; Suetonij: cum fateantur dicti Scriptores Ariminenſes non eſſe Rubiconem Plinij Luſum, ſed Pluſam, vel Luſam ab eo dictam. Seculo ergo Plinij non dicebatur Luſus Rubico, ergo neq; Seculo Suetonij, quod idem cum ſeculo Plinij fuit vigenteq; ſemper lingua eadem latina. Huic rationi Claramontanæ occurrit Hypodidaſcalus, ſed ratio cum perſtrinxerit hominem, ad digreſſionem, hoc eſt prolixitatem elementum ſcilicet ſophiſticum confugit. Cũ dixerit Claramon. Scriptores Ariminenſes cõtendere Rubiconem Plinij non fuiſſe Luſum, quem Luſum Luſam vocauit, a quadã fæmina (dicit Clementinus) at Pluſam (dicit Porta) is arrepta occaſione numerat Scriptores omnes Ariminenſes, & laudat, qui de Rubicone, & de hac controuerſia nihil dixere. *Qui res ab Ariminenſibus geſtas* (inquit) *collegerunt non ſine laude ij ſunt vt Marcus Battalia, &c. Vbaldus Pranca, Brolius, ſeu Brolia, Raphael Aloyſius, Rigatius, Ioannes Baptiſta Monticulus, Nicolaus Adinarius, Claudius Pacius, & Alexander.* Singulorum nobilitatem extollit: duodecim vſq; verſus Italice Scriptos rudes admodũ reponit, demum in hac digreſſione tribus ferme paginis euagatur. Interim firmum reſtat, negaſſe Clementinum, & Portam Rubiconem a Plinio memoratum fuiſſe Luſum; ſed Luſum a Plinio Pluſam, vel Luſam dictum. Poſt euagationis inuolucrum compellat Claramontium. *Apage* (inquit) *Scipio ecquid affert Clementinus, quod Ariminenſes de cauſa deturbet, cum ſentiat Rubiconem eſſe Luſum?* Reſpondeo ego pro Claramontio. Dum fatetur Clementinus Rubiconem Plinij non eſſe Luſum, qui eſt Luſa Plinij, negat antiquo, & latino tempore Plinij, adeoq; & Suetonij (idem enim ſeculum) Luſi nomen fuiſſe Rubiconem. Intelligis adhuc mi Hypodidaſcale? in re tam aperta, & plana hæres? Licet vero Claramontij argumentum ambos ſimul. Clementinum, & Portam petat tamen ſeorſum Portam poſt Clementinum defendit. Ad defenſionem vero pręmittit aliam digreſſionem, vt pro Clementino fecerat. De Apruſa, Auſa ſcilicet ſermonem inducit eſſe Fluuium viuum, non Torrentem aſſerit eſſe Apruſam Plinij Senatus conſulto Ariminenſes ſanxiſſe in eo Portum conſtituere: increpat Claramontium

ſe-

sæuitiæ, qui vt errorem magnum exprobauerit nomen Lusæ, aut Plusæ Clementino, ac Portæ, eos excusat, vt sequutos appellationem Blondi, & Leandri Alberti. Concludit demum digressionem negari ab ipso Aprusam Plinij esse Lusum: esse enim Apesam, vel Auesam. At quæso amice. Obiectio est Claramōtij Plinio Rubiconem, ex Clementino, & Porta non significare Lusum. Quid ad declinandam obiectionem faciunt si Apesa sit Aprusa, aut non sit. Si Auesa sit capax portus. Satis Claramontio quicquid de his dixeris negari à Clementino Rubiconem a Plinio memoratum esse Lusum quid postea inde sequatur nisi torpor te occupet iam intellexisti. Non possum tamen me continere, quin hoc subijciam. Lusus per hunc Scriptorem non est Aprusa Plinij; per Clementinū, & Portam non est Rubico, ergo Lusus tam insignis per vos diuisor Galliæ ab Italia, erit a Plinio ommissus; iniurius es loco defensoris in Lusum. Præterea Rubico a Plinio memoratus ante mentionem Sapis per vos non est Lusus, quem ergo Fluuium eo nomine significauit Plinius? si dixeris Sabiniani Flumen iam repugnas tuo clienti Portæ, qui alterum tantum horum duorum Pissatelli, & Lusi fuisse antiquum Rubiconem asseuerat. In quas vos tricas pertinax opinio ducit?

Tertia ratio Clementini est ex testimonijs Scriptorum post linguæ latinæ vulgarem vsum deperditum, qui idcirco antiquum Rubiconis nomen in italicum mutauere, vel saltem eas conditiones in antiquo Rubicone agnoscunt, & notant, quæ soli Pissatello conueniunt, longe autem a Luso sunt. Authores, quos Claramontius adduxit, Boccatius, Blondus, Nicolaus Perottus Episcopus Sipontinus, Sabellicus, Alexander Braccius Secretarius Florentinus, Author Chronici Veruculi, Malombrius in Geographia, Abraham Ortelius, Georgius Fabritius, Ariminensis ipse Clementinus, seu Diploma Federici Imperatoris, acta coram Vberto Arbitro a Clementino ipso allata. Ioannes Antonius Maginus, Bollionus, Aldus Manutius. Est itaq; tertia ratio Claramontij, cōgeries multorū testimoniorū, testiumue pro Cæsenatū opinione, proq; Pissatello. Nunc itaq, singulas attestationes referamus, quæq; singulis respondeat

deat

deat Hypodidascalo. Ioannes ergo Boccatius in libro de Fluminibus in voce *Rubicone* (retuli verba supra, ex quibus ea nunc repeto.) *Hoggi da gl'abitanti è adimandato Pissatello*.

Ad hoc testimonium ipse respondet opponendo quemdam Hermanum Torrentinum, qui dicit Rubiconem esse inter Ariminum, & Rauennam, dicit a rubore aquæ appellatum, Ariminumq; esse iuxta Rubiconem; certe etiam si diceret aperte Hermanus Lusum esse Rubiconem, vt Boccatius dicit esse Pissatellum, tamen neq; conferendus homo ignotus cum Boccatio celeberrimo, neq; de re Italica egente inspectione exterus, ac Germanus cum Italo: at nequacquam dicit Lusum esse is Rubiconem, quem Lusum, nec memorat. Esse inter Rauennam, & Ariminum conuenit etiam Pissatello, immo etiam Sapi, ac esse iuxta Ariminum, propinquum, scilicet Arimino, nam neq; vos dicitis Lusum alluere Ariminum, iamq; Claramontij responsionem audisti & solidam; verum contra peruicaces addo hanc eius dilatationem. Propinquitas est ex illis, quæ referuntur eo modo, quo de magno, & multo dicit Aristoteles, ac de oppositis paruo, & pauco: dicitur paruus mons de colle, & magnum granum de milij grano, si consuetam magnitudinem excesserit: multos esse in cubiculo, si centum homines adsint: paucos si in foro, ac mercatu. Pariter dicemus Florentiam esse propinquam Romę, ac remotam, & distantem a Constantinopoli, & contra distare Basilicas D. Petri in vaticano, & Lateranensem: propinquam Ecclesiam S. Marthæ eidem D. Petri Templo, pariter præ distantia Germanię ab Italia; extremitatum Italiæ a se ipsis; Padi ab Arimino, est propinquus Arimino Pissatellus, & eiusmodi propinquitatem intelligi ab exteris, præsertim cum dicunt Rubiconem propinquum esse Arimino, Munsteri dictũ retuli supra nunc repeto. *Ariminũ est Ciuitas Flaminiæ non procul a Fluuio Rubicone, qui Pissatellum hodie appellatur.* Sed etiam Philippus Bergomas supra etiam verba attuli. *Habetq; Ariminum Fluuium propinquum, qui Fluuius cum paruulus sit ab Accolis Pissatello vocatur.* Propinquitas ergo, quam statuunt Scriptores interdum inter Ariminum, & Rubiconem est propinquitas ipsa, quæ intercedit inter

Pissatellum, & Ariminum. Adduxit Claramontius Blondi testimonium. Ego retuli supra Sect.p.c.2. erat autem dictũ, Rubiconẽ infra viam Æmiliam appellari Pissatellum supra Riconem. Respondet Hypodidascalus præmissa digressione, vt prolixitate inuoluat vim argumenti, partem satis magnam ibi Blondi repetit, vbi repetit antiquam Romanorum Iussionem Ne pertransiterur. Factum deinde Iulij Cæsaris: At satis erat ea particula, in qua nomen nunc Italicum, ac vuulgare Fluminis ipse ponit, de quo vno nunc quęritur. At non poteratis diuertere mentem ab argumenti vi nisi ad turbellam Edicti reuocaretur mens legentis. At etiam considerationem eam inserit cur tempore Blondi conspiceretur, scilicet, & non Leandri tempore erecta Columella, hæc, & alia diuerticula cum repetitione iurgij in Pissatellum, quod sit fossa, & non Flumen, quid faciunt ad testimonium Blondi, quod Pissatellus sit Rubico? Tollitur ne ab eiusmodi euagationibus eius dictum, & testatio? Æque semper Blondus dicit Rubiconem antiquum, nunc vocari Pissatellum, hoc vnum asserit, hoc vnum intendit in eo testimonio inducendo Claramontius, tu responsionem cum profitearis longe omnino euagaris, vt apte quadret illud Horatianum.

Currente rota cur vrceus exit?

At inanitatem euagationis temeritate complet, ac redimit Hypodidascalus in contemptum, & derisionem Blondi erumpit. Hominem scilicet tantæ eruditionis, qui Foroliuij nedum, sed Prouinciç est huius totius ornamentum sarcasmo excepit. Blondum (inquit) interim saxo alligatum, prætergredior in Blondũ, quæ (cum temere alibi etiam reprehendat,) differo examen reprehensionum vsq; ad octauæ rationis Clementini per hunc confirmationem.

Sed non excidat huius in contrarium argumentatio ex Dante: aduersus ergo Claramontij enumerationem Authorum post linguę latinæ abolitionem, vel corruptionem in vulgarem ipse adducit Dantem, qui Cæsenæ non tribuit Rubiconem, sed ex solo Sapi eam describit.

E quella a cui il Sauio bagna il fianco, &c.

Est

Est ea Cæsenæ periphrasis. Oportet ergo in periphrasi alicuius rei omnia ponere quæcunq; in ea reperiuntur; An satis est ponere id vnde intelligatur res significata? Dantes idem. *Colui, che tutto moue*: pro Deo, num Dantes negat Deum esse Creatorem omnium, esse in personis trinum, esse gloriam Beatorum, quoniam in ea periphrasi non continetur? Adducit etiam Darium Ciuem nobilem Cæsenatem, & Poetam laureatum, qui scribit.

Vrbs Caesena mihi patria est quam diuidit vnda
Caesis, & a patrio Flumine nomen habet.

Quasi scilicet eadem ratione Cęsenæ Rubiconem deneget, quia non describit eam per Rubiconem, eadem scilicet est consequentię validitas, ac pręterea negaret etiam eadem ratione Cęsenæ Sapim, quia nulla eius ibi mentio. Hæc dicta indicant hominem infra Hypodidascalum Pseudodidactum.

Adduxit Clar. Mariũ Sabellicũ, qui vt vidimus dicit Rubiconem vocari ab Accolis Riconem, & priusquam ad Mare perueniat insinuatis proximo amniculo aquis, in Mare deuoluere. Pissatello hæ conditiones conueniunt, non Luso vllo pacto: etenim supra viam Æmiliam ab Accolis Montiliani, Subriuolæ, montis Leonis, vsq; ad Montem Campi, adq; eius fontes Ricone, Rigone dicitur parte antiqui nominis reseruata. At ipse dicit *R*igonem, & *R*uconem, dici non ex *R*ubicone, sed a *R*igone *R*izzardellio, qui possidebat Tumbam quandam prope eum Fluuium, ex statuto nostro iubente fieri pontem lignaminis, vt ibi dicitur super Matalardum in via Lauiculi prope Pissatellum, iuxta Tumbam Domini *R*igonis *R*izzardelli. Est Hypodidascalus fęcundus in inueniendo, at non cautus in circunspiciendo, nam Matalardus, & Tumba *R*izzardelli ibi memorata est infra viam Æmiliã & Pissatellus dicitur *R*icone e Rigone, o *R*ugone supra viam Æmiliã dccc, & amplius milliaria, & extra Territoriuṁ Cæsenæ. Vt hic homo patriam laudet, Cæsenam deprimat nullum genus mendacij formidat. Verum quoniam sentiebat infirmitatem responsionis, ideo ad consuetum euagationis, & occultationis elementum confugit vnà, & ad solitum mendacium, quod Rubico fuerit Flumen, Pissatellus autem non

ſit Flumen. Hinc Luſi gloriam niſi amplitudinem tragico exornat cothurno. Addit Epiſtolam 99. Iulij Cęſaris Scaligeri vbi plurium Fluuiorum in Padum ingredientium puſillitatem exargitat. Concludit ſimili proportione incurrere in Sabiniani Flumen Matalardum, Piſſatellum, Butrium, Argoſſam, aut Rigoſſam, qui ſimul, & quidem hyemali tempore vix fluunt ad talos. Quęro ego ab Hypodidaſcalo num tot dicta, ſi vniuerſa admittantur efficiant ne Rubico a Sabellico deſcriptus ſit Piſſatellus dictus. Piſſatellus Rico ab Accolis ſupra Æmiliam quæcunq; fuerit cauſa nominis de qua nihil ibi Sabellicus; ſatis eſt illi, & nobis ſi Rico dicatur. Quod tu nec negas ſolam a Rigone Rizziardello ducis nomen. Præterea, & in Amniculum influere tua etiam prolixa digreſſio admittit; quæ ergo ſpecies eſt hæc tua reſponſionis admittere tandem aduerſarij totam poſitionem, ac rationem?

At inanitatibus reſponſionis in calce orationis impudētiſſimum mendacium pro crepidine adiungit Piſſatellum ſcilicet Butrium, Flumen Sabiniani iuncta tempore etiam hyemali non attolli ad talos. Piſſatellus ſolum ſepta nedum lignea valide conſtructa, & firmata, ſed etiam lateritia demolitus eſt, & etiam cum alijs iunctus non pertingeret ad talos? Tu ipſe ex Statuto noſtro retuliſti ſupra verba illa: *Statuimus, & ordinamus, quod ad euitandum damna, & grauia, quæ per aquam foßæ Lupariæ ſiue Rigoſſæ cōtinue inferūtur, &c.* Si ergo aqua Rigoſſæ magna, grauiaq; damna affert, non pertinget ipſa ſola ad talos? At iniuriam facerem plura de hac re dicendo, dictis antea, atq; firmatis. Cæterum illuc redeo qui in euidentibus ſenſu, & conſpicuis longe, lateq; Accolis ita ſecure mentitur laurea mendacis, & impudentis eſſe ornandum.

Teſtimonium adducit Claramontius Alexandri Braccij, quem ego quoq; ſupra repoſui: de itinere enim Cæſaris vertens Appianum Alexandrinum ita vertit locum ad rem noſtram facientem. *Arriuò con veloce camino ſul Fiume Rubicone il quale ſi chiama hoggi Piſsatello, e paſsa tra Rimino, e Rauenna.* Ad hec viri teſtimonium hæc reſcribit. *Braccius vir bonæ fidei rem hanc in examen non adduxit, ſed aliorum ſententiæ per errorem adhæſit.* Viri graues mi Hypo-

po-

podidascale non nisi consulto scribunt non temere, obijcere vero, vt errorem id quod in controuersia positum vtrum verum sit inter partes cõtrouertitur nullius est momenti nisi pars obijciens falsum esse demonstret. Tu hic tua vnius auctoritate falsum pronuncias. Adhibe testes aduersus ęqualis fidei: interim vir hic grauis pro nobis est, hoc est euidentiæ, & hoc est quod Claramontius contendebat esse plurimorum doctorum Scriptorum pro Pissatello testimonia.

Vsus est Claramontius testimonio Leandri Alberti: quod nos quoq; supra exscripsimus Sect.p. Hypodidascalus cui est inuisus Leander, vt suæ sententiæ infensus. Multos cõtra errores illi tribuit vsus auctoritate Cluerij. *Quantum sit* (inquit) *ponderis in Leandri Alberti Historia palam fecit supradictus Cluerius.* Verum Cluerius de re nostra conuenit cũ Leandro in vero, discrepat in falso: vterq; inquam conuenit Rubiconem antiquum esse Fluuium distantem a Cæsena nunc quoq; duo milliaria in cuius ripa viderit Blondus erectam Columellam, & tabellam Edicti vetantis transitum armatis Turmis. At Leander tamen non vidit, quæ viderat ibi Blondus. Ita confitetur ipse Leander, nec iniuria. Deciderat enim incuria in terram, ibiq; operta occultabatur, at tempore Pauli Tertij reperta eius etiam iussu reposita, & erecta Columella fuit. Transijt ergo illac Albertus cum nondum reperta, & restituta fuerat. At Cluerius eandem viam post transiens eam erectam, & restitutam vidit. In distantia ergo antiqui Rubiconis à Cæsena conueniunt, & in eius ripa fuisse tempore Blondi Columellam, & Edictum: quod sane est verum. At de Pissatelli nomine errat Cluerius, vult enim esse Butrium, & Pissatellum eundem Fluuium, & verum dicit Leander Fluuium a Cæsena bis mille passus distantem vocari Pissatellum, vt in hoc sit Cluerius non Leander repræhendendus. Rursus sugillat Leandrum ad diminuendam ei fidem: dicit enim. *Accedat iterum Leander Albertus, qui in vnam, & eandem paginam tot mendacia congessit, ac somnia vt vidimus.* Nihil mi Hypodidascale vidimus nisi dixisse Pissatellum non Lusum esse antiquum Rubiconem, idq; ex auctoritate Strabonis. Tibi hæc sunt somnia

ac-

nobis manifesta veritas: pro nobis est viri grauis, qualis est Leander, auctoritas: pro tuo dicto tua solum audacia.

At alium errorẽ maioris Abollæ eidem impingit: dixit enim in Territorio Sancti Archangeli ingentis molis rapas, atq; ternatibus æquales produci, at opponit Hypodidascalus loco cęparum posuisse rapas, cæpæ scilicet ingentes, non rapæ gignantur eo in loco. An potius corrigendus est reprẹhensor quam Leander? nam nunc in territorio eius Oppidi cæpe quidem multę, at potius paruæ, quã amplæ colligũtur. Cotiniolæ autem magnæ gignuntur. Cur vero nõ potuit tempore Leandri magnarũ raparum ibi florere cultus, & prouentus? Cultura nõ eadẽ semper perseuerat in ijsdem etiã locis. Nos paulo prius glastinũ serebamus, nunc ad cannabim versa est cura. Cur nõ credã potius viro graui de ijs, quæ eius ęuo fiebant, quàm homini leui de illis, quæ centum antea annis efficiebantur?

Attulit Claramontius Chronica Veruculi ab erudito viro confecta, qui etiam si sit alienigena, tamen studio veritatis adductus aduersatus est de Rubicone Ariminensibus solidisq; rationibus confutauit, aduersus quem rescripsir Porta illis rationibus vsus, quibus respondit Claramontius, & ego retuli, & rationes, & confutationes supra. Respondit ergo his Hypodidascalus satis illi authori dedisse Portam. Verborum credo satis, rerum non satis. Ex solutionibus Claramontij patet, & patebit amplius ab examine eorum, quæ ipsemet pro Porta afferet. Adducit Claramontius Malombrium in Geographia dicentem Rubiconem, nunc vocari *il Pissatello*: respondet his verbis, mentem non sanam significantibus. *Quo magis numerum auges, Authorum minus adimis mihi facultatis, ad id mihi faciendum satis.* Quid ita mi Hypodidascale? Num de nomine Fluminis antiquo possumus aliter, quam Scriptorum doctorum testimonijs decernere quo plura sunt, & expressiora? Et quoniam de Malombrio Porta dixit forte a Malombrio Pissatellum pro Luso accipi, reprẹhendit Vsum, & Ausum ita detorquendi significatum vocis; verba sunt Portæ. *Il Malombrio si è lasciato ingannare a chiamarlo Pissatello, se bene forsi haurà creduto essere il nostro Luso.* Hypodidascalus in

Cla-

Claramontiũ ceu reũ maieſtatis inuehitur, vt vero tueatur Portæ ſui dignitatem quæcunq; eo in loco is dicit (ſunt autem de viri more multa) refert, conſilio ſcilicet, (vt ſemper) inuoluendi, continent autem Portæ dicta: in tabula ſexta tertij libri Ptolemæi Geographiæ nullam fieri mentionem Cæſenæ, quaſi non eſſet in rerum natura (non viderat ſcilicet adhuc tabulam antiquam, quæ eſt ipſius Ptolemæi, non viderat Ptolemęi deſcriptionem, in qua deſcribuntur gradus locorum abſq; pictura, aut delineatione) verum re melius cognita, vel ſuo ipſius ſtudio, vel aliena admonitione, fatetur a Ptolemęo memoratam, non a Malombrio; inferebat ex omiſſione eius nominis non potuiſſe etiam Rubiconem ad ipſam pertinere: & ſi quis excuſaſſet omiſſionem nominis, quia non ſit Cæſena litoralis, confutabat reſponſionem; nam in eadem tabula loca alia, & Ciuitates mediteraneæ locantur. Hæc demum verba Portæ latiore explicatione vſi, & relata ab Hypodidaſcalo continent; quæ non faciunt, quominus dixerit Porta, forte Piſſatellum a Malombrio pro Luſo acceptum, neq; eius aperta verba de eo obliterant. Non facile inuenitur, qui magis ab re hoc homine loquatur.

Adduxit pariter Claramontius Philippum Bergomatem, Abraham Ortellium. Georgium Fabritium eodem reſponſo, quo etiã Malombrium eludit, aliud ſcripſiſſe, aliud ſenſiſſe: verba ſunt concludentia reſponſionem. *Qui nimirum faciles in aliorum fidem aliud ſcripſerunt, aliud ſenſerunt*. Quaſi ſenſus Authoris aliter depræhendatur, quam ex dictis, & ſcriptis, ſcriptura enim nota eorum, quæ in voce; & hæc eorum quæ in animo. Ariſtoteles p. perih.

Cum vero ſentiat male a ſe teſtimonijs tot Scriptorum pro Cæſena occurſum medetur malo falſitatis, malo immodeſtiæ, ita veneno venenum ſuperbibitum mederi interdum dicitur. Piſſatellum ſordido vocabulo a meientibus viatoribus deducto dictum aſſerit. Plura hoc dicto aſſequitur: contemptum Fluminis inuiſi; contentionem, adeoq; iram fauentium Flumini id quod inter elementa proteruæ diſputationis ab Ariſtotele ponitur, vt præmonuimus, & demonſtrationem ſuæ in literis græcis imperitiæ, quæ dedecet

decet grammatiſtam omnem, & hunc prçſertim, qui quædam etiã ex ſcientijs blatit, licet alieno ex monitu, verum infelix eſt magiſtris ſciolis nõ ſciẽtib⁹ vſus; etymologiã nominis nos antea expoſuimus.

Arguit poſtea Claramontius ex Ariminenſiũ tabulis argumento ducto. Ego retuli ſupra Sectione priã Cap. 2. Ariminenſeſq; ipſos nomen Rubiconis Piſſatello tribuiſſe abſq; vlla mentione litis, & abſq; vlla dubitatione. Huic argumento, tamque euidenti teſtimonio magna tergiuerſatione occurrere conatur, omneſq; proteruiæ locos ad inuoluendam veritatem adhibet: contumeliam, prolixitatem, impudentiam, peruerſionem methodi, & id genus alios. Digreſſio ad rem non faciens occupat ſeptem paginas, cum ſignificatio Piſſatelli nomine Rubiconis, (vt hic ipſe tãdem fatetur) pauculis lineis contineatur, vt digreſſio nihil ad rem, & ad argumentum pertineat, niſi vt ſophiſtice vis eius occultetur ſi fieri poteſt. At prçter digreſſionem, quæ pertinet ad occultationem, mordicat: Quod pertinet ad contentionem, & concitandam iram: omnia miſcet, quod pertinet ad peruerſionem methodi. Attamen in tanto confluuio rerum, & in tanta proteruia concludit (tanta eſt vis veritatis) in hçc verba. *In libellis ijs de controuerſis finibus fateor loco Piſsatelli nomen ſæpe Rubiconis adhiberi.* Hçc confeſſio ſatis eſt nobis, eis ſeculis ab Ariminenſibus ipſis Rubiconis nomen fuiſſe Piſſatello tributum. Et quod libellis eis dicit, de diplomate Federici, neceſſe etiam dicere: ex eo libellus Ariminenſium, & petitio naſcebatur, ex eo ſcilicet quod Imperator ad Rubiconem vſq; extenderit eorum fines; & quoniam (ſæpe) in illis libellis dicit ſignificari a nomine Rubiconis, Piſſatellum, eſt hoc etiam malitiosè dictum: nam in libello Ariminenſium, de quorum ſenſu tum in nomine Rubiconis quærimus, bis ſolum memoratur Rubico, vt ſi ſæpe Rubiconem pro Piſſatello acceperint, oportet ſemper accepiſſe, quia quod ſæpe ſumitur non ſemper ſumitur. Dat ergo licet inuitus, dat tamen manus argumento Hypodidaſcalus, vt quod Claramõtius prior, & ego nunc, contendebamus aſſequuti ſimus eo ſeculo ab Ariminenſibus vocatũ eſſe nomine Rubiconis Piſſatellũ.

CAPVT NONVM.

Expurgatio Claramontij ab obiectione fraudis.

CVM tamen mordendo in Claramontij dignitatem prĕter fàs inuehatur: egò qui defensionem suscepi breui ostendam iniustitiam dictorum. Rem ab initio repeto; in Diplomate Federici hæc sunt. *Qui fidelibus nostris Ciuibus Ariminensibus Imperiali Aula constitutis totum Comitatum, & districtum suum sicut trahit Rubicon vsq; ad Mare a latere Cæsena: a latere Pisauri vsq; ad Foliam, & Ariminum liberam potestatem concedimus*. Hæc ibi, at in Claramontij relatione eorundem verborum excidit (*a latere*) secundo loco positum: ita enim refertur locus in Claramontij libro fuit enim exscriptio loci. *Qui fidelibus nostris Ciuibus Ariminensibus Imperiali Aula constitutis totum Comitatum, & districtum suum sicut trahit Rubicon vsq; ad Mare a latere Cæsena, Pisauri vsq; ad Foliam, & Ariminum liberam potestatem concedimus*. Excidit itaq; (*a latere*) inter voces Cæsenĕ, & Pisauri. At exciderunt in eadem Història, & impressione alia magis multo lædentia sensum, vt in folio emendationum videre est: attamen Hypodidascalus cum destitueretur veritate ad maledicentiam confugit, eamq; prorsus exorbitantem. Fraudis, & iniuriæ Claramontium accusat, quem ab eiusmodi contumelia, & grauis, & grauiter acta ætas liberare debebat: audiamus verba. *Mutila est* (inquit) *& hæc apposita particula Diplomatis Federici Imperatoris: nam sagax quidem, sed in publicam fidem iniurius Claramontius per maximam fraudem subticuit membrum alterum, a latere Pisauri, ita ut limites, & finem ex parte Pisauri abraserit*. Hæc ille, at mendacissime. Nulla enim est hic fraus, quia non consulto facta ommissio, sed ex impressionum communi fato, ex quo omnes aliquibus erroribus subijciuntur. Inuito nedum Authore semper, sed ĕtiam Impressore interdum ipso. At faciamus consulto vocem (*a latere*) ommissam nulla tamen fraus, cū eandē vtroq; modo retineat significationē: idem enim significat Rubicon ex latere Cæsenæ, & ex latere Pisauri Folia; atq; Rubicon

ex latere Cęsenæ Pisauti Folia. Est primo modo figura disiunctionis, secundo modo figura coniunctionis, quæ mutant ornatum, non significationem. Miror in Hypodidascalo esse figurarum eloqutionis tantam ignorantiam? Si saltem librum quartum ad Herennium, vbi figuræ traduntur, & hæ præsertim coniunctionis, & disiunctionis, quas etiam late explicat, figuram etiam adiunctionis addendo. Sed ego hoc exemplo confirmo significationem esse eandem. Cæsena fuit amica Bononiæ, & fuit amica Fauentiæ idē significat, atq; si dicamus Cęsena fuit amica Bononiæ, & Fauentiæ; immo etiam subtracta copula. Cæsena fuit amica Bononię, Fauentiæ, modo interpurgantur voces. Nulla ergo fraus Claramontij. Multa tua ignorantia, & temeritas, ac maledicentia.

At iure merito potest te Claramontius culpare fraudis. Adduco tua verba. *Immo ex Claramontio ipso libro septimo Historiar. Cæsen: pag. 217. cuius verba.*

De sconficta facta in Ariminenses.

Anno Domini millesimo centesimo octuagesimo primo die decima octaua Augusti cum Cæsenates tenerent Castrum Bulgariæ, venerunt Ariminenses cum Montefeltrano, &c. Quis non crederet hæc esse verba Claramontij ipsius, prorsus scilicet barbara, vt qui non viderint Claramontij Historiam, & tuam relationem viderint, arbitrentur barbarum, & ineptum opus esse Cæsenæ Historiam, ab eiusq; lectione auertant animum, quod tuum esse votum satis elucet. At verba, quæ tu corrumpis Claramontij, non eius sunt verba, sed antiqui Chronici, quod, & ipse barbarie notat. Verba eius reporto, sunt autem. *Annales nostri sua breuitate, & barbaris bis verbis rem describunt. Rubrica præmissa.*

De Sconficta facta in Ariminenses.

Anno Domini millesimo centesimo octauo (primo in relatione Hypodidascali deest vox centesimo) *die decimo octauo Augusti, cum Cæsenates tenerent, &c.* Tua ergo fraus est, & dedecori Claramontio, dum stylo eius a bonis laudato, tu barbariem affingis.

CA-

CAPVT DECIMVM.

Solutiones reliquarum Rationum Claramontij, sed refutantur omnes.

ALterum est in huius dicti repræhendendum, est fallacia, qua vtitur aduersus Claramontium ob vsum Diplomatis Federici aduersus Ariminenses. Verba dolosa sunt. *Verum quid plura? Diploma hoc Federici Imperatoris quod contra Ariminenses meos audacia maiore, quam fide protulit Scipio inferius floccifacit, & reycit immemor Gloss. in cap. ex eo 38. de reg. vt in sex. ibi absurdum est quem redire ad id quod semel renunciandum putauit, & Cod. &c.*

At fallacia tota est. Claramontius, & ego cum ipso dicimus diploma Federici vere esse ab Ariminensibus adductum, atq; vt verum, ideoq; vere credidisse Ariminenses significari nomine Rubiconis Pissatellum. At vtrum Diploma verum sit, & eos fines vnquam Ariminenses habuerint, negant cum Claramontio Cæsenates. Non negat itaq; Claramontius esse vere adductum Diploma, at negat esse verum; at etiam si fictum ab Ariminensibus, cum tamen ipsi ijs nominibus eo in sensu quem vidimus, & tu fateris, vsi sint, conuincitur ijs ipsis seculis, eum fuisse verum significatum Rubiconis apud illos.

Quæram modo ab Hypodidascalo quid ad hanc disputationem de sensu Ariminensium antiquorum in nomine Rubiconis paucis verbis conclusam, facit commemoratio belli inter Ariminenses, & Cęsenates, & mutua eorum damna ex Ghirardatio, & ex Sigonio integre repetita? Quid vtrum Bianchese, ac Ruffiense, & Castrum Pissatellum vocatum, & castri Calcsidij, & cætera loca a Gualterio Archiepiscopo Classis Monasterio concessa, sint in Ariminensi Territorio, vt dicit Rubeus, an in Cæsenate vt Claramontius dicit? Alterutrum sit, adhuc tamen Ariminenses ex eius etiam confessione Pissatellum Rubiconis nomine appellauerunt. Illud tamen pro Claramontio, quod ea loca sint in Cęsenate facit præsens absq; memoria in contrarium possessio Cæsenatum; quod si ad Ari-

minenses spectassent, oportuisset, esse a Cæsenatibus armis occupata, quod si dicat Ariminensium defensor, non admodum honorifica confessio clientibus. At certe nulla tantæ prædæ est in vlla Historia memoria, neq; Cæsenates quibus honori esset acquisitio, quicquam tale dicunt; neq; somniant.

Adduxit Claramontius testimonium Magini duobus in locis, quod antea retuli. Respondet Hypodidascalus Maginum sequutum esse opinionem Leandri, non scilicet ex sua sententia loquutũ. Immo, qui auctoritate alicuius Scriptoris dicta sua confirmat, demonstrat suam esse sententiam, quam affert, ac se adhęsisse sententiæ Scriptoris in testem adducti: ita passim sententiam auctoritate Aristotelis firmant Peripatetici; auctoritate D. Thomæ Thomistæ, & aliorum virorum grauium auctoritate, sententias nostras cõfirmamus. Quid quæso? Qui ad immortalitatem scribunt, quod cunque determinant, ex sui sententia determinant: secus adductas opiniones improbant, vel se nõ adhærere aliquo modo significant.

At non contentus eleuasse testimonium Magini, subsannat, insuper, & pro deridiculo habet homo infimę literaturæ, virum in geographia præcipuum. Dixit Maginius de Italia. *Hà ella similmente buon numero di Fumi si nauigabili, & atti a condure mercantie, si abbondanti di ottimi pesci, il Pò di essi è il più prestante, il Rubicone, il Teuere, l'Arno, il Mincio, il Ticino, l'Ollio, e l'Ada.* Tum Hipodidascalus. *Cachinnis* (inquit) *dignum ex arẽte Pissatello pisciũ quemquã capi cupidine, nisi forsan in lutulento imbre cum Tassone velint ibi pisces exquirere, de quibus Canto 2. Poemat. (la Secchia) cecinit.* Versus autem adducit, qui de Ranis sunt. Quasi Ranarum solum sit altor Pissatellus. At Riuus vsq; Donigalliæ, qui in Pissatellum influit, parua licet aquarum portione præ totis Fluminis vndis pisces continet, quanto magis Pissatellus? Sed in comparatione inter se, Fluuiorum non respicit nauigabile, aut pisculentum esse Maginius, sed præstantiam, ac celebritatem; est autem celeberrimus Rubicon licet non nauigabilis, neq; Carpionis vt Adua, nec Sturionis vt Padus ferax. At quid hic ridiculus ipse non deridet?

Ad Bullionum, cuius vt vidimus testimonium Claramontius addu-

ducit, primo dicit esse minuti nominis, at certe minutioris nominis Hypodidascalus, quam Bullionus, nec celsioris ij duo, quos ipse defendit. At obijcit errorem locorum dum Butrium, & Longianum post Sabinianum locat, & Lusum. Sunt verba Bullioni. *Mà ritornando alla via Emilia vi è Sauignano, e poi trouasi il Fiume Plusa da Plinio detto Aprusa, & descende dal monte Apennino entrando nel Mare appresso Bellaria. Più oltre s'incontra nel Torrente Butrio, e che hà vicino Longiano nobil Castello.* At non necesse exponere Bullionum, quasi dicat vltra Aprusam esse Butrium, & Longianum. Possumus enim exponere (ibi) idest in via ipsa Æmilia vltra, seu prçter dicta reperiri Butrium, & Longianum. Cur enim non mitius exponamus cum nihil impedit Scriptorem inductum; prçterquam quod non ex vnico errore est totus author damnandus, quis enim est qui scribendo, non aliquando erret? *Quandoq; bonus dormitat Homerus.*

Ad Aldum Manutium, cuius antea testimonium scripsimus, dicit ab Archiepiscopo Tarraconense repræhensum fuisse: at non repræhendit Archiepiscopus is Fluuium in cuius ripa est Edictum esse verum Rubiconem, imo vltro ipse fatetur, sed damnat Edictũ, vt fictitium. Sed siue verum, siue fictitium Edictum sit; Dum verum sit, & concedatur Fluuium in cuius ripa est, esse antiquum Rubiconem satis est Claramontio, & nobis, & Pissatello ad hoc, vt sit antiquus Rubico.

Tot sunt Authores, qui disertis verbis dicunt Rubiconem, antiquum esse Pissatellum, neq; hic negat ab illis dicta, quæ nos illis tribuimus; vera ergo est asseueratio nostrum Pissatellum pro se testimonia habere, plana, apertaq; reuocauit hic solum in dubium Strabonis locum: At insulsa expositione; Et Plinij testimonium, at extorte interprætando, & Diploma Imperatoris Federici, & acta coram Vberto: post longam tergiuersionem demum confessione significationis eius ipsius, quam nos contendimus.

CAPVT DECIMVMPRIMVM.

Reprehenduntur malitiosa digressiones aliqua Hypodidascali.

CVm itaq; intelligeret tandem testimonijs vinci positionem Ariminensem a Cæsenate, grauium virorum testimonijs, quæ nulla pro se habent, post responsionem adhibitam testimonio Aldi Manutij, postremo loco a Claramontio numerato, rursus quærit legentium animos in gyrum deflectere, & inuoluere vertigine digressione, immo digressionibus prolixis: Prima est, repetito Edicto in Pissatelli ripa collocato, proponit disputationem. Vtrum Tyro sit scribendus per y vt in Edicto, an per i vt Archiepiscopus Tarracenensis asseuerat. Sed nihil ad disputationem de nomine Rubiconis facit digressio. Ad veritatem Edicti, aut falsitatem aliquid: verum nos ex edicti veritate non arguimus, vt iam protestatus sum. Licet posse defendi ostenderim sicut etiam ab hac obiectione de Tyronis voce cum y: nam est inter doctos ea de re dubitatio vtro modo scribere oporteat, cur nō etiam inter diuersarum Ciuitatum, & gentium inscriptiones non potuit esse differentia, & utraq; opinio est nacta patronos. In Calepino a se castigato Paulus Manutius tantæ eruditionis homo, asserit hunc inter doctos dissensum in uoce (Tyro) cum uocem ita proposuerit, multaq; eius exempla protulerit, tamen in calce esse etiam, qui scribant Tiro fatetur, eiq; modo scribendi potius applaudit, eo quod non reputet eam esse uocem græcam.

Secunda digressio prorsus aliena a proposito, & re, & specie: est de numismate inuento paucis ab hinc annis in ruinis antiquissimæ Turris, illius credo, quæ Turris Imperatoris dicebatur. Erat in eo facies admodum iuuenilis, & in limbo literæ. *Honorio Maximo:* Accedunt numismati carmina Claudiani adducta itidem a Claramontio.

Desuumq; propinqua.
Luce frui statijs decernens gaudia paruis,
Torquebant Rubicon vicino nomine Tybrim?

Ex

Ex carminibus de numiſmate Honorium delectatum eiuſmodi receſſibus. At hic homo ijs omnibus infenſus, quæ in ornamentum Cęſenę cedant, refragatur: quoniam ſi numiſma illud vnum indicet Honorium Cęſenæ moratum eſſe concludi pariter poſſet, omnes Reges, Imperatores, & Conſules quandoq; Arimini diuertiſſe, quia abundat eiuſmodi nomiſmatibus mirum inmodum, & omnium ferme Imperatorum ſcilicet, & Conſulum, & Regum: at mi Hypodidaſcale ex longe diuerſis arguis. Longe differunt numiſmata habere in Muſæo, aut ſcrinio, & poſitum eſſe numiſma in fundamento alicuius magnæ molis, pleru mq; enim Princeps cuius iuſſu ſtruitur, vel ipſemet iacit, vel ipſo præſente collocatur.

Sigillat deinde applicationem carminum Claudiani, dicitq; pariter ſuffragari Cæſenatibus atq; Columnam. At primum expleo ſermonem de carminibus, quem ipſe repetit in calce reſponſionum ſuarum argumentis Claramontij. Carmina ſunt Claudiani antea indicata ad Gennadium.

Italia commune decus Rubiconis amani
Incola Romani fama ſecunda fori
Graiorum Populis, & noſtro cognite Nilo
Vtraq; gens faſces horret, amatq; tuos.
Carmina ieiunas poſcis ſolantia fauces.
Teſtor amicitiam nulla fuiſſe domi,
Nam mihi poſt nidum pennis confiſa relinquunt,
Et lare contempto non reditura volant.

Claramontius ex his verſibus ducit Gennadium, qui & Italus exponitur à Poeta, & incola Rubiconis, Cæſenatem fuiſſe, cui Rubico attribuitur, vt ex Strabone, & tot alijs Scriptoribus conſtitit, at Hypodidaſcalus Gennadium ex eiſdem verſibus Ariminenſem concludit eſtq; eius ratio: pono verba. *Verum cum Rubicon diuidat Galliam ab Italia, & Caſena Galliæ ſupponatur, decernatur, an Gennadius Ariminenſis vel Caſenas ſit habendus.* Quaſi ſcilicet tempore Gennadij, & prius tempore Plinij, immo, & Strabonis, prius multo Italia, cuius terminus fuit primum Æſis, & poſtea Rubico, non ad Alpes fines porrexerit, vt nedum Ariminum, ſed etiam

Cę-

Cæſena fuerit in Italia Strabo. *Poſt infimas Alpium radices eius, quam hac ætate Italiam vocant, initium eſt.* Plinius octauam Italiæ Regionem vltra Rubiconem magna ex parte ſtatuit, in eaq; Regione collocat: eo amplius vltra Rubiconem ad Occaſum ſunt reliquæ Regiones nona, decima, vndecima. Moneo te prius conſulto, deinceps opus eſſe ſcripto. Venio ad Columnam in noſtro Territorio, vbi defoſſa iamdiu iacuerat paulo prius detectam.

His eſt literis ſculpta.

D. N. Imperatori Cæſari
Conſtantino.
Maximo.
P. F. Vict. Aug.
Pont. Max.
Trib. Pot. XXIII.
Imp. XXII. *Conſuli*
P. P.
Humanarum rerum
Optimo Principi
D. Conſtanti Fil.
Bono R. P. nato.
M. P. X. V.

Claramontius expoſuit poſtrema verba, vel literas poſtremas monumētur poſuere decē viri, vel quīdecim viri. Ridiculā expoſitionem vocat Hypodidaſcalus, exponendaſq; cenſet millia paſſuum quindecim. Reſpondeo pro Claramontio. Eiuſmodi literas M. P. X. V. maiuſculas ſcilicet, & interpunctione diſtinctas plura ſignificare poſſe, patet ex Valerio Probo, Māgone, Paulo Diacono de notis, & ex Papiæ Gloſſario. Ex gr. M. ſignificat interdum monimēto M.C. penes Valerium Probum monumentum condidit, vel conſeruauit, vel conſtituit, & M. ipſum per ſe apud eundem ita explicatur. Marius, vel Miles, vel monumentum, vel Mutius, vel mulier: at ſignificat etiam mille. Ita litera P. in plures ſignificatus exponitur. Significat Poſuit, vel Publium, vel Peſſimum, aut peſſimam, & alia plura, remitto ad memoratos Authores. Non nego poſſe ſignificare M D. X. V. millia paſſuum quindecim, ac poſſunt etiam ſignificare monumentum poſuere, &c. vt exponit Claramontius ex vi literarum. At vtrum tunc ſignificent eſt ex vocum ſerie diudicandum. Nunc conſtructio eſt pro Claramontio: cum enim nomen Imperatoris, & epitheta ſint in datiuo id quod conſtat ex vocibus Conſuli, & Principi nonniſi dedicatio conuenit aliqua

cer-

certe ſi ſubijciantur iuxta expoſitionem repræhenſoris millia paſſuum quindecim nulla accomodotata conſtructio excogitari poſſet quid enim ſibi vellet Imperatori, &c. Quindecim millia paſſuum? Si in ablatiuo eſſent voces, ſenſum habere aliquem poſſent, imperante ſcilicet Conſtantino dimenſam eſſe diſtantiam, & eiuſmodi eſſe videtur exemplum e Sarayna Veronæ ab hoc homine poſitum, at multo aptior eſt conſtructio cum in recto ponitur diciturq; Imperator perduxiſſe viam ad longitudinem aliquam. Eiuſmodi eſt ſecundum eius exemplum: in quo Hadrianus viam Caſſiam vetuſtate collapſam dicitur a Cluſinorum finibus Florentiam perduxiſſe millia paſſuum xxc.i. Conſtructio hæc plana, at quæ ſimilitudo huius inſcriptionis cum adducta a Claramontio? Eſt tranſendere ab Aſinis ad Boues, vt in adagio. At nihil mirũ in hoc homine ab re loqui: vidimus idem antea non ſemel. At exciderat propinquum aberrationis a propoſito exemplum, quod repono. Ad id Claramontij, quod Honorius quandoq; fuerit Cæſenæ, ceu in ſeceſſu quopiam æſtiuo, ſtatim ipſe degenere more micropſychię occurrit: quinimo firmiore argumento Honorium eundem Ariminum incoluiſſe. Probat vero ex actis S. Barbatiani in quibus habetur Gallam Placidiam, & Filium Valentinianum Arimini fuiſſe. Ego id primum quæro, cur hæc diligentia obtrudendi Claramontio manſionem Honorij interdum Arimini? Non poſſunt hæc ſimul eſſe, vt interdum Cæſenam, interdum Ariminũ diuerterit: certum enim reſediſſe Rauẽnæ eſt, nec Cæſenę, nec Arimini, at interdũ etiam ab ea ſede receſſiſſe. At illud certe deridẽdũ, an miſerandum? vt probet Honorium fuiſſe Arimini inducit acta D. Barbatiani, quæ de Placidia, & de Valentiniano filio eius non de Honorio loquuntur, de quo ne verbum quidem: ipſe quaſi pro dictis de Honorio affert, ac ponit, quod non aliud eſt, quam non ad rem velle perpetuo ferme loqui.

CAPVT DECIMVMSECVNDVM.

Quid dicat ad ſuſtentandas Rationes Clementini Hypodidaſcalus, & dictorum confutatio.

IN hoc ſecto conſideranda ſunt, quæ Hypodidaſcalus, ad ſuſtinendas rationes Clementini,& Portæ quorum rationes ſingillatim adduximus, & ſolutiones Claramontij appoſuimus. Inde neceſſe eſt repetere ne actum rurſus agamus, adeoq; volumen, quod optat eſſe breue, fruſtra creſcat. Prima ratio Clementini erat ſummatim quoniam aliqui Scriptores dicunt Piſſatellũ eſſe prope Ariminum. Pro ſolutione notauit Claramontius Geographorum morem, qui ex oſtijs deſcribunt Flumina, per gradus ſcilicet oſtij ſingula collocant, non per loca mediteranea, per quę tranſeunt. Videat quiſq; pag. 70. plenius traditam ſolutionem; Hypodidaſcalus autem impugnat ſolutionem. Primo loco cũ Claramontius negat illã conſequentiam in vniuerſum verã eſſe; ex dicto, quod ſit prope Ariminũ inferri Luſum eſſe Rubiconem: vt prçſeferat quãta ſit in ipſo peritia methodi dicit ex ea conſequentia, & proximitate ſi nõ oſtendatur Lusũ eſſe Rubiconẽ, multo minus poſſe id de Piſſatello probari; ſed cum ſoluitur ratio contra cuiuſpiam poſitionem, non eſt munus ſolutionis probare poſitionem ſuam, ſed impedire ne probetur contraria poſitio; nos certe ex dicto Vibij, Sequeſtri, & aliorum, qui dicunt Rubiconem eſſe propinquum Arimino, non probamus Rubiconem eſſe Piſſatellũ, ſed vera declaratione, & germana propĩquitatis tuemur; quod ex propinquitatis aſſertione eiuſmodi non concludatur, Luſum eſſe Rubiconem: at probamus ex dicto Strabonis, & ex alijs tot grauibus Scriptoribus id aſſerentibus, vt fruſtra dixerit in ipſo initio. *Eo minus concludatur Rubiconem eſſe Piſſatellum*. Et multo magis fruſtra dicit, quæ de voce (iuxta) digreditur. Quæ omnia ex diſtinctione, & declaratione propinquitatis euaneſcent, de proximitate ſcilicet oſtij dici, non de proximitate mediteranea, ac abſolute dicitur pag. 71. Secundo loco impugnat ex oſtijs deſcribi Flumina. Oſtendit Claramontius

ex

ex Ptolemæo qui ita facit: at hic primo negat dicendũ Ptolemæum, ſed Ptolemæos; quaſi ſcilicet Authores ex multitudine exemplarium ipſi quoq; multiplicentur. Abi imperite. At dicit in Malombrio, in Magino nunquam a ſe obſeruatum ex oſtio deſcribi Flumina: ſubiungit a Ptolemęo non ſemper per oſtia deſcribi Flumina, ſed per fontes, probat ex ſept. lib. Ptolemæi, & ex Pado, vbi per fontes deſcribuntur, & illi Fluuij, & hic. Doctrinæ eius ſumma eſt. verba eius refero. *Vt ab oſtio tantumodo Flumina deſcriberentur, ſed quandoq; a fonte, ſiue a capite, modo vero ab oſtio, vel pede, vt ſitus ipſe locorum poſtulat.* At falſum omnino eſt non ſemper a Ptolemæo per oſtia deſcribi Flumina, & cuiuſq; oſtio apponi loca maritima ex vtroq; latere propinqua ſiue ora tendat ſecundum longitudinem ab Occidente ad Orientem, ſiue ſecundum latitudinem ab Auſtro in Septentrionem, ſiue obliqua ſit. Notandum autem eſt ad ſubleuandam huius imperitiam. Potiorem in Ptolemæo partem eſſe, in qua locorum gradus longitudinis tum latitudinis deſcribuntur. Eſt altera pars, quæ figuram Prouinciarum exhibet ex deſcriptione priore graduum. Vtrãq; eiuſmodi partem in ſingulis Ptolemæis obſeruamus ſiue ſtudio Ruſcelli, ſiue Moleti, ſiue cuiuſpiam alterius prodierint. Videmus etiam deſcriptionem Prouincię per figuram apud recentiores duplicari: Aliæ enim ſecundum antiquam, alię ſecundum recentem compellationem figurantur. In deſcriptione per gradus abſq; figura Ptolemæus Regiones, eiuſq; primum maritimam orám vniuerſam deſcribit, graduando ſingula loca: poſtea ad mediterranea pergit omnia, & ipſa gradibus longitudinis, & latitudinis deſcribendo. In Italia progreſſum eiuſmodi declaro.. Exorditur deſcriptionem Italiæ a Flumine Vari, inde percurrit loca maritima Liguriæ, Hetruriæ, Latij, Campaniæ, Picentinorumr Lucanorum, Brutiorum, Magnę Græciæ, Calabriæ, Apuliæ Piceni, Senonum, Boiorum, Venetorum Hiſtrię; Confecto gyro ad loca mediterranea tranſit ſingula itidem ſuis gradibus definiendo. In deſcriptione Oræ maritimæ oſtia ſingulorum Fluuiorum ad Mare pertingentium: locorum mediterranorum per quæ tranſeunt nulla mentio. Oſtio hinc, & inde

ſunt loca neceſſario proximiora cæteris locis, vt de Tybri, & de Arno dixit Claramontius. At ego nunc dicam de Pado: huic oſtio Ptolemæus ex altera parte Rauennam proximam collocat, ex altera oſtium Atriani Fluminis,& quia ad ſeptimum librum prouocat in eodem lib. vbi de Gange, & de Indo agit ſingulorum oſtia gradibus determinat, & loca pariter adiacentia: fontes etiam Gangis, & Indi deſcribit, at id in paucis Fluuijs, neq; id negat Claramontius, cuius doctrinæ hæc eſt ſumma: perpetuum eſt, & in omnibus Fluuijs ſit, per oſtia deſcribere, per fontes autem ſimul in paucis, ac raro; per loca mediterranea, nunquam, & id præſertim reſpiciebat quarta ratio Clementini. Verum, quæ ſolutio ad maiorem explicationem a me fuit addita contra peruicaciam aduerſarij, ad ſolutionem Claramontij prolatandam, & magis explicandam repętatur animo a legente, & adiungatur his dictis de proximitate; declarari, ſcilicet ab Auctoribus proximitatem eam eſſe, quę inter Ariminum,& Piſſatellum ſupra Sect. huius Cap.8. ad teſtimonium Boccatij.

Secunda Clementini Ratio, & ſolutio eius per Claramontiũ patuit ſupra Sect. 2.c.2. fuit autem, Luſum eſſe Rubiconem, quia fluit inter Ariminum,& Rauennam ſicut Rubico etiam. Quæ cum ex canone anali ſis reſoluatur in ſecundam figuram ex duabus affirmatiuis, idcirco peccare in formam ſyllogiſticam dicta eſt,& iure a Claramontio. Occurrit autem Hypodidaſcalus, vt cum reliquis virtutibus patefaciat imperitiam omnimodam logicæ ſuam, nullam eſſe ibi Clementini rationem, ſed dilucidam, & ſimplicem narrationem, ad cuius dicti confirmationem reponit: verba Clementini ſunt autem. *E perche l'opinione de Riminesi è senza dubbio verissimo, che non sia fuor di proposito il dimostrarlo.* Iam ergo proponit ſe concluſionem eam demonſtraturum, ac ſine ratione non eſt demõſtrare, cum demonſtratio ſit ratio, & ſyllogiſmus ex Ariſtotele, qui eam definit ſyllogiſmum facientem ſcire; ſtatim autem ad demonſtrandum ſubijcit, quia Rubico eſt iuxta Ariminum. Quæ eſt prima ratio,& fluit inter Ariminnm, & Rauennam; quæ eſt ſecunda, & ex commemoratione per Silium Italicum facta Ciuitatum fideliũ

Ro-

Romanis, quę est tertia ratio, & quia nulla facta est mentio Cęsenæ, quam quartam rationem distinxit Claramontius, nam singuli medij termini singulas rationes constituunt. Enthimenata ergo sunt ea quattuor, quæ resoluenda esse in syllogismos integros, & iubet Aristoteles in pr. prior. analyti. & multa cum diligentia explicuit Claramontius in lib. de Methodo, quem librum præstabat legisse Hypodidascalum, quam se imperitum logicæ declarare, vt non sit potis distinguere rationem, & enthimema a simplici narratione.

Retortio Rationis quadam per Hypodidascalum.

Subiungit autem si Clementinus argumentari voluisset hoc alio argumento vsurum; consuluit, scilicet manes Clementini, & hanc responsionem obtinuit. Rubicon inter Ariminum, & Rauennam fluit. Pissatellus non fluit inter Ariminum, & Rauennam, ergo Pissatellus non est Rubicon. Syllogismus non peccasset in formam, sed falsa minore vsus esset: num molæ, quas voluit non sunt inter Ariminum, & Rauennam? Num vertuntur molę ab aqua absque fluxu? Quæ de ostio dicit, & improperia in Pissatellum, iam reiecta non semel, exoluere.

Tertia ratio ex Sylij Italici carminibus ducta, & Claramontij responsio fuit exposita antea Cap. 2, eadem Sect. occurrit responsioni, & solutioni Hypodidascalus, quod ibi Sena debet legi non Senæ, & ibi Fluuios sumi pro Vrbibus, & Populis. Idemq; de Sena dicendum, Flumen scilicet ab ipsa voce significari non Oppidum. Claramontii in solutione votum fuit aduersus Clementinum non meminisse Silium Arimini. De Cæsena autem fuit pro auctario, neq; auctarium tamen demolitur ratio Hypodidascalus, nam nihil prohibet cum metonymia coniungi propriam appellationem, vt Virgilius.

Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum.

Primo loco est metonymia, secundo loco propria gentis appellatio. Vt non sit inconueniens Clanim, & Rubiconem esse Fluuios, significare populos metonymia, & Senam esse Oppidum, non tamen pro expositione oppignerauit fidem,

cum, & comparatiuè sit loquutus, potius scilicet Senam significare Cæsenam quam Ariminum, ideo incuriam reprehendit adducentium pro se loca potius contraria, potius quam Claramontium, ad eos scilicet potius quam ad hunc spectat repræhensio, quam subijcit.

Quarta ratio Clementini ex eo quod nulla mentio facta sit Cæsene, & solutio Claramontij supra constitit (dicto cap. 2.) videamus occursum Hypodidascali est autem pro eius sapientia contraria argumento, quod solidare vult. Erat ratio Clementini eo quod mentio non sit facta Cęsenæ in commemoratione Rubiconis, ideo non pertinere Rubiconem ad Cæsenam, vt scilicet includatur propositio vniuersalis (omnis Ciuitatis, ad quam pertineat aliquod Flumen in descriptionis Fluminis mentionē fieri) instat Claramontius vniuersali eiusmodi propositioni inducendo Tybrim, & Arnum, hic defensor Clementini, qui debebat ostendere vniuersalem eam esse veram, contra ponit propositionem contrariam non teneri Geographum ad singularem descriptionem. Hoc est non tenetur per te Geographus memorare in describendo Rubicone Ciuitatem, cuius est; nec ergo si omissa est Cęsena consequitur Rubiconem ad eam non pertinere.

Qui vero dicunt (nisi hic illis imponat) Ptolemæum apposuisse descriptioni Tybris Romæ, & Arni Pisarum nomen. Contra codices græcos, & latinos id summo viro affingunt, qui nonnisi longo post tractu inter mediterranea loca eas Ciuitates collocat, & gradibus determinat.

De Appendicibus rationis.

Dixi ego loca mediterranea describi ex Fluuijs, vel scindentibus Ciuitatem, vel alluentibus, non autem Fluuios ex Ciuitatibus, obijcit immanem ergo esse errorem Ptolemæi, qui nō meminit Fluuiorum in describendis mediterraneis locis: at vero nihil est tam bene dictum quin male dicendo corrumpatur, vt est vetus diuerbium. descriptio alia est per gradus vt Ptolemæi, alia est historica, vt Strabonis vniuersi Orbis, Pausanię Græciæ, Leandri Alberti Italiæ.

Il-

Illa non describit mediterranea per Fluuios, sed singula per gradus: hæc describit.

Obijcit a Clar. implicari non solui cur Scriptores Cæsenæ Rubiconis nõ meminerint: sed cur nõ meminerunt si Strabo meminit, si Blondus, si Leander, si Maginius, si Manutius, si Munsterus, si quicunq; de Edicto egerunt, & Rubiconis, & Cęsenæ meminerunt. Cętera, quæ de Cæsenæ Arimini amicitia, & inimicitia dicit, vt aliena ab hoc loco facessant. Id vnum dici potest nunquam tantum specimen odij in Cęsenam editum turgentibus etiam armis, quantum effundit virulentia huius impotentis Scriptoris, sed ex dicentis indignitate exolescunt dicta, & dictorum effectus. Quæ de Edicto autem dicere prosequitur ommitto reijciens, qui legit ad Claramontium in Apparatu pag. 3. lin. 23.

Quinta ratio Clementini, & solutio Claramontij, immo retorsio supra Cap. 8. est autem ex Diplomate Federici, & actis coram Vberto Arbitro. Occurrit illud vnum dicendo a se antea efficacissime pro Ariminensibus conclusum: at conclusio efficacissima eius fuit confessio, eius ipsius, quod intendebant Cæsenates in dictis illis. *Rubiconem pro Pissatello sumi*. Supra Sect. hac Cap. 8. & eam confessionem, conclusionem efficacissimã pro Ariminensibus suis esse, audet dicere, nec pudet tam aperti mendacij: at est ille locus sophisticus, quem supra indicauimus ex audacia concludendi, cum nulla est vis concludendi.

Sexta ratio & solutio Claramontij habetur supra. Quoniã ergo assumptũ rationis Clementini, quo asserebat, nullum ius in Rubicone habuisse esse inane, & debuisse probare Clementinũ nõsimpliciter asserere est solutio; hic probat partes Clementini suscepturus his verbis. *Respondetur id inde desumi, quia Cæsenates nunquam finibus Rubiconem, sed aliquando neque Pissatellũ attigerunt*; at hoc est ꝙ demõstrare oportet; subijcit ergo demonstrationẽ hãc. *Sane quidẽ dem Cæsenæ fines non abfuisse mille passuum a Pomerio brobatur, tum testimonio Hieronymi Rubei Hist. Rauen: tum iuribus Monasterij Classis ab ipso adductis*. Esse impudentem in omnibus est locus proteruæ disputationis ab Aristotele notatus, at in euidentissimis sensu

men-

mendacijs esse impudentem superat gradum omnem humanæ impudentiæ. Adeo enim graue cuiq; homini modo sensum humanitatis habeat, haberi mendacem, vt cum aliqui mentiri diceretur expiabatur eiusmodi nota monomachia prioribus non multo antea temporibus: vt qui palam mentiri non erubescat, exutum oporteat esse sensu omni existimationis de se hominum. Rubeum inducit in testimonium, quod Cæsenæ Territorium non habuerit fines a Ciuitate milliario vnico distantes, non pertransire Pissatellum: at loca Salæ, Branchisij de quibus loquitur Rubeus, & loca adducta Monasterij Classensis sunt vltra Pissatellum, qui a Ciuitate distat bis mille passus, sunt inquam vltra tria circiter milliaria, est hoc sensu ipso conspicuum; & etiam testimonium non erubescit adducere ad finiendum Territorium, intra Pissatellum, immo intra vnicum milliare ab Vrbe. Triumphat mendacijs, immò nota mendacis.

Adducit ad eandem angustiam finium Cæsenatum columnam ex Claramontio memoratam in signum deuotionis erga Constantinum Magnum, & ipse sua auctoritate Ariminensibus tribuit, at in nostro Territorio fuit effossa. At si etiam concederetur Ariminensibus (quod abest a nostra constantia) tamen quattuor, & amplius milliaribus locus, vbi defossa erat a Ciuitate Cæsenę abest. Mi Hypodidascale resipisce, non est hoc scribere ad gloriam, sed ad ignominiam tuam; non ad defensionem Ariminensium, dum decorem nobilissimę Ciuitatis tuis patentibus mendacijs obtenebras.

At quasdam membranas conditas Arimini non editas pro te adducis: at quis tibi credat in abditis, qui in patentibus adeo fallacem te prodis?

Quæ dicit postea hic vir, ac subiungit post pag. 97. iam excussam vsq; ad pag. 106. Sunt digressiones, & inuolucra. Non potuisse esse limitem Galliæ, & Italiæ Pissatellum, quia non est Flumen. Iam hoc est reiectum: quia est exiguus, & hoc etiam argumentum reiecimus non scilicet ex magnitudine limites sumi, sed ex situ, & ex possessu partium: accomodatur enim limes agris diuidendis. At probat, quia fuit Rubicon in Territorio Arimini ex, auctoritate Clementini: per belle sane, adducere auctoritatem eius

con-

contra quem disputatur. At forte, qui peruersa methodo grassatur ei etiam licet petitionem principij vti: in qua petitione deinceps euagatur confirmando propositiones Clementini, a me repræhensas per Clementinum ipsum.

Postremo quoniam internum virus demum erumpit: erumpit etiam in calce digressionis, *Ad quid* (inquit) *Rubico, Sena, & Brennus.* Nempe pungit Cæsenam esse Senam sedē Regiam Senonum, cuius Rex Brennus Romam ipsam cæpit. Cui Regiæ parebant loca omnia Senonibus subiecta. Hoc pungit sublimes animos, qui Romandiolos se esse dedignantur. At mirum est improbare, ideò Hypodidascalum Cæsenam fuisse Senonum germanam, & indubitatam habitationem; cum id dicat Cluerius, quem tanti semper hic facit. Is in antiqua Historia. lib. pr. cap. 29. dicit. *De cætero quia, incertum est, alias ne, & quas Vrbes siue vicos etiam incoluerint tum Senones præter Senam, & Cæsenam, quæ ipsis vocabulis conditorum nomen, atq; memoriam præseferunt.* Concipit in Cæsena posteriores syllabas Senam dicere Cæsenam. Senegalliam, in primis duabus verum ipse communem sententiam sequitur, Senam esse ipsam Senegalliam, in hoc tamen falso, ac in illa vere Cæsenam a Senonibus habitatam, ac conditam, vel verum etiam ampliatam esse. Amplius vero cum affirmat ex hoc loco discessisse Senones, cum Romam profecti sunt, non ne indicat hanc Ciuitatem fuisse eorum Regiam? qui præsertim nostram Ciuitatem magnificat? quiq; eam Castrum vocauere reprehendit, vt Claramontius repræhendit eū, qui indicem in Procopiū confecit, dum Cæsenam vocat, ipse quoq; falsa expositione vocis φρούριον Castrum quod nomen locum munitum significat, siue Ciuitas sit, siue Castrum interdum Castellum ipsum significat; vt Cluuerius hac in re possit mitius cū Procopio agere de nomine Φρούριον Pro septima ratione.

Septima ratio, cum solutione Claramontij patet eod. Sect. cap. 2. repetendaq; omninò animo est, ac memoria renouanda, nam Hypodidascalus in eius patrocinio mire tergiuersatur. Fundamento ergo Clementini, quod centum quinquaginta quibusq; annis Fluuenta huius Prouinciæ alueum ampliauerint altero tanto siue

in duplum. Dupliciter instat Claramontius primo quidem, quod Flumina ex Aristotele, & Fluenta non semper crescunt, sed habēt tempus etiam decrementi, vnde opportebat Clementinum ad confirmandum sumptum fundamentum ostendisse seculis hoc nostrum præcedentibus fuisse semper Fluenta in incremento, quod non probauit, immò nec probare potuit, cum sit falsum, vt probat Claramontius, & est secunda instantia duplici argumento. Primam instantiam deducit Claramontius ex Aristotele primo Meteorum; & quoniam hic homo dicit à se non intelligi ibi Aristotelem, seu ex Aristotele ductam instantiam, ideo locum etiam pro Claramontio adduco. Is enim non credidit vnquam ab Hypodidascalo de scientijs rescriptū iri. Verba ergo Aristotelis iudicantia satis aperte Flumina habere ortum, incrementum, & statum, & decremētum, & finem, instar animalium, & plantarum. verba sunt Aristotelis ponentis causam eiusmodi progressus. *Principium quidem horū, & causa est quòd, & terra interiora sicut plantarum, & animalium statum habent, & senectutem illis quidem* (scilicet animalibus, & plantis) *non secundū partē, accidit hæc pati, quia scilicet nō senescūt plāta, & Animalia secundū superiores, & non secundū inferiores partes; verū secundum omnes simul (ac simul) secundum scilicet omnes partes, in statu esse, & decrementū pati: necesse est Terræ autem hoc fit secūdū partem (non enim tota Terra simul exiccatur, aut humectior redditur) caliditate abundat, aut fragiditate propter firigus, & caliditatem, hæc igitur crescunt, & diminuuntur, incrementum, & decrementum antea statum, sceneſcentiam, quam consequitur interitus.* (sed mox adhuc Aristoteles) *propter hæc autem, & virtutem partes Terræ accipiunt differentem, quare aliquamdiu aquosa possunt permanere, deinde exsiccantur, & senescunt iterum. Aliarum loca viuificantur, & aquosa fiunt secundum partem. Necesse autem est cum loca fiunt sicciora, fontes deleri his quidem accidentibus fluuios primo quidem ex magnis paruos, deinde tādem fieri siccos.* En statum decrementum, & interitum gradatim Fluuiorum. At proportionalem esse generationem, eiusq; progressum ad statum his facit. *Cum autem Fluuÿ transmituntur, & hic quidem deleantur. In alÿs autem proportionaliter generantur.* Ne

ve-

vero credamus esse Flumina, quę perpetuo fuerint secundum Aristotelem, eiusq; Philosophiam, de qua nunc agimus ipsemet his verbis in eodem Cap. declarat. *Manifestum* (inquit) *quid neque Tanais, neque Nilus semper fluxit, sed erat aliquando siccus locus vnde fluunt.* Et generationem ergo Fluuiorum, & incrementum, & statum tradit Aristoteles, & decrementum exactissimè, & finem. Quæ Aristotelis verba, & sapientissimi Conibricenses pariter sua interpretatione expresserunt. At illud præterea noto satis esse ad instantiam Claramontij dare decrementum Fluuiorum, etiam si incrementum abrogaretur totum: nam si quandoq; decrescant Flueta, nō possunt ergo omni tempore crescere, & si denegetur incrementum omne, falsum esset penitus dictum idem Clementini, quod Fluenta huius Prouinciæ creuerunt præcedentibus hucusq; seculis. Ad hanc instantiam hæc profert Hypodidascalus. *Ignoro enim quomodo Claramōtius ex hac Aristotelis doctrina conclusionem istam deducat, ergo Flumina non possunt dilatare alueum.* At quam tu conclusionem Claramontio tribuis? cum ex Aristotele ponat, & incrementum, & decrementum Fluentorum quomodo negat posse dilatare alueum Fluenta? Non ne necesse est in incremento dilatare? neq; Aristotelem ergo intelligit, neq; Claramontium: non negat Claramontius non posse dilatare Fluenta, negat in hac Prouincia semper dilatata esse pręsertim secundum progressionem geometricam duplam centenis quinquagenis annis, longe hæc inter se differunt. Sed etiam in puncto præsentis disputationis aberrat. Dicit enim. *Mihi probandam dilatationem Fluuiorum desumi ex Philosophia, eamdemq; experientia nō refragari.* At tibi non est probanda dilatatio, quæq; Fluuiorum non scilicet cum ex pluuia crescunt Amnes, qui exeunt tum ex ripis, & aggeribus: quam dilatationem describit Poeta.

Non sic aggeribus ruptis cum spumeus amnis
Fertur in arua furens culmo, camposq; per omnes
Cum stabulis armenta trahit.

Non de hac dilatatione agit Clementinus, ex qua cum resedit impetus pluuialis alueum intra solitum aqua tota recipitur, & alue-

us idem restat, nec interuallum centum quinquaginta annorum expectatur ad incrementum; sed mutatio temporis, at aeris ex sereno in pluuiosum: nec sequitur progressio geometrica dupla centenis quinquagenis annis aluei; sed cessante aquarum turbulentia idem perseuerat alueus: sed quam alienæ, & insipientes nisi forte malitiosę consequentiæ, quas tribuit Claramontio? *Sunt autem non semper inquit Aristoteles eadem loca Terra aquosa sunt, neq; arida, sed permutantur secundum Fluuiorum generationem, & defectum ipsa Riuuli, Fluuij huius Regionis centum quinquaginta ab hinc annis alueos non prolatarunt.* Et hanc consequentiam tu Claramontio imponis? Si ex peruersa intelligentia hæc dicis, mira ignorantia: si ex malitia, mira impudentia: idem de sequentibus duabus consequentijs, quas affingis homini solidè philosophanti, & clarissimis verbis mentem ibi suam exponenti: oportebat instantijs secundum verum sensum occurrere, non secundum deprauatum, & confictum & dilatatione ex pluuijs occurrere absurditati incrementi aluei, altero tanto singulis centum quinquaginta annis. At calculo sexaginta vsq; trium milliarium quantum oporteret esse latitudinem aluei nunc Arimini Fluminis respondet digna ipso responsione. *Quare* (inquit) *hanc latitudinem non solum dico non esse portentosam, immo si omnes causæ concurrissent futuram fuisse necessariam.* Et rationem concludit, quoniam posita causa, & non impedita, necesse est vt consequatur effectus. Recte id sane; at choærent, ex causa non impedita sequi effectum, & si sit actu effectus fuisse causam non impeditam actu: quoniam ergo dogma Clementini est Fluenta in duplum de facto, & actu dilatasse alueos: verba sunt. *Tutti i fossi, e Riui, e Fiumi da 150. anni in qua habbiano allargati li loro letti quãto haueano prima, &c.* Effectus igitur dilatationis de facto, non de possibili asseritur à Clementino, ergo causam dilatationis plenam, & non impeditã fuisse ex dictis Clemẽtini sequitur: ergo nõ de possibili sed actu alueus Ariminẽsis fluuij occupat milliaria 63. adeoq; Ciuitas Cæsenæ, & eius vineta, Foroliuij Vrbs, & ager Fauentiæ, Immola, Castrum Sancti Petri cum integris agris in alueo Fluminis

Ariminensis sunt. Erit Piscosa iam Romandiola, & incolę (arbitror) pisces. Ineptus ego sum, qui cum inepto de ineptijs adeo ridiculis agam.

Octaua ratio Clementini ex pusillitate Pissatelli, & solutio Claramontij repetatur, & reuocetur. Hic ex eodem cap. 2. cum responsio autem ex instantia esset aduersus propositionem subintellectam. Pissatellum Fluentum non posse limitem esse magnarum Prouinciarũ, seu inter magnas Prouincias. Quia si exigeretur magnitudo respondens amplitudini Regionum, neq: Padus esset aptus Galliæ, & Italię limes: instantiam hic repellit. Quia Pissatellus non est Fluuius, sed Riuulus, sed fossa manu facta. Sed hæ affaniæ iam non semel exciderunt, & is tamen repetit pag. 125. lin. 14. 15. nempe si Fluuius esset, etiam si pusillus, potuisset esse limes. At iam est Fluuius, vt replicatio ex hoc capite tota corruat: at quoniam dixi non ex magnitudine, sed ex situ constitui limites, hic contendit ex rectitudine seligendos limites: vnde magno apparatu Lusum in eiusmodi retitudine esse nititur ostendere. At ego respondi, & respondeo non ex retitudine duci, & sumi situm, sed ex possessionis iustæ, & dominij iusti terminis: vt ergo dominiorum confinia se habuerint regularis, vel irregularis figuræ, ita termini, & limites procedunt agri. Exempli gratia triangularis a triangulo cauo limitaneo continetur. Campus semicircularis non nisi semicirculum cauum potest habere pro finitimo, vnde otiosa redditur tota viri commentatio pag. 119. 120. 121. 122. Alia instantia Claramontij erat cum quadam retorsione rationis. Quòd scilicet Rubico describitur paruus a Lucano, & Suetonio. Huic retorsioni antea adductę occurrit nunc Hypodidascalus esse quidem paruum Rubiconem si pro paruo descriptum. At non tam paruum, quam Pissatellus est: scire cuperem ego vnde mensuram paruitatis hic homo carpserit, qua præcise Rubicon determinetur: nec Lucanus definiuit enim nec Suetonius, nec Plutarchus. Procedit ergo mensura ex capite Hypodidascali, vt Minerua ex Capite Iouis.

Ra-

Ratio nona, & responsio Claramontij repetatur. Erat responsio, oriri ex Alpibus Pissatellũ quia ex propagine eius nascitur. Ipse occurrit, nasci quidem ex propagine, sed magis multo remota a iugo, quam Lusi origo. At oportebat ad stabiliendam rationem solutam, & solutionem tollendam demonstrare, vel solos ex iugo orientes esse alpinos, vel Montes non nisi ad aliquam vsq; distantiam esse propagines. Nihil tale aggressus est, vt remaneat in vigore solutio, & absq; confirmatione ratio.

Obijcitur præterea Rubiconem negotium fecisse Cæsari in transeundo, at nequacquam (dicunt ipsi) videntur tantę aquæ in Pissatello etiam tumẽte esse; Claramontius obijcit tempore Clementis Octaui eandem difficultatem Summo illi Pontifici accidisse non obstante studio, & cura Ciuitatis in præcauendo omni periculo. Respondet hic, vel replicat solita impudentia ex aquis Sapis tum in Pissatellum defluxis accidisse. Sapis aquę, vt ad locum Pissatelli, vbi est pons in via Æmilia, qua pertransiuit Clemens Octaus, estq; transitus per viam Romanam meanti oporteret aquam per Ciuitatem transire cuius supra Flumen ibi altitudo soli inquam altitudo est perticarũ & ex altera parte, & ripa Fluminis sunt campi humiliores ripa, quæ ibi pene depressa est. In re tam patente transeuntibus (pertranseunt autem inumeri homines) audet insigne adeo mendacium proferre) at cumulat mendacium dicti, cum desipientia extortæ expositionis Statuti nostri iubentis curandam immissionem Sapis in Pissatellum. Fuit hęc sane iussio Statuti, immo paucis ab hinc annis fuit in consultationem reuocata ad nauigationem scilicet a Ciuitate ad Portum accomodandam, at impensa viginti millium aureorum, quæ requirebatur deterruit in grauitate præsentis æris alieni. Non erat vero ducenda per viam Romanam aqua, sed longe infra. Nunc autem, vt sunt Flumina, defluere aquam ex Sapi in Pissatellum ad locum pontis vbi transitur in via Æmilia Fluuius, est eorum, quæ nullo modo fieri possũt nec nisi a fatuo concipi.

CA-

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

Quæ duco ad ostendendas Rationes Portæ, & refutatio.

DEcima ratio, eiusq; solutio pag. 16. habetur: negat scilicet Claramontius hanc consequentiam Portæ. Cęsar non transiuit per Ciuitatem Cęsenę, ergo Rubicon non pertinet ad Cęsenam. Hypodidascalus replicat non esse eam rationem Portæ, sed simplicem narrationem, vtq; id ostendat, adducit verba Portæ continentes manifestam rationem. Verba Portæ ab Hypodidascalo relata sunt. *Faccio questo supposto, che non il Pissatello, mà il Fiume, che trascorre alle mura di Bell'aria Castello della nostra giurisditione già delitie de Malatesti è il vero, & antico Rubicone voglio proua lo prima con l'autorità di Suetonio, e di Plutarco nella vita di Cesare.* His ipsis verbis Porta non ne proponit conclusionem, quam probare intendit (licet ipse non conuenienti nomine suppositum appellet) & loca vnde ducet rationem ex auctoritate scilicet Suetonij, & Plutarchi? ex quibus auctoritatibus, quam propositionem colligat ad probandam conclusionem suam ipse ita exponit. *Da quali racconti non sò io vedere che Cesare facesse mai Stra da verso Cesena.* Proponere conclusionem, & probationem adducere quis dubitet vtrum sit argumentum an simplex narratio? Probat autem ex Suetonio, & Plutarcho, quia scilicet ex eorum narrationibus non iuerit Cæsar Cæsenam. Hoc est per eam Ciuitatem iter non fecit. Palam ego tum probari a Porta Pissatellum nō esse Rubiconem tum probari, quia Cęsar per Ciuitatem Cæsenæ non transiuit. Hæc omnis logica cogit dicere præter logicam Hypodidascali, quæ delicatula adeo est, vt non satis sit ad distinguendam rationem a simplici narratione: & rationem, & solutionem posui supra Sect. 2. Cap. 3. solutionem autem Claramontij duplicem: prima, & summa.

Ad lucem Suetonij (cum dicit Cæsarem ad lucem reperto duce ad Rubiconem peruenisse) non significare lucē diurnā, sed artficialem, & factitiam: quoniam respondet vox (ad lucem) vocibus propin-

pinquis (extinctis luminibus) erant ea sane faces, & lumina factitia. Præterea ex rebus ipsis, ex Cæsaris more, & ex negotij, quod gerebatur, conditione. Cæsar dilligentissimus omnium non errasset noctis maxima parte ob luminis penuriam absq; eo, quod ignem excitasset, qui tantæ fuit solertiæ, & acuminis, vt in Maris litore aquam dulcem ab alijs desperatam inuenerit; in Rheno pontem tanti magisterij dictauerit suis, quantū architecti magni nunc vix intelligunt: hic non valuisset, non habuisset, vnde ignem excitaret, quem rudes homines tot modis excitare nouerunt: non est nisi imprudentis hominis prudentissimo homini eiusmodi notam tribuere inertiæ: præsertim vero in negocio, quod celeritatis egebat, cum occupare dormientes Ariminenses non vigilantes contenderet Imperator. Ideoq; vt Plutarchus dicit ante lucem eam ciuitatem occupauit, quomodo ante lucem occupare potuisset si ad lucem diurnam Rubiconem solum peruenisset? Notat vero Claramontius cum lux significet, & solarem, & alias etiam nostrates restringere eius significationem ad diurnam esse metaphoram a genere ad speciem, quam metaphoricam significationem interpretari non est necesse nisi dicta propinqua cogant; & rei nexus vt cęco carpitur igni de Regina Didone, cum iam amore accensam declarasset Poeta. At Hypodidascalus contra pro Porta contendit tum ex vsu Suetonij, tum ex rerum nexu: ex verbis Suetonij probat quatuor eius loca adducendo, vbi ad lucem pro luce diurna adhibet. At in locis adductis verba circumiacentia restringunt ad diurnam lucem significatum, vel actionis ipsius series. Dicit in loco ipso Suetonij adducto conuenire ex oppositione verborum pręcedentium Suetonij (ad Solis occasum.) Illis respondere autumat (ad lucem) proindeq; significare diurnam: at opponitur propinquioribus (luminibus extinctis) non remotis ad Occasum. De rerum nexu ridicula, & despicienda, quę dicit. Et etiam si in re euidente opus nō est loca tamen in Suetonio notare licet vbi lux non pro diurna sumitur. De signis in ortum Tiberij præcedentibus dicit. *Repente prima vespera atq; in multam noctem pertinaciter luxit.* Non est certe de diurna luce locus in Tyb. c. 54. At nō possum dissimulare impo-

po-

potentiam hominis, qui Claramõtio vt bardo hæc ipse bardus proponit in illis verbis. *Vespere repositus in cunis a nutricula, postera luce non comparuit, vt lux significet laternam, & tria alia loca similia.* Si haberet frontem puderet hominem literis, & operibus conspicuum ita sane compellare. Tu potius compellandus sis. Vtrum rusticus, qui ex luce fulgetrorum discernebat viam, & litabat cæpas, ad diurnam lucem incederet: & si quis diceret Hypodidascalum in aliena domo, & ad alienam lucem luçubratum esse, vtrum lucem diurnam intelligeret? Discito modestiam si potis es, interim dissimulasti vim rationis, & rationem ipsam ex Cęsaris indole, & celeritate, ex negotij exigentia, adeoq; intactam, & insolutam reliquisti. Hęc de solutione, & pro solutione rationis Portæ. Subiungo ex Claramontij calculis si ad lucem diurnam expectasset Cæsar septem horas in inerte expectatione posuisset, quis non nisi inæptus tantam inæptiam festinantissimo, & solertissimo Duci tribueret vbi maxima requirebatur celeritas?

Interim hic more suo multa digrediens interponit. De Auroræ descriptione, & eiusmodi alijs extra rem rebus, quę ommitto. At quæ de mulis pro multis dicit hic tantum repono. Dicit autem Claramontius vsum triuiali (codice) qui legerit, & scripserit multis iunctis, non mulis iunctis in Suetonio, cum describit Cæsaris discessum a Rauenna. Sunt verba Claramontij. *Quod idem verba Suetonij (multis iunctis) significant, liçet Beroaldus (Mulis) legat, ac codex meus (multis,) & non inapte, dum equos subintelligamus.* Hypodidascalus reprobat codicem Claramontij, vt triuialem, & pluribus probat mulas iungi solitas cursui. Ex Seneca, ex Lampridio, ex Pamelio. At frustra si hæc, vt suaderet Claramontio mulas iungi solitas, quem intelligo, cum hæc legerit subrisisse, dixisseque. Declarat se hic homo non vidisse Homeri Odysseam, qui tanto antea tempore cecinit currui Nausicaæ iunctas esse mulas. Non omisisset occasionem eruditionis ostendendæ.

Vestes igitur plicans posuit pulchro in curru
Iunxit autem Mulos fortium vnguium.

Attamen ad celeritatem Cæsaris ostendendam facit potius si multos equos iunxisse, quam si simpliciter mulos iunxisse dicamus. Quid enim si duos tantum? & que tamen mulos iunxissent, at liberum est iudicium; non facit vtrum dixerimus ad quæstionem propositam determinandam.

Post solutam rationem Portæ. Claramontius sumptiones aliquas acceptas, & adhibitas a Porta expendit, & falsas ostendit. Sumptio erat Cæsarem transisse Rubiconem versus finem Martij: ostendit Claramontius transisse circiter diem 13. Ianuarij ex comentarijs Cæsaris, ex Epistolis Ciceronis ad Atticum, & ex Plutarco. videatur locus in quo hoc ipsum traditur luculente. Defensionis Portæ Hypodidascalus duos modos affert alterum pag. 139. & prosequitur iterum pag. 141. ex Anno nondum tunc temporis correcto. Alterum ex loco Lucani pag. 142. Primus ergo occursus est ex eo quod in tempore, quo Cæsar transiuit Rubiconem nondum erat emendatus annus; fuit emendatus a Cæsare ipso postea: ante emendationem autem non constabant tempora, nec constabant dies. Auctoritate vtitur Plutarchi in Cæsaris vita, qui dicit Romanos vsos confusis Anni mensibus: adeo vt sacrificia, & feriæ paulatim in contrarias anni partes deuenirent, & pag. 141. ex auctoritate Suetonij in vita Cæsaris, qui dicere videtur messes, & vindemias in contrarias anni tempestates deuolutas. *Fastos correxit iam pridem vitio Pontificum, per intercalandi licentiam, adeo turbatos, vt neque messium feriæ, AEstate, neque Vindemiarum Auctumno competerent.* Ex his colligit dies vere, & menses in contrarias tempestates transisse ex æstate scilicet in hyemem, vel ex vere in autumnum, siue in æstatem, quod omninò falsum est. Post emendationem, & ante emendationem falsum id fuisse (nam post certum) apertum est. Adduco Lucretium Poetam, qui tot annis emendationem præcessit, huius tempore pariter Ver erat, cum annus aperiretur ad germina, ad flores, & cum Fauonius rediret iuxta stilum nostrorum seculorum.

Ze-

Zefiro torna, e'l bel tempo rimena. Lucretij versus sunt.

Nam simul, ac species patefacta est verna diei·

Et resserata viget genitabilis aura fauoni.

Varro itidem, qui emendationem scriptis suis pręcessit, & Aprilem dici arbitratus est, & prior arbitratus erat Cingius Varrone antiquior quasi Aperilem, eo quòd cum Mare tum Terræ ante æquinoctiũ vernum clausę, tum aperiantur, & arbores germinent, & cuncta florescant. Aprilis ergo ante emendationem nunquam in rigorem hyemalem, nunquam in exsiccantem æstum deueniebat. Pariter idem Varro anni quattuor tempora illis conditionibus designat, quæ in alia non cadunt Ver a vertendo, Æstatem ab æstu. Hyemem a pluuijs, & imbribus: vt velit easdem perpetuo conditiones retineri, nempe Æstatem non posse habere conditiones hiemis, vt accideret, si Æstati destinati menses Iunius, Iulius ad hiemis frigora, & niues deuoluerentur. Intercalatio autem Sacerdotum respiciebat præsertim ferias, & fastos, quos prætextu Religionis indicebant, an superstitionis? aperit superstitionem, & inde intercalationem Macrobius in Saturnalibus verba sunt. *Sed cum eueniret vt nundinæ modo in anni principem diem, modo in nonas caderent vtrumq; autem perniciosum putabatur; remedium, quo hoc auerteretur excogitatum est quod aperiemus. Si prius ostenderimus cur nundinæ, vel primis calendis, vel nonis omnibus cauebantur. Nam quoties incipiente anno dies capit, qui adiectus est nundinis omnis ille infaustis casibus luctuosus fuit, maximeq; Lepidiano tumultu opinio ista firmata est.* Exponit deinde post nonnulla remedium.

Eorum est permissum arbitrio, vt cum vellent intercalarent, &c.
Verũ post aliquod tempus alia vere causa intercalationis fuit, quã idem subiungit Macrobius, verba sunt. *Verum fuit tempus cum per superstitionem intercalatio omnis ommissa est non vnquam vero per gratiam Sacerdotum, qui cum publicanis proferri, vel iminui consulto anni dies volebant modo auctio, modo retractio dierum proueniebat, & sub specie obseruationis emergebat maior confusionis occasio.* Hæc de fontibus annorum superstitione scilicet, & fraude Sacerdotum vitiatorum cęterum non fuisse, esseq; potuisse effectus intercalationis,

vt menses Hyberni in æstiuos transirent; immo vt menses non statos, locos subinde tenerent, & quæ interdum non magnæ variationes intercederent, mox restitueretur ; ostendit ipsemet Macrobius adducens quomodo Græci, & Romani annos ciuiles suos ad vertentes restituerint, vertentes autem sunt solares scilicet reditus Solis ab eodem puncto, ad idem punctum. Græci ergo annum lunarem dierum 354. vt ad Solarem reducerent supplebant dies xi. $\frac{1}{4}$ non tamen singulis annis apponebāt ob fractionem, ac minutiam $\frac{1}{4}$ prohibentem, sed ad octenium appositionem distulere. Dies autem 11. $\frac{1}{4}$ octies sumptus 90. producit, ideoq; singulis octennijs dies 90. superaddebant. Romanis autem octenij eiusmodi beneficium non suffecit quia ob religionem in honorem imparis enim diem vnū græco numero adiunxerunt scilicet diebus anni lunaris 354. numerando eos 355. vnde singulis octenis crescebant illis supra numerum Græcorum, & dies anni vertentis dies octo, quo demum errore agnito sunt hoc remedio vsi, tertio quoq; octennio viginti quattuor dies dimittebant, vt tum loco 90. dierum solum 66. intercalarent. Hæc omnia Macrobius : vt pateat annos ciuiles subinde aduertentes restitutos intra præscripta tempora, vt non aberrarent anni tempora. Sacerdotū autem fraudes intra eos limites coercebātur, quomodo adhibebantur, & Suetonius idcirco est exponendus de solemnitatibus messium ; & Vindemiarum, quę a Sacerdotibus differrentur non de actibus ipsis vindemiā, ac messem faciendi. Si contrarius sensus tribueretur Suetonio certe ea diceret, quæ consultiores astronomiæ Macrobius, & Censorinus non dicunt. Non ergo quo anno Cęsar transiuit Rubiconem, & si ante emendationem, erant tempora tempestate sue anni mutatæ, vt Martij extremum, & Aprilis non essent verni menses, & Ianuarius hiemalis ex huc vsque dictis. At confirmo ex Plutarco asserente solstitium eo anno hybernum fuisse die circiter decima tertia scilicet idibus Ianuarij. Certè Solstitium hiemale est tempore hyberno : Ianuarius ergo tum erat mensis hiemalis, oportuit ergo æquinoctium vernum fuisse circiter diem 13, Aprilis, vt extremitas Martij ad Veris primordia accederet

ret

ret. Non extricas ergo ex Nassa Portam tuum, licet per belle sis conatus, vel sint qui indigetarunt. At quæ sequuntur corrumpunt si qua erat species laudis. Duo dicta digna valde reprehẽsione expendo; prima est illud concilium inter Portam, & Claramontium, quod dies 13. Ianuarij Claramontij incidit in diem 22. Martij Portæ, quoniã intercedunt dies 67. inter eos dies 13. Ian.& 22.Martij, & ex Dione etiam anni ante emendationem Cęsaris intercalabant dies 67. In hoc certe valde deciperis tu, vel magister tuus. Intercalatio quam scribit Dio, non erat annorum præcedentiũ emendationem, sed fuit anni correctionis hoc est anni pręcedentis annũ correctum, qui fuit vltimus confusionis, & qui confusionem omnem vt obsumeret dies ei 444. secundum Macrobium, 445. secũdum Censorinum: non intercalauit autem solum dies 67. vt ex Dione dicis ex Cẽsorino autem 68. sed adiunxit eã intercalationem intercalationi dierum 23. in mense Februarij a se factæ, intercalationem autem dictorum dierum 68. posuit eo anno in duobus mensibus inter Nouembrem, & Decembrem a se interpositis pro ea tantũ vice, vt iungendo vtrãq; intercalationem dierum 68. & 23. numerus resultaret dierum 91. qui additis diebus 354. anni lunaris conficiebãt dies 445. quot dies diximus habuisse vltimum illum annum confusionis en Cẽsorini verba. *Vt C. Cæsar Põtifex maximus suo III. & M. Emilij Lepidi Consulatu, quo retro delictũ corrigeret duos menses interkalares dierum 68. inter mensem Nouembrem, & Decembrem interponeret, cum iam mense februario dies III. & XX. interkalasset* (en duplex interkalatio) *feceritq; eum annũ dierum 445. simul prouidens ne in futurum erraretur, nam intercallario mense sublato annũ ciuilem ad Solis cursum formauit, itaq; diebus 354. addidit 10. quos, &c.* Non ergo annis pręcedẽtibus examen nisi postremo intercalatio facta dierũ 67. vel secundũ Censorinũ 68. in duobus mensibus interpositis inter Nouemb. & Decemb. adeoq; anno transitus Rubiconis nõ ea intercalatio, vt reducto diei 22. Martij ad diem 13. Ianuarij sit merum somniũ Hypodidascali, vel Didascali, quod rursus confirmo ex progressu ipso Ciceronis in Epistolis ad Atticum a Claramontio iam adductis in quibus ex eodem Cicerone habemus Pompeium

post

post illatum a Cæsare bellum, adeoq; post transitum Rubiconis ex Vrbe cessisse die 19. Ianuarij, vt oportuerit peruenisse Rubiconis transitum saltem sex dies, vt intelligere potuerint Romę irruptionem Cæsaris se seq; parare etiam si raptim ad fugam ex Cicerone ergo ipso circiter decimam tertiam diem Ianuarij pertransiuit Rubiconē Cæsar, deinde scribit Cicero a se visum L. Cęsarem reuersum a Cæsare cum quo de pace egerat die 25. Ianuarij. Quæ mandata detulit ad Pompeium, & Consules die 27. Ianuarij dicit se profectum Formias die trigesima eiusdem mensis: dię tertia Februarij se profectum dicit, vt conueniret Pompeium Capuę die quinta: scribit postea die septima eiusdem mensis se Capua descessisse, ibiq; vidisse Pompeium consternatum animo: die nona spem natam intercludi posse Cæsarem. At sequentibus literis vt rem contraham, & Domitium corfinij desertum a Pompeio. Deinde Pompeium, Luceria, Brundusium abijsse tandem Cæsarem die 8. Martij Brundusium iuisse, ad murum castra posuisse; Pompeium autem esse Brundusij; demum Epistola (miseram ad te IX. kal.) claudit his Epistolā. *Scripta Epistola literæ mihi ante lucem a Lepa Capua reddita sunt idib. Mart. Pompeium a Brundusio contendisse, ac Cæsarem ad VII. kal. Aprilis Capuæ fore.*

Idem ergo Cicero, & Cæsarem pertransisse Rubiconem die 13. Ianuarij significat, & Pompeum expulsum decima quinta Martij ex Italia dicit. Est autem 13. Ianuarij significata a Cicerone eadem quam ex Plutarco Claramontius ponit solstitialemq; facit nū ergo decima tertia dies Ianuarij Ciceronis potest esse decima quinta Martij eiusdem Ciceronis? qui etiam Cicero in progressu literarum suarum inter eas dies interponit reliquam partem Ianuarij totum februarium, & Martij quindecim dies. Sunt ergo gerę merę mi Hypodidascale.

At illud aliud tuum dictum, factumuè omninò absonum. Lucani locum opponere testimonio Ciceronis. Egregium sane responsum, dictumq; primum id non dicit Lucanus, quem tu cum Porta interpretaris immo contrarium. Deinde etiam si diceret Poetam Historico opponimus? Immo literis viuentis viri grauissimi ex

qui-

quibus emendare oporteret Historicos, quosuis non coætaneos si dissentirent: est hoc iudicij sanè, & pædiæ vitium. Verum Lucanus confirmat non refutat dictum Ciceronis, meumq; cum diserte dicat Hiemem tum fuisse.

Tum vires præbebat Hiems, atq; auxerat vndas.
Tertia iam grauido pluuialis Cynthia cornu,
Et madidis Euri resoluta flatibus Alpes.

Hiems ergo præbebat vires, nec dicamus hiemem dici ex rigore tum aeris non ex anni hora: nam cum liquarentur niues, spirarentq; Euri erat tepor aeris non rigor: at vrget Porta, quonia tum spirabant Euri: & Euri non spirant nisi in æquinoctio probat ex Horatio.

Soluitur acris Hiems grata vice Veris, & Fauoni.

In hac ratione, eiusq; propositionibus non semel fallitur Porta. Eurum non spirare nisi circa æquinotium. Est hoc contra Aristotelem, & contra experientiam. Aristoteles dicit circa versiones hiemales, circa scilicet Tropicum, idest Sole existente in Tropico hiemali, circaq; id tempus spirare Euros. Verba ipsamet sunt. *Circa hiemales versiones Eurus.* Est præterea experientia: quoties enim experimur hieme spirare ventos australes, & inter alios *il Sirocco*, italicè; qui est Eurus? Esse autem Eurum *il Sirocco* italicè dictum docet Aristoteles, & figura, & verbis. *Eurus* (inquit) *ab oriente hiemali fit.* Et falsa ergo est ratio Portæ, quod scilicet tum fuerit æquinotium: quia (dicit) spirabat Eurus: non enim sequitur si spiret Eurus esse vernale æquinotium, immo ex Aristotele potius esse circiter solstitium hiemale, & esse hiemem, & falsa est adhuc probatio, quam adhibet ad probandum spirare tempore æquinotij verni, Eurum: probat enim ex testimonio Oratij adducto, quia vere spiret Zephirus: quasi Zephirus, & Eurus sint idem, cum Zephirus sit ventus occidente, vel *Ponente* italicè dictus, & Eurus sit *Sirocco* quasi oppositi venti. Dicit etiam Eurum esse ventum orientalem, at eget declaratione dictum ne credatur Eurus is ventus, qui italicè dicitur *il Leuante*, & ab æquinoctiali ortu flat. Nam is ventus dicitur latine Subsolanus, & græce Apeliotes nō Eurus. Quòd

re-

vero ſpirent venti orientales tempore æquinoctij verni eſt contra commune dictum, & communem ſenſum. Zephiri enim ſpirare paſſim dicuntur, & poſtea quàm Poetarum carminibus ipſi aduerſus nos vtuntur, nos quoq; Poetas aliquos adducamus.

Lucretius.

Nam ſimul, ac ſpecies patefacta eſt verna diei.
Et reſerata viget genitabilis aura Fauoni.

Virgilius.

Vere nouo gelidus canis, cum montibus humor,
Liquitur, & Zefiro putris ſe gliba reſoluit.

Petrarcha.

Zefiro torna e'l bel tempo rimena,
E i fiori, e l'herbe ſua dolce famiglia.

Satis ſit numerus trinus ex dogmatæ etiam Ariſtotelis. Ad Lucanum ergo. Senſus eius verus eſt a ventis auſtralibus, e quorum numero eſt Eurus, tum reſolutas niues, & aucta inde Fluenta. Hoc autem hieme non raro contingere, vt niues ſpirantibus auſtralibus ventis liquentur, adeo vt uix per vias incedere liceat, & è tectis in ſubiecta vſque laquæaria defluant large aquæ, quiſq; noſtrũ non ſemel expertus eſt. Num ergo apertiſſimis teſtimonijs Ciceronis grauiſſimi Senatoris de re ſuæ ætatis, ac ferme ad Rempublicam, & ad ipſum plurimum pertinentis opponere dictum Poetę poſt tot annos nati, & dictum non repugnantis, ſed dicta Ciceronis confirmantis poteſt ſine admiratione eſſe?

Quoniam tamen Hypodidaſcalus ex canone proteruæ diſputationis vbi ſe deiectum videt, victoriam inclamat aduerſus Claramõtium inuehendi occaſionem captat. Repræhenſio duplex eſt, quod crepuſculorum tum quantitatem cum primo hor. 1.30. fuerit poſtea ad duas horas dilatauerit, & quod diſtantiam Arimini a Piſſatello decem circiter milliaria fecerit, cum alias bis mille paſſus ſolũ a Cæſena abeſſe dixit, & Cæſenam ab Arimino milliaria viginti, vt diſtantia idcirco Arimini a Piſſatello ſit duodeuiginti millia paſſuum. Excuſauit Cl. dilatationẽ crepuſculorũ in Apparatu ipſo, quem hic carpit, at cupidus reprehendendi reticet cauſam adductam

ctam dilatationis fuit autem; quia ipse porta dicit, parum ante Auroram ad Rubiconem Cæsarem perueniſſe, illud (parum) posse pro sexta horæ parte æstimari, probabile visum est Claramontio. ad distantiam autem Arimini a Pissatello mutatam, nulla est mutatio, nam distare Pissatellum ab Vrbe nostra verum est ea in parte, qua scindit viam Æmiliam: ex eo etiam loco abest Ariminum duodeuiginti millia passuum: at locus quà Cæsar Fluuium pertransiuit amplius multo distat a Ciuitate nostra, & minus ab Ariminensi, quàm vbi secatur a via Æmilia. Nō est inconstantia eundem locum a diuersis partibus eiusdem Fluuij differētes sortiri distantias? Necesse est multa dimittere huius dicta, quæ iustam censuram exposcerent: ac festinat ad exitum ingratum hoc opus; pugna scilicet cum larua. Hoc vnum adijcio. Ponit Claramontius dissidiū quoddam inter Hirtium in Comm. de bello ciuili, & Suetonium. Hic dicit Cæsarem commendasse suam dignitatem militibus Arimini: At Hirtius commendasse Rauennæ. Hypodidascalus occurrit non semel commendatam a Cæsare dignitatem suam Militibus, idq; probat ex verbis Suetonij. *Nam cum in alloquendo, exortandoq; sæpius digitum leuæ manus ostentans, affirmaret se paratū ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset.* Et subiungit Hypodidascalus sæpius, & semel contraria: vere sunt contraria sæpius, & semel eadem ratione: at non sunt contraria in vnico loco commendasse Cęsarem dignitatem suam militibus, vel Arimini tantum, vel Rauennæ, quod ex Historicis Hirtio, & Suetonio dicit, & supponit Scipio, & in eodem loco iterasse commendationem sui Cæsarem: extra orbitam sulcas Hypodidascale, at non extra solitam temeritatem,

Duodecima ratio, & solutio eius a Claramontio. Hic acer Portę defensor nescio quid minatur, a Porta Claramontio si viueret, & inconstantiam, eamq; degenerem, qui reprehendat moruum, quem laudauit viuum. Tu semper lites seris. Laudauit, & laudat Claramontius personam Portæ, at non eius dicta omnia tanquam iuratus assecla: neq; credo fore, qui reputet Portam se ipsū

M Do-

Doctorem Claramontij existimaturum fuisse, quinimò obseruauit hominem, & doctrinam eius; & admonitionem eius ne Martem per[illegible]..uitum crederet per Eminentiss. Tontum recepit, & acquieuit. Cęterum in scientiis libera sunt iudicia. At cum modestia debet eiusmodi libertas exerceri, quod si tu fecisses, imnitatus esses modestiam Portæ, cum contra tua immodestia defensioni eius deroges. At ad rem venio pro defensione Portæ: remittis te ad defensionem tuam pag. 45. 46. & ego remitto ad ea, quæ dixi contra. dicit in eadem sua ratione Porta vnam quamq; Ciuitatem a Geographis duobus Fluminibus determinari exemplo Cæsenæ, quæ a Strabone duobus Fluminibus designatur Isapi, & Rubicone: institit ergo Claramontius rationi primo ex canone arguendi. Nō licére scilicet ex particulari vniuersale inferri. Secundo instat ex Arimino, quod vnico Fluuio designauit Strabo Arimino scilicet Fluuio. *Habet* (inquit) *Ariminum Portū, & eiusdem nominis Amnem.* Hypodidascalus tollit instantiam, quia Cæsena vt raro nominata inter Ciuitates egebat duplici Flumine, quo dicto, & iniurius est in Cæsenam, & contra Portam loquitur. Porta dicit omnem Ciuitatem duobus Fluminibus describi, at hic dicit locis ignotis eam descriptionem conuenire, & ideo Cæsenam, vt locum scilicet ignobilem ita descriptam: non autem (hoc tacite significat) Ariminum vt Ciuitatem celebrem: at Porta ergo male dixit dicendo omnem Ciuitatem duobus Fluminibus designari, cum debuisset dicere loca ignobilia solum ita describi. Egregie dictum ad effundendam maledicentiam suam in Ciuitatem inuisam, at ad defendendum clientem certe non apte; cum falsam tu ipse eius propositionem a Claramontio impugnatam facias, dic amabo agnoscis ne te contra causam dicere? Si agnoscis, & tamen dicis furiosus es; si non agnoscis es insipiens: at potius furis in hanc Ciuitatem. Id demonstrant, quę sequuntur. Pro iniuria magna accipis, quòd Clar. dixerit Ariminū a Strabone vnico Flumine describi. At vero nō es tu is, qui describi duobus Fluminibus solis ignotis locis, ac incelebribus conuenire dixisti? Vnico ergo definiri Flumine erit nota Ci-

uitatis celebris, & tu vt mordeas, quod pro laude paulo prius cedere dixisti, nunc in iniuriam commutas. Opus forte erit offa Sibillæ ad compescenda rabida ora. Dicis autem. *Videamus tamen quantum fidei Claramontio adhiberi oportet de Ciuitate Arimini tam absurdè sentienti, ac tam libere absurda prædicanti.* Qid est mi vir, quod pectus leue ad iram prouocet? Iniuria inquis: at si est iniuria non describi Ciuitatem nisi vnico Flumine, est iniurius Strabo, qui describit nō Claramontius. Si nō est iniuria non describi duplici Flumine, at Arimino imputetur, iniurius est Porta, qui ita conuenire vni cuiq; Ciuitatis asseuerat non Claramontius, qui negat. Intelligo demum ansam a te captam tum euomendi virus in Cæsenam, tum laudes Arimini celebrandi. Quoad vituperationem Cęsenę iniuriam facerē Historię Claramontij, si non essem iustis eius, ac veris laudibus contentus. Hæ vos pungunt: nihilominus consistent, & permanebunt. Natalium celebritas commendatio ne tot Principum, & tanti Pontificis in omne æuum gloria, victuri spem facit longęuitatis. Quo ad laudes autem Arimini, quarum tu frigidam occasionem tibi parasti, nemo nobis libentius eas audit: at veras, & solidas non inanes, & fictas. Nos ipsi prædicamus; esse antiquissimam Ciuitatem sæpe, ac sæpius à Liuio, & a cæteris Historicis memoratam: nomine eius Galliam Prouinciam significatam, vbi Prætor Romanus cum legionibus residebat ad obseruandos Gallorum motus, & si leues essent, compescendos: fuisse ex illis Colonijs duodeuiginti, quæ Romanum imperium aduersus Anibalem cæteris deficientibus sustentauere milite, & ære. Has, & alias veras eiusmodi agnoscimus; at fuisse caput, & Regiam Galliæ, est sane falsum, sicut verum est Senam fuisse caput, & Regiam Senonum. In Gallia enim erant duæ Coloniæ Placentia, & Cremona, & Colonia Senensis ad Mare superum priuilegio vacationis insignita. In has non habebat Ariminum imperium, Colonia enim solum Romam pro Vrbe principe & matrice agnoscebat. Cætera vero Gallia illis temporibus pugnabat cum Romanis, non illis subiecta erat, vt neq; Ariminū, neq;

Prætor Romanus in eam iurifdictionem vllam exerceret, obtineretq; falsum etiam est in ea Ciuitate Ducatum totius Pentapolis resedisse, Ducem quidem suum Ariminum habebat, quem morem a Longobardis susceptum etiam post Longobardos retinuit; imperasse eam Ciuitatem reliquæ Pontapoli est sane chimæra sicut, & illud (fuisse ante diluuium) & Ciuitatem, & Vmbros. Num Sacra Scriptura assentitur, quæ solum Noe, & familiam seruatos docet? Non est autem chimæra Senæ prius nuncupatam nomine Cęsenam & ratio ex Liuio ducta cogit omnes sanos. De insani iudicio quis curet?

Quomodo Hypodidascalus frigiditatem rationis XIII. & quartæ Portæ aduersus Claramontii solutionem (si solutione opus erat) calefaciat. vix agnosci potest. dicta sunt; at probationes esse oportebat primum dictum verisimile esse vendidisse, quę vsq; ad Iusum, quia minor distantia, quam vsq; ad Pissatellum. At contra solutionem nihil facit: est solutio vendi ab Vgone quicquid habebat, non quicquid iacebat inter Mariculã, & Rubiconẽ. At potuit æque vendere longius distantia, ac remota, quam minus remota v. gr. Benamati nobiles Ariminenses in Gambettolæ territorio inter Mariculam, & Pissatellum propius Pissatello possidebant, & possident (arbitror) prædium. Hoc non ne æque vendere potuissent, atq; prędium inter Ariminum, & Lusum, etiam si magis distans. Maior, minor ue distantia non reddit magis, minus ue verissimilem venditionem; immo maior distantia verissimiliorem reddit, quia quę remota sunt, minus grauate distrahimus, quam propriora, & commodiora. Cætera, quæ blatit Pissatellum non excurrere ad Mare fuit hoc iam reiectum argumentum. At adulterata a Claramontio omnia, qui refert solum ea verba, quicquid habeo, pro illis (quicquid iacet) quæ verba (quicquid habeo) sunt in relatione ipsius Portæ. Tam pronus est hic maledicus homo in manifesta mendacia. Nocuisset proposito Claramontij detegendo consequentiæ supinitatem eam adulterare. Restet permaneatq; consequentia. (Vgo prætio centum aureorum vendit Malatestæ quicquid

quid habet inter Mariculam, & Rubiconem, ergo Rubico est Lusus) : in perpetuum si fieri potest vt perpetuo, pateat eius leuitas.

Suppetias fert Portæ, & eius consequentiæ contra Claramontij solutionem, narrando Frizolium esse montem propinquum Soliano, cui Soliano non accomodatur Pissatellus, sed Lusus: At nihil ad rem. Oportet demonstrare tum Frizolium meminisse Rubiconis, eiusue aliquam significationem exibuisse, quod iure merito negat Claramontius, & deridet coniecturam. *Non sum vilis Accola Plusæ.* Ergo Plusa ibi significat Rubiconem. Nihil aduersum vt est paræmia: Ad reprehensionem Claramontij, quod nomen Rubiconis vnde laus tota promanaret, reticuisset, & in ignobile Plusæ commutasset contra monitum Aristotelis de metaphoris ad laudem. Ipse retorquet in Cęsenates, qui nomine Rubiconis ex quo laudem quęrunt, ommisso Pissatellum vocant. Hoc etiam non est ad Rhombum: monitum Aristotelis est de metaphora, quæ in laudem debet sumi a præstantioribus rebus, non ab ignobilioribus: non autem est de vsu nominis proprij, quod nomen proprium ex vsu vulgari nascitur ex Aristotele pariter. Cæsenates ergo nominãt nunc Flumen, & iamdiu antea postquam id nomen consequutum est ex vsu Pissatellum; licet in scripturis politioribus retineatur antiquum nomen. Est inter cætera exemplũ in vetusti Hospitalis Crucifixi instrumentis, ac tabulis quibusdam.

Non esse autem ridiculum Pissatelli nomen antea docuimus vera etymologia exposita, quæ imperitis linguæ græcę, qui sordidis vocibus etiam delectantur, non est obuia.

Confirmat consequentiam a Claramontio in solutione repræhensam aduersus eius instantiam hac scitissima interrogatione, quid Anemo ad Genebriam? respondeo ego nescio quid amplius facere Anemonem ad Genebriam, quam Hypodidascalus ad modestiã. Cætera quę dicit relationẽ esse inter Ariminũ, & Rubiconẽ nullã aliam esse dicimus, quã quod Ciuitas illa post trãsitũ Rubiconis prima occurrit ad Oriẽtem, sicut ad Occidentẽ occurrit Cæsena. Adducit versus Ariminẽsiũ, & Scaligeri. Hic dicit fuisse Ariminũ

primam metam furoris, & recte omnino, nam fuit prius a Cæsare occupatum. Quoad Ariminenses, in causa propria loquuntur: cessat dictorum fides, & quoniam Claramontius asseruit non esse controuersiam nunc agitatam vtrius Ciuitatis fuerit Rubicon, sed vter Fluuius Rubicon fuerit Pissatellus, an Lusus. Hypodidascalus ad hæc asserit Portam quæsiuisse cuiusnam fuerit Rubicon: sed contra. Porta ipse in disputationis initio. *Si raccoglie* (inquit) *che Luso Fiume di Bellaiere sia il vero antico Rubicone*. Est vero Portæ, & secundum illum totius disputationis conclusio Rubiconem fuisse Lusum, & in suplemento ad Veruculi Chronicon dicit. *Nella prima parte del raccolto Historico del Sig. Clementini mio Patriotta, è particolar patrone, nel quale hà dimostrato con più ragioni, che il Luso nostro sia il vero Rubicone*. Problema ergo propositum est, vtrum Rubico antiquus sit Pissatellus, an Lusus. Conclusioq; Ariminensium negatiua sit (oportet) quoad Pissatellum; affirmatiua, quoad Lusum. Quod si loco eiusmodi conclusionis concludant Rubiconẽ antiquum fuisse Ariminensium, excidunt a statu quæstionis ex ipsorum præsertim sententia, qui iactant olim territorium Cæsenatũ non pertigisse ad Pissatellum, vt totum illud spatium in Ariminensium ditionem cecidisset, quamobrem etiam si Rubico fuisset Pissatellus æque in eorum dominio fuisset. Non est ergo idem Pissatellum esse Rubiconem, & Rubiconem non esse in eorum ditione, iuxta Ariminenses ipsos. Ac instantiæ eorum Cæsenates respondent dominio, & possessione nunc: olim, & possessione, & armis.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Epilogus Operis.

PArtes expleui propositas. Vidimus quot, & quam graues Scriptores disertis verbis Pissatellum esse antiquum Rubiconem dicant, vel euidentibus significationibus commostrent. Vidimus neminem esse, qui Luso id nomen tribuat: soli

Ari-

Ariminenses, neque omnes, sed recentiores aliquot ita appellant, quodq; de Thessalo quodam dixit Galenus, se ipsis litigatoribus, se ipsis agonothetis, se ipsis iudicibus iudicium peragunt. At forte rationes eius firmitatis adducunt, quæ defectum testimoniorum suppleant. Nihil minus; infirmæ omnes; insulsę aliquæ. Claramontius singulas expendit, & soluit. At successit pro Ariminensibus emissarius, qui in replicando aduersus Claramontij responsionem omnes conditiones proteruę disputationis impleuit; sed non contentus dissertatione, est etiam in maledicentiam, & in iurgia effusus. Rationum, & doctrinæ in causa sua defectum vindice lingua vltus est.

Linguis micat ore trisulcis.

In Claramontium inuectus, supinum, stertentem, doctrinæ inconstantis, nullius methodi, adulterantem aliena dicta, infidum, & vsq; fraudulentum prædicat. Ætatis grauitas: Operum editorum authoritas non fuerunt potes temeritatem, & impudentiam hominis natalium, & educationis humilitate obscuri, qui sibi ex incendio quærit lucem, compescere. At laudo Claramontium, qui existimationem suam leuissimi hominis mendacijs superiorem, existimat; eius ego quoq; iudicium imitatus sino mendacem imposturam, ex rei euidentia ipsam per se euanescere. At non satis fuit Ciuem multis nominibus clarum impetijsse. Ciuitatem ipsam adortus est, in eam vniuersam virus suum effudit. In superiore parte quædam non leuia eius in ipsam scommata, & improperia retuli; nunc quod postremo iecit, postremo refero. Epitaphium olim in Scurram Dalmatinum conscriptum sordidum, & inhonestum, ausus est in hanc Ciuitatem vertere. At forte nullum mirum est impurum hominem impure loqui: maledicum absq; defectu maledicere: male natum, male moratum, inurbanitate grassari. Permittatur ergo fædo fęda vomere, cum præsertim ea iam tempora recesserint, cum de publicis iniurijs per Feciales agebatur, publicumq; exigebatur piaculum. At certe illud non est sine admiratione, in Ciuitate graui aduersus finitimam Ciuitatem libellos famo

mo

mosos imprimi; & sordidam adeo inscriptionem affingere. Quando arma tractabantur, odia bellum excusabat, mutua damna ordo nabat virtus. At stringere calamum degener est conatus, & paratæ etiam vltionis; ibi maxime vbi ex frequenti Anserum laniena abundant calami, & non desunt ingenia. Interim moneo Hypodidascalum, & fautores, inurbanissimum eius factum nunc impium euadere: ad Columellam enim, quam vrina conspurcandam iste monet, apposita ex Diuino quodam instinctu ab aduena Sanctissimę Virginis Imagine, ea est gratiarum vbertas, is poscentium, & vouentium concursus, vt gentes iam copiosę confluant, deuotissimoq; cultu colant Beatissimam ibi Virginem, & votis, ac tabellis suscepta beneficia testantibus repleant vndiq; locum. Quem ergo vos superbè despicitis vniuersi Regina ornandum sumpsit.

FINIS.

Laus deo à dì 12. Genaro 1643. in Soriuoli.

NOI infrascritti Consoli, e Consiglieri della Communità di Soriuoli faciamo piena, & indubitata fede à chi s'aspetta, come la verità fù, & è che il Fiume, quale hà il suo fonte, & origine sotto il Castello di Strigara, e passando vicino alla Villa di Monte Campo se ne scorre per li Territorij di Monte Cogruzzo, Ciola, Molione, Ardiano, Soriuoli, Montenouo, Cesena, & Mõtiano, facendo macinare col suo corso quattro Molini da grano, dal principio di detto Fiume sino sotto il territorio di Montiano vien communemente da tutti chiamato Rigone, essendoui anco doi ville vna nel territorio di Ciola, & l'altra d'Ardiano dell'istesso nome Rigone; vicino á Cesena l'adimandano Pisciatello, & alla Strada maestra passa con nome di Rubicone, e in tal maniera è sempre stato anticamente chiamato, di modo, che non ci è memoria al contrario, e ciò sapiamo per essere questi luoghi vicini al detto Fiume, che però in tal modo si sente nominare. Et per esser questa la verità, la presente sarà sottoscritta di nostra propria mano, e sigillata col Sigillo della Communità, &c.

Io Tiburtio Giangolini Capo Console affermo quanto sopra.
Io Flaminio Leuoli Consigliere affermo quanto di sopra.
Io Iacomo Filippo Baroni Consigliero affermo quanto di sopra.

Loco ✱ Sigilli.

In Dei nomine amen. Anno Domini 1643. Indictione 11. sedente Sanctissimo D. N. Vrbano Octauo Pont. Max. die vero decima sexta mensis Ianuarij.

In mei, &c. ac Testium infrascriptorum præsentia præsentes, & personaliter constituti D. Tiburtius Giangolinus Consul Communitatis Subriuoli, & DD. Flaminius Leuolus, & Iacobus Philippus de Baronis eiusdem Communitatis Consiliarij, quibus ostensa retroscripta Fide, ac prę manibus habita, & diligenter considerata, &c. sponte, &c. omnes illam recognoscendo, dixerunt fuisse, & esse eorum propria manu subscriptam, sigilloq; dictæ Communitatis munitam, ac omnia, & singula in ea contenta fuisse, ac esse vera, &c. & ita iurauerunt manu tactis, &c. ad delationem mei, &c. super quibus, &c.

Actum Subriuoli in Domo Communis intra sua notissima latera, &c. presentibus ibidem D. Mattheo de Bon giannis, & magistro Petro Campanis de Subriuolo testibus adhibitis, & vocatis, & rogatis, &c.

Et ego Pandulphus Mogiolus Publicus vtraq; auctoritate Notarius, & ad presens Subriuoli Prætor de prædictis in forma rogatus fui, scripsi, publicaui, solitoq; meo signo in margine signaui in fidem, &c.

Loco ✱ Signi.

Nos

Nos Consules Montis Cogorutij.

FIdem facimus vniuersis, & singulis presentes inspecturis indubitatam, & pro veritate attestamur, Fluuium, qui non longe a Ciuitate Cæsenæ decurrit, ibi vulgo dictum Pissatellum, & a Montanis circa eum habitantibus hodie quoq; Riconem, at olim, & vere Rubiconem appellatum; vltra eius fontem, qui inuenitur sub Strigariæ Castello, alterum etiam fontem habere perennem in districtu Montis Cogrutij prope Montis Campi villam. In quorum fidem, &c. has nostro publico roborauimus legalitatis Signo, &c. Datum, &c. Montis Cogorutij die 26. Iulij 1643.

Pandulphus Magiolus Prætor.

Laus Deo a di 23. Luglio 1643. in Cesena.

FAccio fede io Pietro Cappelli publico Agrimensore della Città di Cesena di hauere misurato in più luoghi il fondo, ouer letto del Rubicone, & la sua aluuione sopra la strada maestra detta Flaminia secondo l'altezza delle ripe da vna ripa all'altra, come in questa si uede sono le misure.

Prima sopra a S. Lazzaro si ritroua il suo letto essere pertiche sei, piedi sette. p. 6. p. 7.

La sua aluuione si troua essere 22. pertiche p. 22.

2. Più ad alto sotto li beni del q. Sig. Giacomo Homici-

cini si troua il suo letto per hauer fatti li conti essere pertiche otto. p. 8

3. Sotto la Fornace vecchia del Illustriss. Sig. Marchese Malatesta nel luoco detto il Molinazzo si ritroua essere il suo letto pertiche vintisette. p. 27.
La sua aluuione si troua essere pertiche dodici p. 12.

4. Sopra la detta Fornace si troua il suo letto essere pertiche dicisette piedi quattro. p. 17. p. 4.
La sua aluuione si troua essere pertiche tredici, piedi sette. p. 13. p. 7.

5. Sopra la chiusa del Molino dell'Illustriss. Sig. Marchese sudetto si troua essere il suo letto pertiche. 26.

Io Pietro Cappelli sudetto scrissi, & sottoscrissi.

In Christi nomine amen, Anno a natiuitate D. N. millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio Ind. vndecima die vero trigesima mensis Iulij, Diuo Vrbano Octauo Pont. Max. &c. Anno eius vigesimo.

Retroscriptus magn. D. Petrus de Capellis publicus Agrimensor Cæsenæ præsens, recognoscendo, &c. retroscriptam fidem, seu scripturam retroscriptæ mensurationis, coram me Notario publico, ac Testibus infrascriptis, ad hæc specialiter vocatis, & rogatis, &c. illa per eum bene visa, & considerata, &c. medio eius corporali iuramento, &c. manu tactis, &c. ad delationem mei, &c. dixit, & affirmauit illam fuisse, & esse sua manu propria totam scriptam, & subscriptam, &c. ac vt

in

in ea continetur, fecisse, & adimpleuisse, ac omnia quæcunq; & singula in ea contenta fuisse, & esse vera, &c. & ita asseruit,&c. & super quibus, rogauit me, &c. ac omni, &c.

Actum Cæsenæ, in contrata stratæ intus, in domo,& studio mei,&c. præsentibus ibidem Magistro Petro quondam Georgij de Spanocchijs Seclario Cæsenæ,& Matthæo q. Antonij de Galeffis, de Terra Longiani Testibus rogatis, &c.

Et ego Iulius quondam D. Iacobi de Lucatellis, Ciuis Cæsenaten. Apost. auct. Notarius,& in Archiuio Romanę Curiæ descriptus de predictis rogatus, &c. ea scribere scripsi, & publicaui rog. &c. subscripsi, & signaui, &c. in fidem, &c. req; &c. videlicet.

Loco ✠ Signi.

CONSERVATORES POPVLI CIVITATIS CÆSENÆ.

Vniuersis, &c. attestamur supradictum D. Iulium Locatellum esse qualem se facit, eiusq; scripturis publicis in huiusmodi forma redactis plenam semper adhibitam fuisse fidem, hodieq; magis adhiberi in iuditio, & extra plenissimam. In quorum, &c. Dat. Cæsenæ ex Palatio nostræ solitæ residentiæ, hac die 31. Iulij MDCXXXXIII.

Loco ✠ Sigilli.

Andreas Bissius Canc. mand.

Post

POst expletam impressionem Vicentianæ Defensionis cum annexis attestationibus, supersunt, quæ huc Roma missa fuerunt a Præsulibus ibi, ijsdemq; Patriæ huius Ciuibus, & ornamento.

Primo loco Notæ ex monitu Illustriss. & Reuerendiss. M. A. Maraldi.

NEgat Scriptor Ariminensis postremus Pissatellum ad Mare vnquam fluxisse, contra ea quæ Blondus scriptum reliquit, & quæ Statutum ipsum Cęsenæ eo in loco, quem exscribit, & refert Ariminensis ipse Scriptor, aperte dicit, rem ex Vincentio ipso intelleximus. At Illustriss. Maraldus pariterq; doctissimus suggessit P. A.C. duas Manticæ Card Decisiones 143. 69. quæ id aperte pronunciant ex instrumentis, & testibus hinc inde productis. Verba Decisionis 143. sunt in principio.

Dubitaui an probetur quod Pissatellus antiquitus incipiendo a Vincilijs, & decurrendo per S. Peregrinum peruenerit ad Mare prope taghatam in casu, & ad effectum de quo agitur.

Et quidem circunscriptis demonstrationibus, & probationibus Ciuitatis Cæsenæ placebant Dominis probationes Abbatiæ ad demonstrandum sic Pissatellum fluxisse.

Et subiunguntur rationes pro singulis partibus conclusionis seqq. numeris, præsertim autem n. 5. vbi habetur.

Tertio quod Pisatellus a S. Pelegrino peruenerit ad Mare prope Taliatam placuit etiam Dominis probatio, &c.

Et in Fine Decisionis sunt hæc verba. *Atq; ex his circumscriptis probationibus Ciuitatis videtur probari Pisatellum an-*

antiquitus a Vincilis per S. Pelegrinum prope Taliatam ad Mare defluxisse.

Idem confirmatur in Decisione 169.

Et quoniam aduersarius alicubi deridet assertionem mutati a Pisatello aluei, aduersus hominis temeritatem facit eadem 143. Decisio n 11. vbi quinque testium assertionem ponit asserentiũ, & deponentiũ. verba nunc Decisionis pono. *De publica voce, & fama Pisatellum antiquitus per S. Peregrinum ad taliatam defluxisse, ipsamq; Ciuitatem eius alueum mutasse, quia Salinas existentes prope taliatam inundabat: idemq; testes deponunt se vidisse Alueum, per quem olim decurrebat Pisatellus, & Ciuitatem illum ijs, qui proxima prædia possidebant, vendidisse,*

NOTÆ

Postremo loco ex Gregoriana ambulatione a Summo Pontifice VRBANO VIII. nunc regnante restituta, & emendata. Sunt hæc ibi adscripta verba.

VRBANVS VIII. PONTIFEX MAX. AMBVLATIONIS GREGORIANÆ AB AQVÆ SVBLABENTIS NOXA PARIETES, ET FORNICEM AB IMBRIVM, ET TEMPORIS INIVRIA VINDICAVIT PICTVRAS IN DIES OBSOLESCENTES INSTAVRAVIT. GEOGRAPHIAM MVLTIS IN LOCIS CORREXIT, ET AVXIT. VNIVERSVM OPVS PRISTINO DECORI RESTITVIT ANNO MDCXXXI. PONTIFICATVS OCTAVO.

In instaurata ergo, & emendata eiusmodi Geographia a Sapientissimo Pontifice Rubicon ex descriptione est noster Pissatellus cui Columella annectitur, cum dicto Cæsaris ipsius *Iacta est alea*. Post hunc ad ortum scribitur Butrium, inde Sabiniani Flumen, in quod Rubico influit, vel ipsum in Rubiconem. Post Sabinianum longo tractu Lusus. Num satis est tanti Pontificis sententia, & iudicium ad compescendam repugnantium leuitatem? Num audebit quispiam a Summo Principis iussu prouocare? Hoc vnum sat esse debet ad imponendum perpetuum Ariminensibus silentium.

FINIS PRIMAE PARTIS.

ADDITIONES QVÆDAM IMPRESSO IAM OPERI.

POllicitus erat Author in Opere, de fontibus Pisatelli publicas locorum testationes, quas nos (quęcunq; peruenerant in manus nostras) impressimus. Fuerunt autem duæ, fides Consulum scilicet Subriuolæ, & fides Consulum Montis Cogorutij. At expleta impressione superuenit fides Consulum, & hominum Strigariæ pro veritate, obtenta cura Excellentiss. viri nobilis Cæsenatis D. Petri Arcani, quā (cum primum ipsum initium Fluminis contineat) imprimendam omnino iudicaui, ac superioribus adijciendam, vt constet quantum a veritate aberret dictum Scriptoris Ariminensis, dum asserit sensu patere, nullum esse fontem Pisatelli, cum incolæ ipsi testentur sensu patere nedum vnum habere, sed duos conspicuos fontes. Certe quod obiecit homini Scriptor Cæsenas in euidentibus secure nimis, & impudenter mentiri, ex eiusmodi attestationibus mirum in modum confirmatur.

Ad eandem arguendam in manifestis falsitatem, pertinet fides mensuræ latitudinis Pisatelli, quam Petrus Capellus Agrimensor præsentibus grauissimis, ac nobilissimis viris diligenter cæpit, multo maiorem, quā verba Vincentij ipsius indicauerāt, ante scilicet factum experimentum: cum nedum maior alicubi sit latitudo duodecim perticis, sed maior viginti quattuor; & si cum alluuione sumatur, intra ripas scilicet Fluminis comprehen

ſa, ſuperat vſque triginta. Modeſtiſſima ergo fuit Vincẽtij aſſertio, dum ſolum maiorem duodecim perticis dixit. At immodeſtiſſimum dictum Hypodidaſcali dum ad foſſæ prædialis anguſtiam reſtrinxit.

Non minus conuincit falſitatis exorbitantis hominem libratio, libellatioue altitudinis Ciuitatis ſupra Sapis alueum ex qua redditur procul ab omni fide, aquam Sapis ad Piſatellum, quà in via Æmilia, ac Romana ponte tranſitur, fluere; ad quem locum non niſi per Ciuitatem ipſam peruenire poſſet. Poſui idcircò libellationem in hac additione poſtremo loco.

NOS CONSVLES, ET CONSILIARII STRIGARIÆ.

AMnem prope Villam Montis Campi, & deinde per varia territoria non procul a Ciuitate Cæſenæ ex parte orientis defluentem, Riconem in montibus, vulgo Piſatellum in Planitie, & veriori vocabulo Rubiconem in Flaminia nuncupatum; in confinibus Territorij Strigariæ habere eius fontem, & ſcatebram publicè atteſtamur. In quorum, &c. Datum Strigariæ die 31. Iulij 1643.

Petrus Tontus Poteſtas, & Cancellarius.

Ateſtor ego Franciſcus Cillareſa Rector S. Petri de Strigaria omnia vt ſupra contenta eſſe vera.

Loco ✠ Sigilli.

Adi

A di 11. Agosto 1643. In Cesena.

FAccio fede Io Dionigi Moretti Cittadino, & hora publico Ingegniere di Cesena d' hauer liuellata l'altezza del piano della Città sopra il letto del Fiume Sauio, & trouato essere pertiche due, & piedi otto. In fede di che hò fatta, & sottoscritta la presente di mia propria mano.

Io Dionigi Moretti affermo quanto sopra.

FINIS.